

کسب حینی

۱۴۶/۱۵

کتابخانه
مجلس شورای
اسلامی

۱۷۶

بسم الله الرحمن الرحيم
 قضا الحزن قد كنت فرحاً
 و المظن كما تنهار
 اذا مت كان الناس صفان شامت
 و احمر مني بالذك كنت اصنع و نامه

يقول و قد هب
 بعض ما تم بعد ذلك

۱۷۶۴۰
 ۲۰۸۱۰۵

کتابخانه مجلس شورای اسلامی

کتاب: چشمه

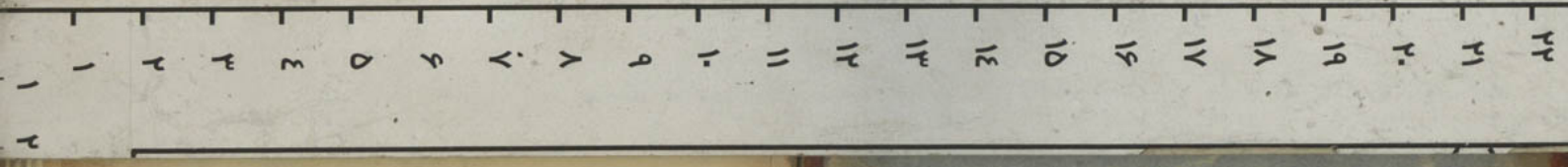
مؤلف: .....

مترجم: .....

شماره قفسه: ۱۷۶۴۰

جمهوری اسلامی ایران

شماره ثبت کتاب: ۲۰۸۱۰۵

بسمه تعالی
قصه و المظنون
کتابخانه مجلس شورای اسلامی
قطب الحزن قد کانت فرخا
علا شکر با کویا شکر از غمهای میج
بعضی از کوه
اذا مت کان الناس صفان شامت
شماره کتاب

واحر من بالذکرت اصنع و نام
مقتل و قله هر
عضو نام بعد از تقدیم

۱۷۶۳۰
۲۰۸۱۰۵

۸
۱
۱
۸
۳
۳
۵
۶
۸
۷
۶
۱۰
۱۱
۱۲
۱۳
۳۱
۵۱
۶۱
۸۱
۷۱

کتابخانه مجلس شورای اسلامی

کتاب: مجموعه

مؤلف: _____

مترجم: _____

شماره قفسه: ۱۷۶۳۰

جمهوری اسلامی ایران

شماره ثبت کتاب: ۲۰۸۱۰۵

تعمیر و ترمیم کا نام ہے۔ قضا الحزن قد كانت فرخا
 و انما هو من قضا الحزن و انما هو من قضا الحزن
 و انما هو من قضا الحزن و انما هو من قضا الحزن
 و انما هو من قضا الحزن و انما هو من قضا الحزن

واحرمين بالذات كنت اصنع و نامہ

يقول و صدره هو
 بعض ما بعد العبد القليل

۱۷۶۳۰
 ۲۰۸۸۰۵

کتابخانه مجلس شورای اسلامی

کتاب: چشم

مؤلف: _____

مترجم: _____

شماره قفسه: ۱۷۶۳۰

جمهوری اسلامی ایران

شماره ثبت کتاب: ۲۰۸۸۰۵

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين
الطاهرين
الذين هم خاتم النبيين
مبشرين ونذيرين
فصل في بيان
الصفات العظمى
للصالحين
الذين هم خير البرية
والذين هم خير الجن
والذين هم خير الملائكة
والذين هم خير الرسل
والذين هم خير الأنبياء
والذين هم خير المرسلين
والذين هم خير المرسلات
والذين هم خير المرسلين
والذين هم خير المرسلات
والذين هم خير المرسلين
والذين هم خير المرسلات

غفر لاباستغارة ما ان ذلك لا يخرج الا شيئا من الاقسام الاول العشر المطلق
 اعني من جميع اجزاء الغفر ^{في الان} بالجملة وبالنسبة والنوع المسمى بمجتمعا فنقول بوجود الغفر
 يخرج اطلاقا فيكون في ثانيا الا ما كولا باكله من اجزائه وذلك لما كولا
 مما ذكره لان عدد الاقسام كسرت لا يخرج الا البسبغ واذا صا علقه زيد في
 اصحابه لانها محتاجة الى المنزلة كما يخرج من عليه واذا صا مضغته بعد
 حاجته اكثر لانها محتاجة الى العلقه وان كان ما يخرج من عليه ويكثر اذ صا جينا
 نصيبا في اذ لا تظهر لك من العلقه ان المنزلة كان مما جابا في جهتها كثيرة
 لكنهم بالنسبة الى العلقه عندهما ويكثر العلقه بالنسبة الى المضغ والاضغطة
 بالنسبة الى اجزائه التي تم من المعدية ان ما كان في وجهه من جابا في
 استفيد الرجوع في ذلك الذي عن قدر ارضيا به اليه فيكون المتفقد معدلا
 للاستغارة من القسم الاول بالواجب الرجوع جلت عظمتها لانها لم يكن
 غفيرا غير استغارة واستغارة شيئا من غيره كما هو معدلا لذلك الغير
 فتعالى الله عن الاستغارة عدا كبيرا للاصحة للوقات ووضعه يخرج
 الى مقدرة بران المصاحبة في زمانه وجز زمانه فالزمانه

نص
 في استغارة

كصحة كل ما عا ط الفلك لا عظم عليه بعضه بعض وعجز الزمانه عن تعيين
 لان لا يجدر ان يكون مصحبه التثبت المخلوقة بعضها مع بعض كما
 لناطق الكثرة والقياس الكثرة ويكره ان يكون التثبت المخلوقة
 مع التثبت التي قد قدرت اسماءه فالاول يسمى بالبرهان الثاني التبريد
 علم هذا القول ما نقده عليه السلام في المصحبه الزمانه لا المصحبه القدرية
 التي تسمى انفا كما علمه صريح لان الزمانه كمنهج الوجود في الفلك وما
 من الاصله والله تعالى عن طريقه وعلى كل شيء محيط ولا تفرقه الادوات
 لا لتعيينه لان الواسطة بين الفعل على ثلثة اوجه والله تعالى لا يكتفي بالشيء
 منها بل يجمعها في كل واحد من واسطه بينه وبين فعله لئلا يكون لانه
 واكثر من ان يباشره فبه اولان ذلك الشيء ليس يقابل فعله بل
 الواسطه اول لانه جابر بالقدرة من الواسطه وانما يباشرهم استعانتهم تعالى
 فلان معنى فلا يتثبت محال عليه تعالى لانه على كل شيء قدير وانما الاولان فعل
 بهما ليس باستعانتهم لغيرهما ففعلهم والامر يتوجه اليهم الا ان الامر ان ظهر
 ضابته حتى يتبين بالبرهان لا يكره ان يقال عن هذا الكمال حسب
 بل عرفت انه قدر كبره لان الذي ارا طبع شيئا واسطه طرف ما وانما
 عظمه لوضعي ونفسه من ذلك الشيء لا يكون له قابلية وطاقة لها شئ

انتهى

النزول

التنازل في طبعه فان كان بعضه افضل الله تعالى من هذا القدر فان لم يكن
 لعدم قابلية الفعل عليها شئ لم ياولعك ثم نعم قد قدرت اسماءه وميزان
 يكون عجزا ولا استعانة والظاهر ان ذلك هو المراد من قول من في الواسطه لا يصد
 عنه الا هو صدر الله به العالم سبق الادوات كونه والعدم بوجوده والابتداء
انتم اريد به وبرهان من ان اوله عدم الصلوة والسلام ان اوصاف
 بالصفات يصير على ثلثة اقسام فبهم مقيد بحيث التقيد وروسم مقيد بحيث
 التعديل وروسم لا يكون مقيدا لشيء منهما مثلا الاول لا يفيض فانما انما قلت
 القدر على بعض معناه ان هذا الجسم ليس من حيث انه معرض للشيء
 ان في الموجودات المخلوقة فانما قلت الشيء موجودا معناه
 ان هذا الجسم موجود من حيث المعلولية والمخلوقة وشئ الذي قلت الواجب
 الوجود قد قدرت اسمائه فانما قلت الله تعالى موجودا معناه انه موجودا
 لان حيث المعلولية والمخلوقة او المعروفة لشيء اخر فانما بان كبرانه
 تعالى على ذلك وان وكل ما عداه من الاشياء التي يمكن تعلق القدرة بهما
 معلول ومخلوق لم علمت ان كونه تعالى وجوده وازاله ببق على كل شيء
 فانما اعلم ان بعض المعاني من عرضت له شبهة وكل من صلحها من الان وبالله

تعاذ اذا كان علمه كالمشي فكيف كان يوقو بما دون غيره ثم قال ان هذا
 حجة من قبي بعد رالفه ما و هذا عجب من حيث حفظه ليد و غابت
 عنه اشياء و لم يدرك ان العلم بخلقها سالا شعور له وكان في
 ايجاد معلوم بيجوزها كالشحن في اشرفهم و ان رزاهها و منها
 ليس كذلك كالناس و انفعالهم ان كان علمه تاما اذ انما فهم لشي
 منها و منه الله صل عظمه فانهم ان و نفعه علمه و ان لم يكن و لم يفعل
 به و هذا ضروري المنزلة بل لا يدري بشعره انك عرف ان لا شعرك بثلثة
 برهين الاول ان الشعر ما يجتمع اليه صا حبه كالحواشي الخمسة بالنسبة
 اليها فانما تحتها جوار البها و كما ان ذلك لا يتبدل فقد حث فقد فقد
 على ذلك كان الله تعالى لا حثج اليه في الكمال و الا لما كان في
 شعرك و ان ذلك لم يطر فالعلم بمنهم الثاني انه لو كان شعرك
 لكان شذوذاه العلم حرد الالم يكن شعرك و هذا انك عدا شرة فانتم
 فليس ان يكون شعرك تعالى لك تعا عمن ان يكون مثلا للمحارث حلوا
الثالث ان هذه انك عز و ادراكها تحتية لا مدرجات كالمعبر
 اليه العبد و الذوق الى المذوق و هكذا البقر و الا لما يكن شعرك و لن يتطرق
 الاجتياح اليه تعالى لانه هو العنقر سخن الفراء و منه و غيرها و بين الا

ان الشعر لا يكون في غير هذه الاشياء
 و ان الشعر لا يكون في غير هذه الاشياء
 و ان الشعر لا يكون في غير هذه الاشياء

عرفان لا ضد له اما اوله فلانه اذا موجود كل الاضداد و فرضت له ضد ابطون
 الاستحالة فكان موجود ذلك الضدين الذي اصدى بقية تعا فيلزم تقدم العلم على
 نفسه و هو سائر دوستانيا فلان الضد متولد بثلاثة اشياء الاول ما لا يتحقق
 و اصدى كما ان الراد و التباين و هذا يملك بين اجزائه و انما لانهما ليست بالعلم
الثاني ما لا يتحقق و محله واحد كالن و الما و هو هذا يملك كانت اجزائه متضادة
 لعدم اجتماعها و محله واحد الثالث ما لا يتحقق في الوجود كالايجاب تعا و
 المتنج و هذا يملك بين تضاد بين المحركات اصلا و ثبوت الضد له بتمام
 جميع الاقسام اما في الادل فيلزم ان يكون عرضا تعا الصفة من ذلك اما في الثاني
 فيلزم ان يتحقق الوجود في المكان لانه لا يتم اجزائه و كانت له و اما في الثالث
 فتصورها معا مستحيل و اصدى جعلت عظمه و هو الواجب فوضه معدوم و هو المعظم و بقره
بين الاشياء و عرفان قريب له ايضا من ان المقارن ان كان بعض الضد اذ اعني
 المقابلة فقد عرفون تفصيله و ان كان بعض المتشبه و الصفا فنصرو وجودها
 كما ان من صفاته تعا انه فاق كل و مدبره في هذا الضد المتشبع التصرف و
 نصرة مكيف يكتفي تصور هذا الضد الزفر فضته كك ابعثا و ان كان بعض

بقره

بقره

بقره

بقره

بقره

بقره

ان مجرد ذلك والله قدس اسمائه منزلة عن جسمه وعن فاعله من غير ان
 عن ان المراد بالحدس هو معناه العرفي من غير ان المراد بالحدس هو معناه
 الاصطلاحي عند كون الشيء جامعاً لوصف او صفة او فضلاً لكونه المسمى
 منزلاً عن ذلك الحدس واما لان المراد بذلك الحدس هو لا جزوه صفة
 وفضلها جامعاً واما ان يترجم ان يترجم على الاطلاق وان يترجم
 الذي من فان كان ذلك من الحدس والاصطلاحية وهذا كما عليه
 لانه صرف الوجود القدسي وليس له مادة صفة يمكن ان يفهم
 وصف الوجود لا يمكن ان يفهم فيه كما ان النار كان كذلك لانه
 لا يكون فكذلك ان يترجمه في هذا واضح وما صدقناه لا يكون الا
 كسب العقول والصدق فليس منها كلامه الشريف ولا يجب بعد
 لان التعديل يحتاج الى الترتيب والترتيب في صفة الحكمة والاهلية
 واجبة بالذات بين ذلك ان الحسب لا فاعله واحد ومذاهب
 ومذاهب لثلاث فاستان براد من الوصية المعنى الجيز مشتمل قوله زيد وعمر
 وذكرنا في الاصل ان النوع وقوله بقوله فتمم وتمام واصلاً من الصفة
 فمعلوم ان اطلاق الوصية بهذا المعنى عليه تعالى لانه لا يترك اطلاق
 لان النوع والذات الحسب لانهما متفقان عنه تعالى وقوله زيد واصلاً عن

بالنسبة الى

بالنسبة الى العرف والذات من غير ان يترجم الوحد بالنسبة لانه لا يترك
 هو شايخ ذلك الوحد ويذكر انه لا يترجم باطلاً او لا فلا ن ذلك
 الوحد يترجم له اتمه ونظائر كما علم من الامثلة في هذا الوحد
 عن ذلك يكون من غير ان يترجم له لث العرف وفضلها لانه عن تلك الوحد
 واما ثانياً فلا يترك الوحد لانه يترجم لانه بالنسبة الى غيرنا والتمه
 جلاله واحد بالذات واما ان يراد من الوحد المعنى الحقيقي الذي
 غير الوحد النوع والجنس والنسب اعني ما كان ملاحظة الوحد في
 قطع النظر عن المذكورات في هذا الصفة لا يمكن ان يكون عدة تعالى
 لان من ذلك الذي هو موقوف الى وهو متعدد بهذا المعنى وموجداً
 فان كل ما يراه اثر من تاثيرات نظر وصفت وانما حد الادراك يمكن
انفسها وقره الاية الا نظراً لان الدورات والذات اما ان يكون
 عقلية كالعقد والحد والهم واما ان يكون حسية وكذا ذلك لا
 يتبدل في تصور مثله مثلاً ان العقد لا يتصور الا امر مثله وكذا
 والحدس وتصوره تعالى محسوس كما في هذه الدورات كما صلت وتصور
 كان مثله في المنهجية والمعلومية وذلك بعينه جازاً احسب ان
 المنة المتعد عن تلك التصورات والذات رات منتهىها المنه القوي

و حتمها قدر اللزومية وجنبتها لولا التكملة المنزود القدر لولا فاعلها والضمير
 المتصله بالفاعل صفا عليها الاول والقدره واللازمية والتكملة صفا عليها
 الثاني والضمير المنفصله راجعه الى اللزوم واللازمية فيكون محصل الكلام
 ان اللزوم واللازمية يدر على المنزول كونه منزه وحدث بهذاه الالات فكيف
 لوجوده ابتداء والقد كونه منزه وحدث تلك اللزوم فيدل فاعله ان وجوده
 قريب من زمان الفاعل بل هو لولا التكملة لولا كونه اللزوم حسنة لالاتها
 واثره فانه قد كان في قول بهذاه الالات وهو قولها على اللزوم واللازمية حسنة فلا
 مناسبة بينها وبين اللزوم لانه اصلها وابدائها لانه الكامل من جميع الجهات فلا
 يمكن لكل اللزوم ادراك ذلك الوجود المقدس بوجه من الوجوه **بها**
صانعها للعقول ان تلك المتعقل صانعها فوضع ذلك
 ان ظهور الشيء وبروزة لذوات الادرى والعقول بتصوره فيجب
 الادل ظهورها بحواس الظاهرة الخفية ومعلوم ان الظهور بهذا المعنى
 محيد بالنية الا ان في تفكير السامع للزوم كونه تعالى تقديره
 جسما او جسما نيا الذي يتبعه ويرى في الادل الظهور بطريق العلم
 كظهور الحجر بعد العلم بطبعه الاطلا لانه العلة لكل وحدث وجودها
 وهذا القسم من الظهور العقلي ايضا محال عليه تعان للزوم كونه معلولا لشي
 اخر ومعلوم ان في الظهور بطريق الالان وبهذا الطريق يظهر البتة
 للعقول بالمتى لان احد البصر فانارات هي صورة خضراء مثلا
 فصاحبها يتذكر

فصاحبها يتذكر ويعقل عند تقسيم ان تلك الشجرة صراية شيء واحد وهو الماء
 وطلعها كذلك لانه اما الزاب او شيء اخر كزرق الحى مثلا ومع ذلك
 جعلت اجزائها مختلفة فلا ضرر لها لو ن وطمع ويرج ولجلدنا كذلك و
 بل في الجسد كذلك وكل ذلك ورونها اثارها واما اثارها من
 الترويض والتذكر ان ملكة الشجرة لا يملكه وطعامه وشرابه حسنة لظلالها
 ومع ذلك جذبتهم الى اثارها وادرونها وخبرهم فيقول الناظر ان
 لهذة الشجرة مرتبة من جانب رب الارباب ذو علم وادراك ذو حنين
 جنية يستغنى من ربه وفالقه وجنية يقين تلك الشجرة كيفية
 عرفت ثم ان كان هذا في فاعله ذلك التذكر موصدا بيزونة افعاله
 بالوحدانية الذات والصفات والخلق والعبادة وان لم يكن قائما
 ان يصير موصدا رفعة واحدة او شئ في شئ ومعنى البصر فيكون
 فعمل ان يات عن شئ صانعها بطريق الالان وان ذلك يتفكر في
 من قال برك در شئ سبزه صانعها لانه لا ربه في مودرة وقدره
 قدرة بمرودة كاردوها **منع عن نظر العين** ان يات عن كرك
 عن اثاره ويمكن ارجاع ضميرها والمفهوم الى مطلق وهو ان يات
 المقام لانه عليه الصلوة والاسلام فبين في ظهور صفات افعالها

ولا ريب ان كل الاشياء مظهر لشيء فتمت دعوى التقديرين كونها
 سببا مستنجا فلما لم يكن ذلك عند الاشياء كان لها صفات
 المنعص مما لا يخفى فلهذا لم يصار محسوسا باحد الاشياء الظاهرة
 فتعبر بربط المنعص بغير محسوس باحد الاشياء البصرى صدى
 الاشياء لها صفات كما في صفات الافعال والادل وصفات المنعص كما هو
 صريح فلو فرض ان تلك الاشياء المحسوسة المرئية مع ذلك كانت جامعة
 لجميع صفات الحركات كما في ان الزرع ليس له سببه ولا نظير بعينه لكن
 لم كانت كذلك كان رصها ممتعة فظهر ان بالمنعص بغير الاشياء
 مركب مثلا وبالجملة ممتعة الا محسوس فلو علم عليه الصلوة والسلام
 امشع لغيره ان كثره نقصا فلهذا لا يشبهه او المسمى عند
 امشع رتبة الله بصلبه ويمكن ان يقال ان تلك الاشياء كانت
 للادراك يدرك بها صابها ان الواجب كيان يكون متزا
 عن جميع صفات المنعص ومن جعلها الرتبة وتقدر من ذلك

التبراج والعلم عند الله لا يجر عليه التكون والحركة وكيف
يكون عليه ما هو اجراءه ويهود فيه ما هو اجراءه في حقه فية
اجهته اذا التقاوت ذاته وتجزئتها ولا ممتنع من اللزوم
معناه وان كان له وراءه اذ وجد له احكام دلالاته العام او
لزومه التقصان واذا قامت اية المصنوع فيه و

دلتجول وليلا

دلتجول وليلا بعد ان كان مدلولاً عليه اقول كان هو عليه لا
 التجه والسلام مهم من عند البرهان لدعواه عدم اتصاف
 جدوع بالحركة والسكون واستدل عليه بغيره من الاول قوله
 انك لتف وتب ذاته وتجزئتها ايضا ص ان البار جد لشيء
 الموجد لها سواء ومنه الحركة والسكون فهو المحرك والممكن فكان
 له تامة جهته الفاعلية عن جهته المصدرة وانك الشين ولا ريب انه
 ان جبر عليه وانك الوصفين كان له جهته الانفعال ايضا و
 امر ضرورة ان جهته الصدور غير جهته القبول فذلك مستلزم
 للتكليف لغيره من جهة منة فظهر كيف يلزم تفاوت المرات على تقدير
 جريانها عليه سبب التدريج ففعل هذا كل واحد من الحركة عدم منها شيء
 اكثر فلو فرض تطرق الحركة عليه تعالى للزم ان تكون ذاته ايضا ذو
 جهتين جهته الوجود و جهته عدم لان تغير الصفات لا يوجد الا بتغير
 اقترانها ما قد نينا كيفية استلزام جريان الوصفين شيئا اكثر من المتعاقب
 عن التقصان والتجزئة التي تفرقه ولا ممتنع من اللزوم معناه يعني
 جريانه عليه امشع اذ لئتمه لا يكون ذلك وصحة لان الحركة على ما
 رسمه في الكلام كون الاول زمكان الثاين وان يكون كون الثاين في مكان
 الاول فبعد النظر عن كونها من صفات الممكنات يلزم ان يكون قبله تمام

شيئا محورا

قطع

شيئا يجوز ان يقع بغيره ان يجوز كون مكانه وبقدرته بقدرته تعيينه
 حتى يمكن تصور ان يتصل بغيره وان يتصل به في المكان الذي يعلم ان
 الحركة والكون مستلزمان لا سورا الاول ما منه الحركة الثانية من غير
 الحركة الثالثة التي المتحرك الرابع الزمان المتحرك فيه الحركة التي
 المظهرية التي تتحرك المتحرك لا جله غير ذلك ولا شيء من ذلك في صفة
 الازمنة الثالثة قوله وكان له وراؤه وبعده امامه لان الحركة كما حركنا
 مستلزم ما منه الحركة تقع بهذا ذلك وراثة ولي اليه الحركة وبقدرته
 وجود الامام والوراثة ايضا مستلزم لمجمع مفاهيم الحركة الرابع قوله
 ولا تسمى التمام اذ لزيمه النقصان فانه في قدرته في الازمنة المتحركة
 امتداد المعنى من اللزول ووجود الامام والوراثة لا في صفة الزمان
 والتمس التمام اما لزيمه النقصان فلا في الازمنة المذكورة
 حين النقص واما التماس التمام بعد فرض ذلك فليس ضرورة فانه المقد
 ثا مثلا للتوالت لا لزيمها الفعلية كما نزلت في الحس قوله وانما القيت
 الالة المصنوع فيهم فان الصفات المذكورة اذ اوجدت في كانت
 تلك الصفات اية اذ كانت الشيء مصنوعا ومخلوقا لغيره حيث صار من
 وحدثت تلك الصفات فيمكن ذلك فيمكن موجوداته في لقمه وموجده
 اذ بان لك ذلك على معنى قوله في التحول وبعده ان كان
 مكررا لا عليه لان الفرض ان صفات المذكورة كانت علته انه يمكن
 ومخلوق وقد قلنا ان كل مصنوع ومخلوق له وجوده في نفسه فخالقه
 وموجده الزمان لا يجوز ولا يجوز عليه الا قول لم يلد يولد

لكون
 فيه

سورة اولم

سورة اولم قوله في غير حدودنا من استناب الدنيا والارض
 بلا ملة الف والاشارة للامام فقدره ولا تتوهمه العيني
 قصوره ولا تدركه الحواس فتمت ولا علمه الا بالبرهان والاشارة
 بحال ولا يبدل في الاحوال لا شبيهه اللها بالوالد بالبرهان
 الف والظلام قوله لا يجوز لعل مراد عم انه تعالى لا يتغير
 القرات كما لا يتغير بالحق في كانه تعالى لا يجوز ان يغير ذاته في شيء
 وان يكون كما ترعى برهانه كذا ذلك لا يجوز ان يتغير ذاته في شيء
 سواء لانه ان كان كذلك لزم التركيب المحل عليه في الزمان كون
 ذاته اللدني والجهنم الفعول القوة كما مضى وعلا هذا لا يلزم
 ذكر العايم بعد ان في قوله لا يجوز ولا يجوز عليه الا في صفة
 الظهور كيف وليس في غير هذا الزوال قوله لا يجوز عليه الا في لان
 الله تعالى قويم كما قال سبحانه الله لا اله الا هو القويم فيقول كل شيء
 به نكحوا عليه اللزول في رغبته بعد قطع النظر عنه انه من صفات
 المخلوقات العجز لانه ان اقتضى شيء لا يمكنه مع ذلك ان يثبته
 فيبقى ذلك الشيء بعد اللزول اعني بمجرد قطع نظره عنه قوله لم يلد
 مولودا لان التولد هو الخارج في زمن زرع ارضي جنس كجس
 فانما لانه قد صلا له ولقد فلا بد وان يكون بينه وبين مولوده المشابهة
 التي اتيته اعني ان الوالد والولد متساويان في شيء واحد وان كان ذا
 تهي النوعية واحدة كانت الصفات كذلك فمن جملتها ان ذلك

الولد مولود

الازل معناه و كان له و راء ان وجد له امام ولا التمس التمام اذ
 لزمه التمام و اذا لم يتاخر مت اية المصنوع فيه و لنقول و لا بعد ان
 كان مدلوله اعلية و خرج بسلك الامتداد من ان يوازيه ما
 يوازيه غيره التزلزل و لا يزل و لا يجوز عليه الا قول لم يلد و لم يكن
 مولودا و لم يؤلم و لم يولد و لا جاز من استخرا الابناء و ظهر عن ملامته
 التمس و لا تت له الا انما تقدره و لا تتوهمه الفطن تقدره و لا تدركه
 الحواس فحتمه و لا تلمه اللدني فتمه لا يتغير بغيره و لا يتبدل في الاحوال
 لا تبديه اللب في الايام و لا يغيره الضيق و الظلام لا يصفى من
 الاجزاء و لا بالجوارح و الاعضاء و لا بعرض من الاعراض و لا با
 لغية و لا للباقي و لا تقال له صدر و لا نهاية و لا انقطاع و لا غاية
 و لا ان الاشياء كحبة قفلة او تهريرة اذ ان ربيك بجملة تيميل او
 بقدره ليس الا سبب و لا يبرح و لا عنها يخرج بغير اللب و لا يهر
 و يسمع لا يخرق و اذ و لا يقول و لا يلفظ و يحفظ و لا يحفظ
 و يبرح و لا يهرج و لا يخرق و لا يخرق و لا يخرق و لا يخرق و لا يخرق
 غير حقيقة يقول لما اراد ان يخرق و لا يخرق و لا يخرق و لا يخرق
 بنه و يسمع و ان كلامه سبي نفعه من ان يخرق و لا يخرق و لا يخرق

قبل ذلك
 من

من قبل ذلك كان و لم كان قديما كان المهيأ ثانيا لا يقال كان بعد
 ان لم يكن فمجرد علمه الصفة المحذرات و لا يكون بينهما و بينهما فصدولا
 له عليها فصدف تصور الصانع و المصنوع و يتكافى المبتدع و البديع
 خلق الخلق على غير مثال خلا من غيره و لم يستغن عن خلقها باصدي
 خلقهم و ان اللدني فاسكن من غير استغناء و ارس ما على غير مثال
 و انما هي غير قوائم و در فها غير و لم و حصتها من اللدني و اللدني
 عو جاج و منعهما من التها و اللدني و ارس و ارس و ما و ضرب
 ارس و ارس و ارس و غيرهما و فخر ارس و غيرها فلم يهن ما سببه و لا ضعف
 ما قواه و هو انظر عليها بسطانه و عظمتها و هو اللبطن لها بعلمه
 معرفته و العاشق على كل شيء منها بجلا له و عزته لا يعجزه شيء منها
 طلبه و لا يمشع عليه فيغلبه و يعرفه التمس منها فيسببه و لا يحتمل
 و لا يحتمل ان يزيه فيزرقه من المفعول لها بعد وجودها حتى يخرق
 كمفقورها و ليس في اللدني بعد ابتداءها باعجاب من ان لها
 اضراسها و كيف لا اجمع جميع جوارحها من طياتها و بها كرها و ما
 من امرها و ستمها و اصناف من صنفا و اجناسها و مشابها
 اممها و اركانها و اصوات بعوضتها ما قدرت على اصواتها و لا

عرفت كيف السبل الى ايجادها وتجزت عقولها فعمل ذلك جهنم
وتابعت وعجزت قرانها دستها هتت ورجعت فاسنة صيرة عافية
بأنها تقوية مفرقة بالبحر عجم ان لها منحة بالقصيف عن افانها
وانه سبحانه يعور بعد من والذين معه لا شئ معه ككان فبشر
الابتداء لها كذا لك يكون بعد من ليس بلاتقوت ولا مكن ولا
حين ولا زمان عدمت عند ذلك لا جاد الاوتت وزالت
التنون والساات فلا شئ الا اراحد القتها والنز اليبهير
جميع الامور منها كان ابتداء خلقها وبغير امتناع منها كان
فمنها في قدرتها على الامتساع لعم بقاها لم يتكاد ووضوح
شئ منها ان صنعتها ولم يردوه منها على ما براه وصدق لم يكون
لتزيد وسطان ولا خوف من زوال وصدقها دلالا مستعانة
بها على تدركها في دلالا وازها من صدقها في دلالا لا يرد
في مكنه دلالا مكنه في مكنه ولا راحة كانت
فاراد ان يسا في اليها ثم يبرهنها بعد تكويرها لانهم في
عليه في تفرقتها وتبريرها دلالا لراصة راصلة اليه ولا تغفل
شئ منها عليهم لم يمتد طول بقاها في دعوه الى سرعة افانها
لكنه سبحانه وتعالى بلطف داسكها بانها في راققتها بقدرتها
ثم بعد الفناء في غير حاجتها منه اليها ولا استعانة بشئ منها

٢٢

عليها ولا

عليها ولا لانصران من صلا وصحة الاله استبسن ولا من
صار يمد وعمره طار علم والالتقن ولا من فقر حاجته الى غيره
ولا من نزل وصحة الاله عز وبقرة ومن خطبه له عليه الصلاة والسلام
ر ر ان صاحب لاه الامور منين عليه الصلاة والسلام يقول في تمام
رجلا عابرا فقال يا امير المؤمنين صف لي المتقين حتى كان في نظر الهم
فتش قد عن جوابه ثم قال عليه الصلاة والسلام يا امام اتق الله ورسول
فان الله مع الذين اتقوا والذين هم محسنون فلم يفتح امام بذلك
صريح عليه قال فخذ الله راثن عليه وصنع على النبي صلى الله عليه
ثم قال ان بعد فان الله سبحانه خلق اخلق جان خلقهم غيبا عن ط
عتم امين من معصيتهم لانه لا تفره معصية من عصاه ولا تنفعه
من اطاعه فقسهم على كيتهم ووضعهم في النيران مراضهم فالتقن فيهما
بهم ابر الفضاير من طقم العود وملبسهم الاقتص ووسمهم التوا
غضوا به رهم على حرم الله عليهم ووقوا رسا عنهم على العلم النافع لهم
نزلت القصة منهم والبلاء كما انزلت الرزق واللا الاله
كتب الله عليهم لم تستقر ارواحهم فارجب رهم طرقة غير شوق الى
الشراب وخوف من العقاب عظيم الخلق والقصة منهم وضغما رونه
اعينهم لهم والجنة كمن قد رلا ما فهم فيها متعون وهم والت ركنه

عليها ولا
عليها ولا
عليها ولا

قدر انما فهم فيها معذبون قلوبهم محزنة وشورهم كالموتى و
 اجسادهم خيفة و اجابهم خيفة و انفسهم خيفة فمروا اياما قرة
 اعقبهم لامة طلبة حتى رة مريحة بسرا لهم ربهم ارادتهم الربا
 فلم يريدوا و ارادتهم فقدر انفسهم منها انما اليد في قرون اقدار
 منهم تالين لاجزاء القرآن يتركونه ترتبلا يحرفون انفسهم و
 يستبدون به و اداء انهم فانما سر و باية فيها تروين ركنوا اليها
 طعنا و طلعت نفوسهم اليها تروقا و طغنا انهم نصب اعينهم اذا مر
 باية فيها ترويق الصغاليين ساع قلوبهم و طغنا ان زير صحتهم و
 شقيقتها و اصول طاهم حازن في اداس طهم مغرورون ليجاهم
 و الكفرهم و ركبهم و اطراف اقدارهم يطبخون في الله تعالى و فكما ك
 ر قلوبهم و انما انهم ر فضلى و على و ابرار ر قيق و قد بر كهم الخوف
 ببرك القدر ينظر اليهم ان ظن فيهم من فروما بالقوم من مرضى و يرو
 قد فو لظ و قد فظ لهم امر عظيم لا يرصون من احوالهم القليل
 يستكثرون الكثر فيهم لا نفسهم متهمون من احوالهم متفقون اذا
 زكى ادهم صاف مما يقال له فيقول اننا اعلم بنفسى من غير ربى اعلم
 برى نفع اللهم لا تراضد بما يقولن و ابعلمن افضد ما يظنون و قد
 ما لا يعلمون من علامته ادهم انكرت له قرة في دينه و حرمانه
 لين و ايماننا في يقين و حرصنا في علم و على و صلنا في نفع

رضوعا في عبادة

ورضوعا في عبادة و تجلا في شدة و صبرا في شدة و طلبا في صلال و نطقا
 في بهر و شجيا في طلع بعد الاعمال الصالحة و يوحى و يدبر و يدبر الله
 و يوحى و يهتد التكرير بيت صرغا و يوحى فرحا صرغا لما صدر من العقلم و رفا
 مما يصاب من القضاة الرعة ان استصعبت عليه نعمة في كثر لم يطعمها كملها
 في كجب قرة عينه في لا يزدل و زنا رته في لا يبيع يمزج احكم بالعلم
 القول بالعبادة قريب امله قليلا زلله فاشع قلبه في نعمة نفسه
 مترددا اكله سهلا امره حريز ادينه مية شهوته مكظون غبطة
 الخ منته مامل و الشرنه ماملون ان كان في الغافلين كتب من
 التواكبرين و ان كان في التواكبرين لم يكتب من الغافلين يعرفون ظلم
 و يعطون حرمه و يهدون قطعها بجلا نفعه لينا قوله في
 حاضرا معروفة مقبلا بخره مديرا لشره و الزلازل و قور و في
 المكروه صبور و في الرضا و شكر لا يحيف عن من يفيض ولا ياتم فيمن
 يكتب يعترف بحق قبل ان يشهد عليه لا يرضع ما استحقه و
 لا ينس ما ذكره لا ينز بالالقب و لا يرضع ربا شي و لا يشيب
 لمصائب لا يضره و الباطل لا يخرج من الحق ان صحت لم نعمة
 صمته ان ضحك لم يعبر صوته و ان بغر عليه صبر حتى يكون الله

هو الذي يتقيد لم تقم منه في غدا والناس منه فلو انهم اتعبت منه
 لا فترته وارا ح النفس من تقم بعده عمت تب عد عنه زمدوا به
 وروية محنة ونا منه لين وروية لين تب بعده بكر وعظمة ولا ربه
 بكر وصدعهم قد وضع في صعقة كاش تقم فيها فقال امير المؤمنين
 فتمني عليه الصلوة والسلام اما والله بعد كنت افاها عليه ثم
 قال من كان يرضع الحواشي البالغة باهلها فقال له قال من كان يرضع
 امير المؤمنين فقال عليه الصلوة والسلام ويحك ان لكل واحد وقت
 لا يعدوه وسبب لا يبي وزه فملا لا تعد مثلها فانني نقضت
 الشيطان عنك ومن خطبه له عليه السلام محمد بن الفضل
 حمده الغالب حبه والمتعاضد به اجمعه على نعمة التواضع والالتزام
 التواضع حله نفع عدل فكل ما تفر وعلم ما يرضع وما يرضع
 مبتدع الخدائي بعلمه ومن ثم لم يحكم بلا اقتداء ولا تعليم ولا
 اقتداء بل صار حكيم ولا رصالية فطارد لا رصالية بل ر
 اشهد ان محمدا عبده ورسوله ابعثه الناس في فريز في غيرة
 ويكر جرد في حيرة مذق ذمهم نعمة الحسين والتعلقت على اقلهم
 اقل الترين ليكم عباد الله يتقوا الله فانها حق الله عليكم والتمني
 على الله صلى الله عليه وان تستغزوا عليها بالله وتستعين بها على الله فان
 التوفيق التبرم الحزوا اجتهد وفي خد الطريق الى اجتهد سلكها

حجة اهل السنة والجماعة في الرد على
 من ادعى ان عليا بن ابي طالب
 هو الذي اتى بالقرآن

راضع

راضع رب لكم راضع وستودعها في نطف لم تبرح عارضة نفسها
 على الائم المافين والغابرين لي صتم اليها غدا اذا عار الله ما اذركم
 واخذوا احكاما لعل من الله في افسد فاقتر من قبيلها وقلمها في علمها او
 الاقدار حذرنا وهم اهدى صفة الله سبحانه ان يقول وقلد من عباد
 الفكر فاطمنا بآسما علم اليهم واكفوا بجدكم عليهم راحت ضربا من كل
 سلف خلقا ومنى كل مخالف موافقا ايقظوا بها نومكم وراووا بها نومكم
 وراووا ما قلوبكم وراووا صبرها في نذركم وراووا بها الاسقام وباروا
 بها الهام واعتزوا بنواضها عنها ولا يعبرن بكم من اطلعها الا و
 صرنا وتصورنا وكوزع الله نينا نزا تا الى الاخرة ولا تأ
 ولا تقعون رفعة التقوى ولا تقعون رفعة الله نينا ولا تقير
 بارقتها ولا تسعوا طقها ولا تسجدا عنها ولا تسخيرها
 شرورها ولا تقنت باعلاقتها فان برقتها غالب ونطقها كاذب
 واموالها محروبة واعلاقتها سلمية الا امر المتصدية العيون
 وبها سمح الحزن والى الله انخذون واهجوا الكفر والعنبر
 الصدور واهجوا الميود عالها اشقوا ووطاها زلال وعواكل
 ووجدوا نزل وعواك سفار حارب وسكب ونهب وخطب الملوحة
 ساق وسباق ولحق وفاق قد سميت مذليها را حجزت بها

الرضا عليه السلام

له نصرته فاستفعله واستكفتمه ام من استصوه فتراض عنه وبث المن
اليه صراة قدره اليه خلا والله لقد علم الله المحققين والقائلين لا يؤمنهم
هلم اليه ولا ياتون اليك الا قليلا وما كنت اقدر خيرا كنت انقم
عليه اصدا فان كان الذنب اليه ارتد ووجدته لم يفر بسلام لا ذنب له
قد استغذ الفقه المتفصح وما درست الا الاصلاح ما استغذ وما تو
فيق الاباء الله عليه توكلت وفي بعض النسخ اليه انيب وذكرته انه ليس في
دلاحي جندك الا الريف فلقد افضحت بعد التعب رمتي الفت
بنوعه المطلب عن الدعاء والكلين وبالسير مخوفين فلبث قليلا
يلحق الهبي حذو طلبك من طلب ويقر بملك ما تبتعد وانا
مرفق كوكبي في محض من المهاجرين والارض روالا جبين ياف
سدي زعامهم ساطع قنهم شمس سر اشد الموت اصب اللقا
القا ربهم قد صحتهم زركته بدر رمتهم سيرف كاشية قد عرفت ما
قع نهن لها واضحك فالكذوب جرك واملك وما من الظن
ببعيد ومن وصية الحسن عليه السلام كتبها اليه يحيى بن عمار عند
انصرته من صفين من الابد الفاني الموقر للذين المدر المالم
للمدر التوام للدر الشا الكن ساكن الموت الطاعن عنها عدا 2
المولود الماسم لا يترك الال كسب من قد ملكك عرض الا
سقام ورمية الايام ورمية المصائب وعبد النبي وناج الغر
وعزيم المنايا وادبر الموت وصليق الهامم وترين الايمان و
الاتا وهرج الكهوك وضيقة الاسوات انا بعد فان فيما تبين

بانه رقيقة له لونه حسن على القارة والاحمر

من ارباب

من ارباب النبي صلى وجرح الترمذي واقبل الاخرة التي ما يزعج
عنه ذكر من يوارى الامتاع با ارباب خيرات حيث تقرب دون غيرها
الناس ثم نفع فصدقوا له او صدقوا عن موارى وصرح محض ام
فاوضى به 21 جة لا يكون فيه لعب وصدق لا يشويه كذب وجحد
بعض من وجحدتك كل صحتي كان شيئا اصابك اصابني وكان الموت
لا تاك لانا فعنا من ارك ما ينعير من ارفع فكتب اليك كتابا
هذا مستظهر كبره ان انا بقيت لك لا وفيت فاذا اصبك بتقوى الله
اشي زلزم امره وعبارة فليكن بمنزلة الاعتصام بحبله والاسب
او ثق من سبيك ومن الله ان انت اقدت به احي فليكن بالمعظم
وامتة بالزبارة وقره باليقين رزقه بالحكمة وزله بله الميرت قره
بالفنا وجامع الترمذي وصدرة صولة الترمذي وخص فطلب السيد والامام
واعرض عليه اجاب الما ضيقه وذكره بما اصاب من كان قبلك
الاولين وسرع ديارهم واثارهم فانظروا فكلو وهم انتقلوا من صلو
ونزلوا فانك تخدم انتقلو عن الاضعة وصلوا والغربة وكانك عن
تقليد قد صرت كما صدم فاصع مشواك ولا تبغ امرتك منيا كذا
في المسئلة لكتبت فان بيده العطاء والحسان واكثر الاستنارة وطلبهم
وصيغ ولا تدمين صفتي فان خير القول ما نفع واعلم انه لا يفيض علم
لا ينفع ولا ينفذ لا ينجي تعلمه اربابنا راينغ قد بلغت سن و
راينغ اربابا ومن ارباب بر صفة اليك واوردت فضلا لا

منها ان يجلب ايقون انفس اليك بما في نفع وان انقص فراغ
 كما نقضت فرجس اذ يقع اليك بعض غلبت الهوى وقتن التوب
 فتكون كالصعب المنور وان قد يحدث كالا ضا اي ليدما الي فيها
 شئ قبلته فبادرتك بالادب قد ان يقرب قلبك ويثقل قلبك
 لتتفقد كدر ايك من الامر ما قد كفت اهل التوب رب بعينه وكبره
 تكون قد نقت موده الطيب روحيت من علاج التجربة فان كنت
 ذلك ما قد كنت ما تبهم واستب ان كنت ما ربنا انظم عين فيه الرب
 وان لم اكن عمدت عمر من كان قنع فقد نظرت واعمالهم رعت في
 اخبرهم ودرت في اثارهم حتى عمدت كالحدهم بل كالتب استهالي
 امورهم قد عمدت مع اولاهم ان افرهم تعرفت صفوا ذلك في كره
 ونفهم من صرة فاعتقدت كنت من كل امر خيلتة وتوفيت كتحليل
 وصرفت فكنت مجبولم در ايت حيث عند من امرن ما يقع الوالد
 الشيق واجعت عليهم من اركبت ان يكون ذلك وانت قبل العبر
 مقيد الهم في نية سلمة ونفس صافية وان ابتدكت بتعليم كتاب
 عز وهدى وتاويله ودرجائع الاسلام وادكامه وصلاحه ودرامه لا اجاز
 ذلك بك ان عزه ثم شفقت ان تتبس عليك ما اضلقت في
 من اموالهم وادارهم مثل الدر القيس عليهم فكان احكام ذلك على ما
 من تبهم كنت لم اقب ان من اسلامك ان امر للاسن عليك فيه الهلكة
 در جوت ان برنقل الله فيه لم تكون وان هديت لقد كنت همد
 اليك وبتربان اهدت ما انت اهد به من قوتهم والاقصا

نقوي

عما اقترضه

عما اقترضه الله عليك والاخذ بما مضى عليه الاولون من ايمانك والله لكون
 من ايمانك فاتهم لم يدعوا ان نظرو لانفسهم كما انك ناطر وفكر كارت مفكر
 ثم ردهم افر ذلك الى الاخذ بما عرروا والامر ان حتى لم يكفوا في بعض
 ما انت اهد به الله في وقت فان ايت نفسك ان قد ذلك دون ان تعلم
 كعلم اذ ليكن طلبك ذلك تبهم وتعلم لا بتوسط التبهت وقلنا ان حضرت
 الهم في نظر كع بالاشعة باهك والفرغية الهم في نفس من تركت كالتبه
 او ليكن في شبهة او اسلمت ان ضلالته فانصت ان قد صفا قلبك في
 دتم راكيت واجتمع وكان يمكن في ذلك من واحد فانظري في ذلك
 يا بن وصبر اعلم ان ما لك امرات من ما لك احيوت وان انا لقي من الهيب
 وان اهل من المعتيد وان المبتغى من المعاني وانما لم تكن لتسفر الاله ما
 جعلها الله من النسي والابلا والجزا والمصروف والله تعالى اعلم فان
 اعدك عليك شئ من ذلك فاحمله على ما يمكن به فانك اول ما ضلقت
 خلقت باهلا ثم علمت وما اشر ما تجد من الامر في راكيت وضلقت في
 ثم تفر بعد ذلك فاحصم بالذم ضلقت در رقت وسواك وليكن تم
 تعبدك واليه رعتك ومنه شفقتك واعلم يا بن ان احدا لم ينبر في الله
 لما ابر عنه النبي صلى الله عليه واله وسلم من رض به وانكر اء النبي
 فان لم تكن نصيحة وانك لم تبغ والنظر لنفك ان اجهدت مبلغ نظر
 لك واعلم يا بن ان لو كان ليكن شريك لالتكن رسلا لرايت اثار

الرب

لم يكن ولم يسجد بك وبمن من يحبه عنك ولم ينجسك لا من
يشفع لك اليه ولم ينجسك ان اسأت من التوبة ولم يعا جلك با
المغفرة ولم يفضحك حيث الفضية ولم يمد عليك زقير الاثام
ولم ينفك بالجرية ولم يورثك من التوبة برجع زو عن عن
الزنب حسنة وحببتك راحة وحببتك عشر اذ فتح لك
باب المتاب فان اذ اذ يتبع سع نراك وانا بصيته علم نراك
فانضيت اليه بجك واثبتته ذات نفك ونكرت اليه بمسك
والسكفة كركبت واستعنت على امرتك وسكفة من خرابك
رحمة ما لا يقدر على اعطائه غيره من زيارة الاحرار وصحة الابرار
وسعة الارزاق ثم جعلت يدك مفايح خزائنه باذن لك نية
من مسئلة فتح تلك السقحة بالدهاء ابواب نعمه رسته طر
شباب رحمة فلا يقظتك ابطوا اجابته فان العطية على
قدر النية ورجى رقت الاجابة كيدن ذلك اعظم الاجرا
التي اجزل العطا والامر ورجى سكت الشيء فلا تراه
ورويت خير كمنه عاجلا وابللا ومرض عنك ما هو خير لك
فكرب امر قد طلبته فيه هلاكك ونيلك لرويتته فليكن يسلكك
في بيع لك جاله ويغيب عنك وبالله والى لا يبيع لك ولا يتقبل
دا علم انك اني ضلقت للافرة لا للدرنيا وللنفى واللبقى

وللمرت لا

وللمرت لا للمجراة وانك من منزل قلعة ودار بطنه ودارين الى
الافرة وانك طرد المورت المر لا تخمنه ما ربه ولا يفوتهم طابيه
ولا بد انه مذكور نكن منه على حدرا ان يدركك وانت على حاله
قد كنت تكدرت نفك منها بالتمتبه فحول منك ومن ذلك فان اذ
قد املكك نفك يا بنه اكثر من ذكر المورت ودرسا تهجم عليه ونفك
بعد المورت اليه فترابك وقد اذ منه فذكرك وشدت له لرد
ولا ياتيك بغتة بهرك واياك ان تغربا تر من اضدادك
الدين الابهاد وكما لهم عليها قد نيا وك الله عنها ونعتك
لصها ونكف لك عن سديها فاني انهما كلاب عارية وسبا
صارية بهر بعضها بعضا ويا كل عزمك زليلها ربه كبريا
صغريا نعم معقلة واخر مهلة قد اذنت حقولها وركبت مجهولها
سروح عاير بار وعت ليس لها راح يقصمها ولا يسيم فيها
سكنت بهم الذين طرين العراضت با بصارهم عن منار ال
فتا بران صرتهما وغرنا نعتها واستجدوا بانها فلعبت بهم وعبوا
بها وتسرام وراهم ريد ايسر الظلام كان قد ورت الاز
فلغان يركن من اسرع ان يلقى را علم ان من كان عطية الليل
والنهار فانه باربه وان واقفا ويقطع الم شمر وان يعقبا
كان

وادعوا راعم يقين انك لن تبلغ املاكك ولن تعدوا اجلك وانك لن تسئل
 من كان قبلك فحفظ في القدر اجد في المكتسب فانه رب طلب قد
 جزا لا حرب فليس كل طالب برزوق ولا كل مجمل بمخر وم والكرم تفك
 كل رغبة وان سافتك الالهات فانك لن تغاضى بما تبذل من
 تفك جوفا ولا تلي خيد جرك وقد جعلك الله قراوما غير خرا لا يوجد
 الا بشر ديسر لا ينال الا بعد اياتك ان وحيك مطايا الطبع فيزد
 منا به الهلكة وان استعلت ان لا يكون بينك وبين الله رغبة قال
 فانك مدرتك قمتك راجد سهلك وان الير من الله سبحانه وكرم
 اعظم من الكثير من خلقه وان كان كل منته ولا تفك ما فرط من صحتك
 اير من ادراكك ما فات من سخطك وحفظ ما في الرها بقتة الوكا
 وحفظ ما فيك احب الي من طلب ما في يد جرك ودرارة الياس جز
 من الظلم الي الناس وادوة مع العفة جز من الخنع مع الفجور
 المرء احفظ لسهه در رب سعي في لفره من الكرم جز من تفكر في
 قارن اهدا جز من منته ويا من اهدا جز من عنهم بس الطعام احرام
 وظلم الضعيف افحش الظلم كون اذا كان الرفق خرفا كال الحرق
 رفرقا رجا كان المدواي وادواي الراد وادواي رجا نفع خرا التما
 دعش المستضع واياك والاكحال على المنه فانها رضائع التركة
 والعقد حفظ التجارب وجز ما حريت ما عطفك بار الفرسة

قيد ان تكون

قيد ان تكون غصته ليس كل طالب يصب ولا كل غائب يرب و
 الفد اضاحة الزاد وسفدة المعال والهدا امر عاقبة سوف
 يا تيكن ما قدر لك الله جز من طرد رب يسر ان من كثير لا خير في
 معين مهين ولا صدق ظنين س الالهات ما زال لك تعوده ولا
 تخا طريسي رجا اكثر منه دياك ان سحج سجن مطهته اللجج حل
 تفك من اخيك عند صرمة الصلوة وعند صدوره على الطفا
 والمقاربة وعند جموده على البذل وعند تباعده على التزود
 عند شدته على الين وجرمه على العذر حتى كانتك له عبد وكانه
 وزنة عليك واياك ان تضع ذاك في غير موضع اول
 غير امله لا تتخذن عدو صدقك صدقاً تتعارس صدقك و
 المحض افك التصحفة حسنة كانت ام قبيحة ورجوع الغضا
 فانه لم ارجعه اهل منها عاقبة ولا لا لزم غيبة ولن من غايب
 فانه يركن ان يلبس وضرعه عدوك بالفضل فانه اهل الظفر
 وان ارث وطبيعة اخيك فاسبق له من تفك بقية هرج
 اليها ان يرا ذاك له برما ومن طن بك جزاً تصدق ظنته و
 لا تضيقن حتى اخيك انك لا لا ما بينك وبينه فانه ليس
 باخ من اضعفت صفة ولا يبين املك انفق اخلل بك ولا
 ترغيب في زهد فبك ولا يكون انك اقر على وطبعك

منك على صلته ولا يكون على الاشارة اقر منك على الاضاح
 ولا يكون عليك ظلم من ظلمك فانه يبع ومهنته ونفعك وليس
 جزاء من تركك ان تسره وراحم يا بئ ان التزق رزق ان رزق
 طلبه ورزق يطيبك فان لم تاتم اياك ما قبح الخوض عند
 الحجة والجفاء عند الغنى ان لك زواياك ما اصلحت به
 وان كنت جازعا على ما تفكر من يدك فاجزع على كل
 ما لم يزل لك استدل على ما لم يكن باقد كان فان الامور
 اشياء ولا تكون ممن لا تنفعه العطفه اذ لا يفتخر بالعلم فان
 العاشق يتعذب بالادب والبهائم لا تنعظ الا بالقراب اطرحت
 وارادات الامر بعزائم القروص والقيس من ترك الفصل
 جاز الصواب من سب والصدق من صدق خبيث والهمي
 ترك العزيم بعد اقرب من قريب رقيب بعد من بعيد
 والغريب من لم يكن له حبيب من تعذر احق ضاق من به من
 انظره قدره كان اليك وادق سب اضرت به سب يتك
 بين الله سبي من لم يبالك فمعدوك تدبرك البس ارا
 اذا كان الطبع يلا كما ليس كل حرة تظهر ولا كل فرقة تصب
 دريما افضاء البصر وقصده وراصدا الاخر رسده اقر ان
 فانك اذا كنت تعلمته وطبعته ابي يد تعدل صلته العا
 من اسن الزمان فانه من اعظمه ان لم ليس كل من رز

اصاب

اصاب اذا تغيرت لفظان تغير الزمان سعدن الرفيق قبل الطريق
 اياك ان تذكر من الكلام ما كان مضيا وان حكيت ذلك عن
 وياك وشره الفان راها من اذ افن وغرقت ان رهن اذ
 علمت من اربها رهن بحك اياك فان سده ايجب ابي علمت
 وليس خروجهن باشر من اذ فالك من لا يرفق به علمت وان
 استطعت ان لا يعرفن عنك فافعل ولا تملك المره من اربها
 جاوزتها فان المره ربيته وليس بهر منة ولا تعد بكم
 بقها ولا تطلعها ان تفتح لغيرها وياك والنغرين غير موضع
 خرة فان ذلك يدعو الصبي الى السوم والبرهية الى التريب واصل
 لكان ان من فديك حملا يا فخره به فانه لا يتركه الا
 في فديك والتم حنيتك فانهم حنا حكاك التريب نظر واصلت
 التريب اليه تير يدرك الله بها تحول استروح التبريك و
 واسا له غير القضا ولك العاجلة واللاجله واللكره وعن بعض
 النسخ ان الله تعالى وسد نعمة اللباب الى باب سلامة ودار
 الاقامة ويثبت رطله بطانية تدنم فرار اللمن والراصب
 استعمل قبله وراصه به ومن كلامه عليه الان الحمية والسلام
 قد اصاب عقله رائت نفسه حتى رن صلته ولطف غليله وبرق لم
 لامع كثير البرق فابان له الطريق رسك به السبل رتدا فعتة

بعض النسخ
 التريب
 واصلت
 التريب

الأبواب التي بابل تسلامته ودار الاقامة وثبتت رجلاه بطي يندنه
 بدنه فزار الامين والراية بما استعمل قلبه وارضى ربه ومن كلام
 له عليه الصلوة والسلام بعد تلاوته اللهم انك تكلمت حتى زرتم المقابر
 بالمرأى ابعده وزورا ما خلفه كظلمة لظلمة لقد استعملناهم
 انما نكرونا وشكرونا من كان بعد انهم نكرونا ان
 بعد الهلكة بزكاشرون يرتجون منهم ابا واخوت وحركات كانت
 دلان بكر الا عجزا حتى ان بكر لو سفحوا دلان بهبطوا جنب زلة
 العجز من ان يقرروا بهم مقام غرة لقد نظرنا اليهم بايها العشرة و
 منهم زعمرة جهالة ولا استظفوا عنهم عرفت تلك التراب الحافية و
 البرقع الحافية لفت ذمير الازن صلا لا زيمهم زاعق بهم
 جهتا لا تظنون في انهم رثيتمون زابا زيمهم وترثون في لفظنا
 رثيتمون في حرور الالام بينكم وبينهم براك ونواح عليكم
 اولكم سلف غابكم وفراط من ملكم الزينة كانت لهم سفارم القزو
 حلت الفخر ملكا ورتقا رسكرا في طول البرزخ سبلا
 الارض عليهم فاكلت لوجهم وشربت من دمهم فاصبوا في فحوات
 قبرهم جوارك لا يهنون وفيها لا يبردون لا يفسد عليهم ورواها
 ولا يحزنهم بتكر الا حوال ولا يحلفون بالترواجف لا يازنون
 للعراصف غيب لا يظنون وشهورا لا يحضرون واني كالمعجب
 فتستار الالفان فترقوا من طول عهديم ولا بعد ستمهم

ومن كلام عليه الصلوة والسلام

اخبارهم

اخبارهم وصحت وبارهم وكنتهم سوا كما بدلتهم بالذوق
 خربا وبالسمع صميا وباللحاث سكرنا فكلتم زار سجا الصفة
 صرعنا شات جبران لا يتا تسون واجبا ولا يترارون
 بليت بينهم عمر العارف والقطعت منهم راسب الاضاء
 فكلتم وجدوهم جميعا وبجانب المهجورهم اقلا لا يتعارفون
 لليد صبا شاد لا نهنا رب وارسا هيد بن طعنوا فيه كالزا
 عليهم سمرات يدروا من اقطار دارهم فطعتم في خفا وادرك
 من اياتها اعظم من قدرها فكلا الغايبين مدت لهم الي
 مبرة فانت مبالغ الحرف والترجا وقلا كالزا يظنون بها
 لحيوا رصفه سات يدروا وسعا بنوا ولئن عمت آثارهم و
 انقطعت اخبارهم لقد رجعت منهم ارسار العبر سمعت منهم
 اذان العقول وتكلموا من غير جهك النطق فقالوا اكلت
 الوجوه النواضوح والاباحم النواغم ولكن اهدام البعد
 زكاه وناضيق المصنوع وتوارثت الرحمة وتممكت علينا البروق
 الصوفا فاصححت نحاس ابارنا وتكثرت معارف ضررنا
 وطالت مسكن الوصية امانت ولم نجد من كرب فرجا
 ولا من ضيق متعانا فله مثلهم بعقلك ادركف عنهم محجرب
 الغطاء وقدرت سخي اسما عنهم بالهوام فاستكتت واكتلت

ابرصا رهم بالتراب فحفت ونظفت الالسة وانواهم
 بعد ذلك انما ومحدث القلوب من بعد قطنهم
 عاش وكثر جارية منهم حديد على سبيلها وسهلا طرق اللثة
 الكهاس سلبت فلما ركب مدفع ولا تقرب من كركت رسي
 فلوب راقداء جردن لهم من كل نقطة صفلة حال لا منتقل
 عمرة لا تتحرك اكلت الارض من عزير جرد اتي لرب كان
 في الارض خذرت في ربيب شرف بتعلل بالسرور في سعة
 فزنته في فزع الالسة ان مصيبة نزلت به فذنا بعضا
 عينه وشيئا من بلوره ولعبه مغفول اذ طلغ في الارض في حكمة
 ونفوس الالبام فراه ونظرت اليه الخوف من كثب في لطم
 بث لا يعرفه ويجري مع ما كان يجهده وتولدت فيه فزات
 على اتس ما كان بصحة فزع الالسة ما كان عوده الاطلس
 كسني احار بالقر فلم يطغى في الارض حرارة ولا حوت
 سجيا الا يمتح برودة ولا احتدل بمناجح للكنك الطلح
 الالسة منها كل ذات واه حتى فزع معللة وزيد مرفعة
 تعيا امله بصفة رائحة وخر سوا عن جراب الالباب عنده
 لن زحور وونه شجر جبهته فقاير مملية رمت لهم انا
 عاقبة ومضت لهم بها ففقدوا بكرهم اسي الما صفت من قبله
 فيمن هو كذلك على جناح من فراق الدنيا وركت الالسة

اذ عرض له

ان عرض له عرض من خصمه فتجرب واذا فظنته وبسك
 رطبة لانه فكم من اتم من جوابه عرفة فمعي من رده ودعاء
 لقلبه فقصت عنه من كبر كان بعظمه او صغر كان برحمته وان
 للموت لتراثه ان يقطع من ان لا تنزق بصفة او تعتدل على
 فلوب ابرصا ومن كلام له عليه الان التوبة والسلام
 قصف ودحكة ورضاه اسان ورحمة ويقصف بعلم ويغفر بحلم الاله
 اجد ما تاخذ وتطعي وعلما ما تاخذ وتنبش جدا يكون ارضي اهل
 واجب اهل الكبر والفضل اهل عندك جدا بلاء ما خلقت في
 ما درت جدا لا يحجب عنك ولا يضر دونك هذا لا ينقطع حذر
 ولا ينفذ مدرة فلما علم كنه عظمتك الا ان تعلم انك حتى تقوم لا
 تاخذت سنة ولا نوم لم يمتد اليك نظر ولم يدركك بصر ادر
 الا بصاروا حصص الاحمار اذ ذرت بالنواضر والاقلام وما
 التزم من خلفك ونجيب لم من قدرتك ونصف من عظيم سلطانك
 وما تعبت عن منه فحرفت ابرصا راعنه وانتهت عقولنا
 رونية وحالت سوا ان القرب بيننا وبينهم اعظم من فرخ
 قلبه راعنه فله يعلم كيف اتمت هديتك وكيف ذرات
 ضلقت وكيف خلقت في الهواء سوا انك وكيف مدركت على
 سوا الماء ارضك رجع طرفه حبرا وعقله فهو راعنه راعنه
 لها وفكره حار ايد عن حبه اتمه برجوا الله كذب والعظيم ما

بالله

ومن كلام
 علمه الصالح
 واسلام

بالله لا يبتس رجائه فاعلم فطرس رجاءه من رحمة ربه
الارباب الله فانه من قول وكلمة من محقق الآقون الله
فانه من قول رجاء الله في الكبر ويرجو العبد من الصغر فيعطى
ما لا يعطى الرب في الله جل جلاله ثم يعقبه حتى يصح بعباده
التي ان يكون رجاءك لم كانا او يكون لا تراه للرجاء موضعاً
وكذا ان يكون عبد من عبده اعطاه من قومه لا
يعطى ربه فجعل قومه من العباد نفقاً وقومه من فالقهم ضراً
ووعداً وكذا ان من عطمت الرب زينة وكبر مودعتها من
قلبه اثرها على الله فانقطع اليها وصار عبداً لها ولقد كان في
رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم كان لك في الاسوة ورواه
زم الرب رجاءها وكثرة محبته من ربها ان فضبت عنه
اطرافها وطلت لغيره اكلها فطعم من رضاهما روي عن
رضاء ربه وان شئت بولي عليه وسلم ان يقول
رب انا انزلت انا من جرفقر الله ما سلم الاضراً
ياكله لانه كان ياكل بقله الارض ولقد كانت خضرة البقل
تزرع من شبيب صفق بطنه لهزاله وشذب لحمه وان شئت
شئت بلاد وصلى الله عليه وسلم ما جب ان يرد في ربه رجاءه فطرس
بعض صفق ان يرد به وبعول لجلت له ان يلم بلفظه بعباده بالرض
العرس منها وان شئت فطرس من مريم عليه السلام

صع

كان يتوسد

كان يتوسد ايجر وليس الخش وكان ارامه اجمع وسراجه باقيد القدر
وظلاله زانت من روق الارض ومغربها دفكهمته وركانه
سنتب الدرغ للبهائم ولم تكن زوجه ثقتنه ولا تدرك منه ولا مال
يلفته ولا طبع بذله وابنته رجلاه وخرمه بدها فناس يتكلم الا
الاطر صاع الله عليه وآله فان فيه ائمة الختاسي وعواد لمن نغردوا
العبارة الله بنيتهم والمفصص لائره فقم الرب قضيها ولم يعط
امضهم ابر الرب كشي واخصهم من الرب بطناً عرضت عليه لولا
نا في ان يقبلها وعلم ان الله سبحانه ايقض شيئاً فابغضه وصوتت
فحقرة وصغرت نضفه وللم يكن شيئاً الا جنت ما بغض الله وتغظنا
ما صغرتهم كغضبه ثقتنا لله ومحاوة عن ابراهم ولقد كان صاع
عليه وآله ياكل على الدرغ ويجلس جلته العبد ويخصف به يعلم
ويرجع بيده ثم يركب كمار العار ويرد برؤف خلفه ويكون التز
على باب بيته فينكر فيه الدم ويرضه قول بان ملانة لا يصرار ولا صم
خفته عن فانه اذا نظرت اليه ذكرت الرب وزفانها فلعوض
الرب بقلبه وامام ذكرها من نعمه واجب ان تعجب بنبتهما
عنه لكي لا يتخذ منها رباط ولا يعتقد صا ورا لا لا يزوجها
مغماً فاضربها من النفس والشهوات عن القلب وغيبها عن
الصر وكذا ان من ابغض شيئاً بعض ان ينظر اليه وان يكره
عنده ولقد كان رسول الله صلى الله عليه وآله ما يدرك على

نفسه واستحقاقه مما حقه لكم بالتبني صدق معاديه واهل من يمول
 معاديه منها جعل لكم اسما لتعرفوا ما واهل من التجرد عن عا
 واهل من جامعة لاعضاءها ملائمة لاشئ منها في تركيب صورها وهدر
 عرقها بائد ان ثمة باوقا قها وتقلب رائدة لارزاقها في مجالات غنة
 ووجوب مية واولا بفرعها فيهم وقد تركتم احوالكم فيكم وفضلت لكم
 عجزا من اثار المائتين قبلكم من مستغني صلاتهم ومستغني من اتم اتمهم
 المتباين دون اللامال وندبهم عنها تحريم اللامال لم يهدوا وسلامة
 اللبدان ولم يعبروا وانف الا وان يندب ينظر اهدى بفضة
 الربيب الا ارض الهم واولا بفرعها القحة الا لازل التهم في
 مئة البقاء الا ارضه الفنا ومع زبال زبال وازرن الاشغال
 وعلم القلق واهل المضغ وخصص الجرض وتلف الاشغال
 منيرة الحفدة واللدراية واللاخرة والفنا وهدر نعت اللقا
 او نعت التراب وقد غرر في محلة الاموات ريبا وصبغ
 المضغ وهدر اتمه فيك الهولم بلدهم والبلية التواهيك قد
 وعفت العواصف اثاره وها اكرثان معلية وها اكرثان لاجب
 شجة بعد بفضتها والعظام كخرة بعد قوتها والدر والدر
 بتفرد اعبها موقنة بعبها في لاسن ارضها لاجب
 عاها ولا شعث من ربي لآله ارضها ابناء القوم والاباء
 واولادهم واللدراية كخذون امثلهم وتركون قوتهم وتطاول

بارتتم

بارتتم فالقلب قاسية عن ظهر لاهية عن رشايا لكة زجر
 مضايا كان المين سواها وكان الرشد زار مرزونيها واعلموا
 ان مي زكم مع القراط وزلاق ورضم واما وهدر للهم وثارا
 ابرالم في تفرقة تقية زلت شدا التفكر قلبه رانص بحرف
 بدنه ولسهرا التهم عرار زسه راطا الترفا وهدر برمه وظلف
 التهم شهرا ته وادرجف الذكريل نه وقدم اخون لابانه و
 نكت الخي لوج عن رقع التهم وسكت ارضه المكن ان التهم
 المظرب ولم تغنله قلائد الا ورو لم تهم عليه مشبهها اللامال
 عبر العا حلة حمدا وقدم زار اللجة سعيدا وبارنه وصد
 واکثر من هدر رغب وطلب وزين عن حرم وراغب في رغبة
 ونظر قدما امامه فكيف باجنته زابا زارا لاد كفي بالث رعبا باؤ
 وكفي باله منفق وهدر وكفي بالكنب حجي وفضي لار صيكم بقوا
 التهم اعز ربنا انذر رايح بالهم وهدر كهم عدوا نقد والصد
 خفا ورتق والاذان نجح في قند وادرد وهدر قوت وزين تين
 الجرايم وهدون موبقات العظام حتى ان اسندرج قريبتهم را
 ريبنتهم انكر ما تين واستعظم ما يوتن وهدر ما امن خاضعة طلق الل
 فان لم يهدر التران نه فطقت الارحام ورضف اللسان رظفتم
 رفاق وهدر ميا ر صنب ورضيعا روليد اريا فاعتم تهم
 قلب عا نظار نال لافظا وهدر لاصطفا لجهنم معتبرا وهدر منبرا

بارتتم
 رانص بحرف
 رانص بحرف

وصف خلق
 الان

صحي ان اقام اعتداله واستر مثله مفرسكبرك وجطاب ورايها
 في غرب براه كارتا سبب لربنة في لزات طوبه و بدوات ارب
 لا يخب رزيتة ولا ينجح بقية في نفلته عزرا وحاش
 مفرته بسرا لم يفر عرصة ولم يقض مفرضا رحمة في حيا كمنية
 ما عجز تمام رسوخ مرارة فظلم وراويش بكر عمر الله
 و طارن الاقاع و اللسقام بين ابي شقيق و والدة شقيق و راء
 بالوبر عا و لا دمة للقدر قلقت و المزد سكرة ملكية و مرة
 كارتة و انة موصعة ر جدية مكرية و سرة متعجة ثم ارج في
 الكفا بهيل و جذب منفكا سلك ثم اليه على اللوح او ربيع و
 رنوسم تحم حفرة الولدان و حدة اللوزان الة و رغبته
 و منقطع رزوتة صحي انما صرف المنبع ربيع المنفيع اتعد في
 حفرة نجبا ليهنئة السؤل و عزة الليمان و اعظم ما بين كفا
 نزل الحيم و تصلبة اجم و فرات السع لافرة مريجة و لاعة و لا
 قرة حافة و لا مرنه حافة و لا سنة سلبة بين اطار المرات و
 عذاب ال عبات انا بالله عانزون عب و الله الذين عموا فتعوا
 و عمرا فقهم و انظر انهم اسلموا فنبوا اهلها طيلة و نحو اجملا
 و حذروا الهما و حذروا بسجا ا حذروا الترتب المرطبة و العيون
 المسخطة ارة اللها و اللسامع و العافية و المنيح ميس من حي او
 ضلوا ارجا و ميلان او فرار او مكار له لان في ام ابي نصرين
 ام بماذا تغزون و انما حطوا حكم من الارض ذات الطول و العرا ٢

منعقاع

منعقاع حفة الكن حار الله و احتاق نهمل و الروح مرسل في
 نهمة اللرب و راحة اللرب و نهمل البقية رائف العتبة و رنطار
 التربة و ايقاع ح كوبة تيد الضنك و المصيق و التردع و الترتب
 و قبل قدم الغاب المنظر و افة الغزب المفند و زاجر انه عليه
 السلام ما قلب هذه الخطبة افرعت لها الجرد و ريكيت العيون
 و رجفت الغلب و من النسي من سمر هذه الخطبة العرا و من كلام
 لم عليه الصلوة و السلام في ذكر عمر و ابن العاص حيا لابن النعمان
 بزعم لا يدر الكم ان في رحابة و انة امر و يلعبه اعاف و اسرا
 لقد قال يا طلائع رنط اني انا و شر النول الكذب انه ليقول فيكذب
 و بعد فيخلف و بسال و يحزن العهد و يقطع اللال فانا كان عند
 احوب فان زاجر و امير سوما لم هذا السون فانا كان كان
 مكيدته ان يمنح القوم سبته و انة انه يمنح من اللعب و ذكر امرت
 و انة يمنح من قول الحق نسيان اللفة انه لم يبيع مغربة حتى نطلم
 ان لربهم انبته و يرفع له على تركه رصينة من فطبة للاه و ينجح
 عليه الصلوة و السلام كل من في فاع لم و كل من في لم به عني كلف
 رعة طر و ليد و قرة كل ضعيف و مفرغ كل ملسوف من تكلم مع
 نطفة و من سكت علم سره و من عاش فعمله رقة و من ساق فالبه
 منقلبه لم ترك العيون فنجح عكك بركنت تيد الراصفين من
 ضلقت لم شخلق احلى لرحمة و لا اسماهم لمنفعة و لا ببقك

من كلام
 لم عليه الصلوة
 والسلام

من كلام
 عليه الصلوة
 والسلام

من طبعك ولا يفلك من اذنت ولا ينفص سلطانك من وجهك
ولا يبرز ملكك من اطاعتك ولا يرد امرك من سقوط رضاك
ولا يبتغي عنك من ردة عن امرك كما سر ضدك حلابة وكل غيب
عندك شهرة انت اللب لا امدك وانت الفتى لا يحجب عنك ذاك
الموعود لا ينبغي منك بديك ناهية كل رايته واليك مبر كل شئ
سبيك ما اعظم ما نزل من خلفك وما اصغر خلفك فجنب قدرتك
وما اقول ما نزل من ملكك وما اقول ذاك نبي غاب عتابه
سلطتك وما ابيع نعمتك في الدنيا وما اصغر في نعم الآخرة منها
ملكك اسكنهم سركك ورفعتهم عن ارتكك هم اعلم خلفك
ولا فوهم لك واتهم منك لم يكن الا الصلاب ولم يفتوا اللام
ولم يخلقوا من ساء الهوى ولم يتعبهم ريب المنون واتهم على كانهم
منك ومنزلة عنك واستجاء اهلهم فيك وكثرة طاعتهم لك
وقلة خلفهم عن امرك لو عاينوك من خلفك طغور الامم
ولم يروا انفسهم ولا عرفوا انهم لم يعبدوك في عبادتك ولم يطمعوا
في طاعتك سبيك فالقار معبروا بحسن بلائك عند ضلكت ضلقت
وارك وجعلت فيها مارية مشربا واطيعا وازواجا وفدا وقصورا
وانها راو زور عارضا راكم ارسلك راجع يدعوا اليها فلا تدر
اجاوار لا يفي رغبت فيه رغبتا ولا ان ما توفيت اليه انك ترا اقبلا
على جبهته صدافضوا اياكلها واضطجرا على جبهتها ومن عشق شئ اعشى

بصره

بصره وارض قلبه نهى نظر بعضه بصره وبيع باذن جز سبعة
قد فرقت الشهور حقله راس الثوب قلبه راس قلبها تقسم
عبد لها ولنه زبده شئ منها صحتها زالت زال اليها وصحتها
اقبل عليها لا ينز من الله بزاوية ولا يتخطا منه براحة روبر
اما فز بينه على العزة حيث لا فاتته ولا رجعة كيف نزل بهم ما
يكلون رجاؤهم من فراق الدنيا ما كازلا بمنون وقد مواسن الل
على ما كاز ابو عدون فغير موافق ما نزل بهم اجنعت عليهم
الموت وحيرة الفوت فقترت لها اطرافهم ونفقت لها الالام
ثم ازاد الموت فيهم ولو جاب فجد بين كصدم بين منطقتهم
ليبي اهلهم ينظر بصره وبيع باذنه على صفة من عقله وبقا
لبته بقتلهم ارفع عمرة فيهم اذيب ومرو وبنو كرام لا جملها
في مطا لها واخذوا من مصرفاتها ومشتبها لها على كرسية نجات
جمعها وارتفت على فراغها يتبع لينة وراة بنعمون منها
بها بنون المهنا والغيره والعبي على ظهره والمرقد غلقت
بها بعض بده ندامة على ما اصح له عند الموت من امره
فيما كان يرعب فيه ايام عمره ويقتن ان الذكان يغبطها
كجده عليها قد عازبا دونه فلم يزل الموت جالغ زبده حتى
سمعه زمار بين اهلهم لا ينطق بل نهم ولا يسمع بصع برز
بذوهم برز حكاك السنهم ولا يسمع رجع كلالهم ثم ازاد

متفصلات و منازل متفصلات لا يقطع نعيمها ولا يقطع ميعها
 ولا يهرم فالبرهان ولا يباس ملكها ومن قطع لم عليه الصلوة
 والسلام عباد الله ان من اجبت عباد الله له عبداً اعانه الله
 نعمه فاستمر بحزن و تجديد الحزن فزير مصباح الهدى في قلبه
 القرير ليوم التنازل به ففرت على نعم البعير يوم التنازل
 فابعد و ذكر فاستكبر و ارتررا من عذب فرات سلاط لم يورره
 فزير نهدا و سلك سبيلا جديرا قد ضلح سراسل الشهرين و تحا من
 الموصم الا انما و اهدا انقر به فخرج من صفه العروث ركبه في
 و هار من معاتب ابراب الهدى و معاليق ابراب التور قد ابر
 طريقه و سلك سبيله و عرف مناره و قطع غاره و استكن من العري
 باوثها و من اجبارها منها فهو من البقيت على مثل ضرة الشمس قد نصب
 نعمه لله سبحانه و زار في الامر من اصدار كل دار و عليه و ليس
 فرع ان الصلح معبوح فلما كتف عوارث مفشح مبهمة
 و فاع معضلات و ليل فلو ان بعد فيهم ربك فبم قد رخص
 لله فاستخلصهم من معادن دينهم و اوتوا و ارضهم قد انزلهم
 العدل فكان اول عدلهم في المهور عن نعمه بصفه كفى و بعد به لا بد
 لا يخر غايته الا انها و لا مظنة الا قد امكن الكذب من زعمهم
 فهدى قاده و اما به يتكلم و قد نقله و ينزل حيث كان متزلم و
 افر قد شمر على و ليس به فافسح بها من الهال و اصاب
 من ضلال و نصب للثمن اسرا كما من صبا غرور و قول زور

و من قطع
 عليه الصلوة
 والسلام

و قد قل

و قد قل الكذب على آرائهم و عطف الحق على اهلها لم يوسن العظم
 و هتون كبر اجرام يقول انف عند البهت و فيها وقع و قول اعتدل
 البرع و بينها و ضلح فالصرة صورة ان و القلب قلب حيران لا
 يعرف باب الهدى فننعم و لا بالعلم فبصد عنه فذلكت مبهمة الا
 فابن تدبيره و ان ترة فكون و الاصلاح فائمة و الالباب و اضمه و
 امنه من صيرته فابن بتاه بكم كيف تعمرن و بينكم عشرة بينكم و هم
 ازمنة الحق و اعلام الدين و السنة الصدق فانه لو اوم باصن منازل
 القرآن و دورهم و دور الهميم العطاس ايها الذين فذروا عن حقتم
 النبيين على الله عليهم و الله رسلم انه يهت من من و ليس بيبت
 ربيع من بيا من و ليس بيبال فلا تقولوا بما لا تعرفون فان الكبر
 فيما تنكرون و اعدو من لاصحة لكم عليهم و انا هو ام اعلم
 بالشفه اللب و اترك بكم اللصغ و ركزت بكم رايته اللرجا و و تم
 على صدور الحلال و الحرام و البسكم العافية من عذبة و فرسكم
 المعروف من قول و فبنا و اركبكم كرائم الاضلاق من شتمهم
 فيما لا يجرى فعهه الجهر و لا ينعغل اليه الفكر منها حتى يظن الظان
 ان التنبه معقوله على بنة امته ممنهم و ربا و تورهم صفوا و لا يبر
 عن هذه الامة مطولها و لا سبها و كذب لظان لذا كذب بر
 كنية من لذب العيش بتلصصها برية ثم يظنونها محلة و من الطبع
 لم عليه الصلوة والسلام و رسلم على حين فتره من الزلزال و لاجعة

و من قطع
 عليه الصلوة
 والسلام

من الامم واعتراف من الفتيخ وانك من الامور وتلفظ من
 الحروب والترين كاسفة التور ظاهرة الغرور على صحن الصغار
 من درتها واپاس من ثمرها واقرار من ما بها فدرست منابر
 الهدى وظهرت اعلام التور مستجومة لاهلها عابيه ووجه
 ثمر الفتنه وطعامها ايقفه واعرارها اخون درشارك السيف
 فاجتروا عباد الله واذا كروا تبك الله اباكم واذا كنتم بها متهمين
 وعليها محاسبون ولعمري انما صحت بكم ولا لهم الهود ولا
 بني بئيم وبينهم الاضداد والفون وما انتم اليهم من يوم نعلم
 اصحابهم يعبدون الله ما رسمهم الرسول نبي الارباب اتاذا
 اليهم صحتكم وما اسماكم اليهم بدون اسمهم بالرسول ولا
 شفقت لهم الا ليريحوا ولا جعلت لهم الاقنعة في ذلك اللود
 الا وقد اعطيتهم مثلها زميدا الثمنا ووالله ما بقرتم بعدكم
 جهلوه ولا اصفتهم به وقرتكم ولقد نزلتكم البليته جانبا فظاهرها
 بطانها فلا يفرغكم ما يصح قبيلهم من الغرور فانما هو ظل مدور الى ابل
 معدود ومن خطبه له عليه الصلوة والسلام الحمد لله المعروف من غرته
 والحق من غرته التورى نزل فاني راى ان لا سموات وارض
 ولا حجب ذات ارباب ولا ليل راج ولا بحر ساج ولا جبل
 ولا نوح وواحو جاج ولا ارض ذات مهاد ولا خلق ذوا عباد
 مبتدع اخلق ودارته والخلق ورازقه والشمس والقمر والربان

عمرضاته

في مرضاته يبدي ن كل صيد ويقربان كل بعد قسم ارزاقهم ورضي
 اثارهم واعمالهم وعدرا في سهم وفائتة اعينهم وما تحق صدورهم
 من الضمير مستقرهم ومستودعهم من الدارهم والظهور ان انبتت
 بهم الغياث هو التور اشد نفثمة على اعدائهم وسعهم رصته واد
 رصته لا لولاهم زبدة نفقة قاسن عاقبه ومدت من شانه
 ورسول من تاراه وغالب من عاراه من ترك عليه كفه ومن
 سلم اعطاه ومن اقترضه قضاه ومن فكره فراه عباد الله زوا
 انفكم من قبدان قوززار عسبوا من قبدان سما سبوا وبقول
 قبد صبيح اجبتق وانفروا قبد عتف التباق واعلار انه
 من لم يحن على نقه حتى يكون له منها واعطوا ولا يجر لم يكن له من
 غيرا زاجر ولا واعطوا من خطبه له عليه السلام والصلوة نجره عظاما
 وشعبته من امرنا ما يكون وتسلم المعافاة والاربابان كي تسلم
 المعافاة زلابدان عباد الله وصيكم بالرضى لهذه الدنيا التي
 لكم ان لم تجروا نكها المبلهه لاجمكم وان كنتم تجدون تجدوا
 فاني شكم ومثلها ككفر اسيدا فكم اتهم قد طلعه وعمر اعلى
 فكم اتهم قد بلغوه وكم عسى المجر الى الغاية ان بكر اليها حتى يبلغها
 وما عسى ان يكون بقا ومن لم يرم لا بعدوه وطلب حبث كبدوه
 التوب حتى يفرقها فلان ندر عشا الدنيا ولا فخر ولا لا تجرد
 بزيتها ونعيمها ولا تجوز من قراؤها وبرزسها فان عزها وخرها

21 انقطاع وان زينةها ونعيمها الى زوال وضرايتها ورويتها
 الى نفاق وكلمة فيها الى انتهاء وكل صفة فيها الى فنا واول
 ليس لكم زنا والادب من زور ورجوع الى ضيق نبوة معتبر
 ان كنتم تعلمون اول ترد الاما ضيق كنكم لا يعرفون ولا اخلف
 لا يعرفون اولتم ترون اول التبا بينكم وبينهم على احوال حتى
 فحيت بيك واول يعرفون من بيننا واول يعرفون من بينكم يعرفون وطالب
 للدين والموت يطليه وخالق ليس بمعقول عنه وعا اثم الما مع بعض النبا
 الا فاذا ذكرنا لهم اللذات ومنعوا السهو وقاطع الامنيات عند المنة
 للاعمال القيمة واستغنوا الله عا اراء وواجب فقم وما لا يحصى من
 اعداد نعيم واول حيا من طيبه لم عليه الصلوة والسلام انظر الى
 الدين نظر الزاهد بين فيها الصا ودين عنها فانها والله عا قلبه تلب
 الئ ورائك في وقفيح المترف الامن لا يرجع ما توة منها فانيك
 ولا يدري ما يرايت منها فبئس نظر سرور ما مشرب بالتميز وجلد الرضا
 فيها ان الضعف والرهين فلا تغزلم كثره ما يبعي فيها لقلته ما يحكم
 منها رم الله انرا تقدر فاجبه وعبه وارضه وكما هي كوا من
 الدين عن قلب لم بين وكما هي كوا من اللذة عا قلبه لم يزل
 فكر معدود منقص وكل مترقعات وكل كراش قريبا وان منها العا
 من عرف قدره وكلف بالمدد جهلا ان لا يعرف قدره وان من بعض
 الرجال للبعد وكلم الله انقم جاز عن قصد التمسيل سار بغير
 رليل ان وعرا حث الرنب حذر الى حث الافرقة كوا

ومن طيب
 له على الصلوة
 والسلام

او ما ت
 او عز ذلك
 والفرقة الغنية
 اندرس تبه

عنه واجب

عدله وواجب عليه وكان ساقى فيه سا قطعه عنهم منها وذاك زينا لا
 ينحنيه الا كل من من زمة ان شهد لم يعرف وان غاب لم يفقد التلك
 مضاعف المهدر واعلام السر ليسر بالما يسبح ولا المذابيح البذر التلك
 لفتح الله لهم ارباب رحمتهم ويكشف عنهم قراء نعمته ايها الناس سبوا
 عليكم زمان يلقى فيه الاسلام كما يلقى الدناء بما فيه ايها الناس
 الله تعالى قد اعازكم من ان يجر عليكم ولم يعدكم من ان يهلككم
 وقد قال قلب من جدم من فائد ان في ذلك لا يات وان كنا
 لم يتلين قال بعض اشرار كل رء من زمة فاجا ارويه ان حامد الكرم
 القليل التشر الم يسبح مع مسبح ومسا لزم يسبح بين الناس با
 القادر والتميز المذابيح مع مذابيح وهو التز ان يسبح بعينه
 يف حنة ازاعها ورتة بها والبذر مع البذر وهو التز الكرم
 سقمه وبلغ من طقه انه ودين عليه الصلوة اتا بعد فانا زهدنا
 الرنب فانها حلة خفرة حفت بالشهر والرحمت بالعبادة ورافقت
 بالقليل وتجلت بالاسان وترتبت بالغرور لا تدوم صبرتها ولا تدوم
 فجمعها غرارة شرارة حائلة زالكه فاقدره بائدة اكاله غرالت لا تعدو
 ان انا شامت ال امينة ابل الرغبته فيها والرضا بها ان تكون كما قال
 الله تعالى سبحي نم كما وانزلنا من السماء فا ضل طيبه نيات اللذ
 فاصبح مسمى تزوه الرباح وكان الله مع كل شئ مقدر كما لم يكن رء
 منها في صرة الا اعقبته بعد عيرة ولم يلق من سر لهما رطن الا منحه

قول بعض
 ان رطب

ومن طيب
 له على الصلوة
 والسلام

من قراها ظهر ولم تطلعه فيها واكثر رفاة الا يثبت عليه منة
 بلاء وقرانها رخصت لم منحصرة ان تسمى لم مستنكرة وان جاب
 منها احد وزب واصلها ان منها جانب فابو لا ينال امر من
 غصن رتها رغب الا اربقة من زلتها تعب ولا يمس منها جن
 امن الا اربح عن قوام خوف غزارة غزور ما فيها فانبه فان
 من عليها لا جزئى من ازلها الا التفر من اقل منها استكثر
 مما يؤمنه ومن استكثر منها استكثر مما يربقه زلال عن تبليل
 كم من رائقها قد فحمته وز طابعته فذ صرعته وز ايتها تد
 جعلته حقا زرنخة قدرته زلبلا سلطانها زول وجبها
 رفق وعزها راجح وعلوك هرو غزلا لها سنام واسباها ساء
 جنبها بعض موت وصحها بعض سقم ملكها سلب وعزها
 مغلوب ومغفور كما مغرب رجاها محروب الهم فساكني
 قبلكم طول اعزازها وابقاها را جلاها لا اعد عدو لها ولا
 جنودا تعذوا للذين استعبدوا شرها واستاينهم
 طعنوا عنها نجيب زار مبلغ ولا ظهر قاطع نهان الرتب سبت
 لهم نفا بقدية او اعانتهم بمعونة ارضنت لهم صحبة برفقتهم
 بالقرح وادونتهم بالقوايح وضعضعتهم بالقراب وعفتم
 لكنا خردو طنتهم بالمتاسم واعانت عليهم ربا لمنن نقد
 رايتم تنكرنا لمن ران لها واشراف واصلها لها طعنوا عنها لغا

الادب

الادب من زرتهم الا السبيل واصلتهم الا الضمك وورث ام
 الا الفلة او اعقبتم الا التدامة فهذه زورثون ام المهابت
 ام عليها كوصون نبتت الدار من لم يتها ولم يكن فيها صلها
 فاعلموا انتم تعلمون بانكم تاركوا دواعيها وانظرها بالذبح
 ثالمون ارشد ساقرة علوا لا قبرهم فلا يدعون ركبنا دارها
 الا يدرش فلا يدعون صبفا تا رجع لهم من الصبح اذن و
 من التراب الكفن ومن الرفات قران فمهم هرة لا يخبون
 راجبا ولا ينعون فيها ولا يبارون مندبة ان جسدوا لم يزلوا
 وان حطوا لم يفتلوا جمع وهم اقاو ربيعة وهم ابعاد مندائ
 لا يترادون وفر يبرون لا ينفقون ربن على قدر هبت ا
 وهلاي قد ماتت اصفانهم لا يخج فحجهم ولا يبرون رعتهم
 استبدوا بظلم الارض بظنا وبالعه صبفا وبالاهم غربة
 وبالنور ظلمة فجي عونا كما فاروقا صفا عا ثا قد طعنوا عنها
 باعالم الى اجرة الدائمة والدار الباقية كما قال سبي نه كما بد
 اول خلق تبعده وعدا حلتا انا كنت فاعلموني ومن قطن لم عليه
 الصلوة والسلام ذكر فيها ملكات الموت بدر شخص به اذا وصل
 منزل ام يدرناه اذا ترقوا احد ايكف بنوع اجبتني في رطل
 امه ايج عليه من بعض جوارها ام الروح اجابتها بان

رتب طلم عليه
 الصلوة والسلام
 رتبها الملك
 رطل

ربها ام موسى كن معهما كلف بعض الله من بحر
 صفته مخلوق مثله ومن قبل له عليه الصلوة والسلام اذ لم يكن الله
 فانها مثل فلعله وليت بدار سبعة ثد زنت بغروراء وقرت
 زينتها وارتانت على ربها فظلا لها بحرامها وقرانها و
 هو لها بموتها وولوا بموتها لم يصفها الله تعالى لادبها ولم
 يفتن بها احد انما جزا ربيد رشتا عند وجهها ينفذ
 ملك يلب وعامر يا حبيب فما جزا ربيد ينفذ نفض البن و
 بفتح فناء الزار ومدة نفض انقطاع التبر فاجعلها ما
 الله عليكم من طلبكم واسلكه من اراء صفه ما سلككم و
 دعة امرت اذ انكم قبل ان يدرككم ان التراب يدبرين والربنا
 بينكم فلو بهم وان صحكوا وبتد فرهم وان فرحوا وبتد
 مقتنهم انفسهم وان اغتبطوا بما رزقوا وقد غاب عن فلوكم
 الا جال وحقنكم كوازيب الامال فصار التراب امكنت
 بكم من الليرة والعاجلة اذ بكم من الليرة وانما انتم
 على دين الله فاقم ما فرق بينكم الا حثبت السر والسرور
 فلا تارزون ولا تارزون ولا تارزون ولا تارزون ما
 بالكم تفرون باليه من التراب فذكرتم ولا يقرنكم الكبر من
 الليرة فحرمتم ولا يقرن من التراب من التراب من التراب
 ولا يقرنكم البه من الليرة من التراب من التراب من التراب

نسخة
 من
 نسخة
 من
 نسخة

وعلقتكم

وبفلقكم البه من التراب فلوكم حتى يفتن ذلك زوركم وقله
 لمركم عما زور منها عنكم كما تها دار مقامكم وكان مشاها بان
 عليكم وما يمنع احدكم ان يستقبل افاه بما يحيا من عبه الا انتم
 ان يستقبل بملك قدره فبتم على رضى اللب وحب العابد
 صار دين احدكم لعفة على ان يفتح من قدره عن علمه
 احرز رضى سنده ومن خطبه عليه الصلوة والسلام الحمد لله الوا
 احد بانعم والنعيم بانكر محمدك الاله كما تحده على بلائه وشعبه على
 هذه النفوس البطالة حتى ارت به التلع لانه ما نهبت عنه و
 على احاط به علمه واحصاه كن به علم غيرنا غير كتاب غير غير
 به ايمان من عاين الغيب ووقف على امره واهما نفع اظلا
 الشرك وبقية الفلك وشهدان لاله الله الله وحده لا شريك
 وان محمدا عبده ورسوله صلى الله عليه وآله وسلم شهادتين تصعدان
 القول ورفعان العدل لا يخفى به ان رضى ان فيه ولا يفتن
 رضى ان عنه اصبكم عبدا لله بتوفيق الله الخ والزلزول بها المعاد
 زوا بفتح ومعاد منجوعا اليها اسبح رابع ووعاها جزوا رابع
 واعهاها فزوا عنها عبدا لله ان توفيق الله حيث اولها والله
 ممارسه والربن ملوهم حتى فتمت حتى اسهرت ليلتهم واطا

جوارحهم وارضوا الرامة بالصب والبر بالظلم واستغفروا اللص
فباروا العلو وكبروا الدم فلا حظ للاصح ان الربنا وارثنا
وعنا وغيره من الغنا وان الترميم سوت قويم لا تتحلل سهايم
لا تسي جرائم بر احمب بلوث والبيع بالتقم راتنا وبالعتل
لا يبع وث رب لا يبتع رسي العناء وان لم يبيع ما لا ياكل
ما لا يكتى ثم يخرج الاله لا ما لا تحلى ولا ينفذ من غير انك
تر لم يرحم مغبوطا والمغبوط مرحوما ليس ذاك الاله ينجي
بوكرت من عبثا ان امره يشرق على امله فيقطع حصر
فلا اسديركت ولا مؤمد سركت فيبي ان الله ما غرس ردا
ربها وارض فيها لاجاء برز ولا ما يرض برت فيبي ان الله ما
اكرم من الميت للحي قومه واجد الميت من الحي لا يقطع عنه
بشر من القتل الا عقابه وليس شيء يجزي من الجن الا اوابه
الربنا ساعه اعظم من عبثه وكل شيء من الارض عبثه اعظم
سماحه فليكنكم من العباد السامع ومن العبيد اجبر واعلم ان ما
نقص من الربنا وزار الارضه من سماحه جز ما نقص من الليرة
وزار الارضه من منقوص رايح ومزيد خاير ان التراس
به اوسع من التراسيم منه وما اقل لكم اكثر مما حرم عليكم فذل
ما اقل لكم اكثر مما حاق لما اتق قد تكفركم بالترق وامر
بالعلم فلا يكرتن المضمون لكم طلبه ارض من المفروض عليكم علم

مع انه راقه

بغته

مع انه راقه لقد اعترض الك ورضد الصين حتى كان الذر ضمن لكم
قد فرض عليكم وكان الذر قد فرض عليكم قد وضع حكمنا بر والعدو
فاقر الالاج فانه لا يرض من ربيع العرسا بر حبي من ربيع الزرق ساقا
اليوم من الزرق ربح هذرا زبارتمه وساقا امس من العمل بر حبي
رجعت الزج مع ابي والباس مع الماض فاقرا الله حق ثقتكم ولا تخون
الا انتم سلمون رسي كلام لم عليه الصلوة والسلام ثا الله لقد علمت
الرسالت راتم العداث رتام الكلى وعندنا اهد البيت ابراهيم
وضياء الامم الا وان شرايح الدين واحدة ورسلم فا صرة من ارضها
لحق وغم رسي وقف عنها صدر ندم اهلوا لبيم تفر لم الذفا كرتي
نبه لار رسي لا يفتعم حاضر لبة فغار به عن اعجز وغا بيه اخوي
نار كرتا سد بر قع با بعد و صلتها صدد وشر لها صدد اوان
اللقن الصالح يجعله الله المرز ان من حزل من المال بر رسي من لا
يحمده رسي كلام عليه الصلوة والسلام لما عر ب على النبوة في العطاء
انا مرونة ان اطلب لصره باجر رسي ولبت عليه والله ما اطر رسي
سجد ورام نجر والسماح نجا لكان المال في السوت بنهم فكيف راسا
مال الله الا وان عطاء المال فغير حق تذبذروا سراف نهو رسي
ها صيم والربنا ويضعم الارفرة وكبر من الناس و يهين عند الله رسي
بضع امره ماله فغير حق ولا يندرج اهل الا حرمه الله عكرهم وكان لغزو
وهم فان تركت به اتعل بوما احسان لا معونتهم فخر صدين والتم

فليل

رسي كلام له
عليه الصلوة والسلام

رسي كلام له عليه
الصلوة والسلام

صليلى ومن ظهر له عليه الصلوة والسلام نحوه على ما قد راى وخط وبع ما
ايه واتب الباطن لكل ضفة واهى ضلك سريرة العالم باكن الصدور
وما تخون العيون وشهد ان لا اله الا الله وان محمداً عبده ورسوله
برفق فيها التلاعلان والقلب اللسان منها فانه والله اعلم لا للعب
واحيى لا للذب اما هو الا الموت اوسع راحة وراحمه طوبى فلا يغيب
سرار الناس من انك فقد رابت من كان قبلك ممن جمع المال
وخذر الاقلان وامن العرايب لول امير والسبعان اجل كيف نزل
به الموت فاحم عن وطنه هذه من ما منه محمداً هو المصابى بقطر
به الرجا الرجا لجله المنكب واما كما بالانام اما رابهم الذين
يا ملون بعيدا وبينون شيدا ريجون كيدا كيف اصحت بيتهم برك
وما جعلوا بركا وصارت اموالهم للولدين واروا بهم قوم آخرين لا
في حسنة يزيرون ولا من سبه يستعبدون فمن اشعر النور قلبه برز
مهله وان عمله فاجتهدوا قبلها واحلوا للجنة علمها فان الدنيا لم تكن
لكم دار مقام بل خلقكم لعمى كثر ووراثتها الاعمال ان دار القرار
والتكلام انما هو من عرف من اجنبه وثيقه ربن وسار طربون فلا
يسعن منه انما وبل الرجا انما انه تدبير الارز وسخط التهمام وكسبل
الكلام ويا طلنا لك ببرد والله صبح وشهد اما انه ليس بين القلب
واحيى الاربع اصابع فسد من مع قوله عمداً في اصابعه و

ومن علم السلام
الصلوة والسلام
نحوه

ومن علم السلام
لم عليه الصلوة والسلام
والتكلام

بين اذنيه

بين اذنيه وعينه ثم قال ان طرد ان تقول سمعت واخي ان تقول رزق
ومن طلام لم عليه الصلوة والسلام بعث رسلكم بما قصتهم من وصية رسولهم
حجة له على خلقه لئلا يجيبوا حجة لهم بترك الاعتذار اليهم فدعاهم بل ان
ان سئل يحيى الا ان الله تكلف خلقه كلفه لانه هدى ما رفقه من
السرارهم وسكنهم فصارهم ولكن يبسطهم لهم لانه هدى ما يكون التوا
جزاء والعقاب براؤ ابن الذين زعموا انهم الراسخون في العلم روت
كثيرا وبغيا عينا ان رفعت الله ووصيتهم راعطنا ووصيتهم وارقت
ورخرجهم بن شطح الهدى وسبح العبران الائمة من فرس عوا
في هذا الوطن من ناسم لا تعلق على سواهم ولا تعلق الولاة من غيرهم
اروا صابلا وازوا اجلا وتركوا صابلا وشركوا الصاب كان انظر ان فانهم
وقدموا المنكر فالتم وبي بيه رواقه حتى بث عليه مفارقة وضعته به
فلا ترقم ثم اقتد بزهدا كالتيار لا يلبث ما عوق او كرقع التار في الهيم
لا ينفذ ما فرق ابن العول المنصبة بمصالح الهدى والارباب اللامعة
ان منار النور بين الفلما للاربيث للتم وعرفوت على طاعة الله لوز
على اخطامه ورك قواص الامام ورفع لهم علم اجتهد والتار زفر عن اجتهد
وربهم واقبلوا الى التار باعمالهم ورعاهم ربهم ففروا وركلوا وركلوا
السلطان فاستجابوا لقبولهم ومن ظهر له عليه الصلوة والسلام لهما
الناس انتم زينة الدين عرض فتنصل فبهم المن باسح كل حصة
سرق في كل الحلة غصص لان لون منها نعمه اللقباق اخر

ومن علم السلام

لم عليه السلام
نحوه

ومن علم السلام
لم عليه الصلوة والسلام

بهر سخن منكم بود من عهده الهام آفرین اولم ولا سجدتم زبانه
 خ اطم الا بنفاس ما قبلها من رزقه ولا بجي لم اثر الامان لم اثر ولا
 سجدتم جديدا ليدان خلق جديدا ولا تروم لم تابتة الا لقط
 منه محصورة وقد مضت اصول سخن فروعها فافرد فرع بعد زبانه
 اصل منها وما احدثت به بدعة الا تركت بها سنة فانفوا البديع و
 الزموا المذهب ان عوارض الامور افضلها وان محدثاتها شرارها و
 من تطير له عليه الصلوة والسلام اذ جعل الله لصلواته ما لا تحصى و
 سبب بلزيم من فضله و ربه لا الله وعظمته عباد الله ان الذين
 لهم فيها كجربهم بالماضي ليعود ما تدرى منه ولا يبق تسديدا ما فيه
 افرغوا كما تله من باقية امره من طيرة اعلامه فكانت بات عنه سجد
 كم هو الزاير ليرول فن سجدتكم بيزنتم سيرة الطلث وارثكم
 الملكات ومدت به سب طينهم و طغيا به زينت لم تسخ اعالم فاكنت
 خاتمة ات بقاء والنار خاتمة المفرطين اعلموا عباد الله ان النور
 وارصين غزير النور دار صحن زيبيل لا يمنع اطم ولا كبريت
 لجاء الهه الارباب النور تظلمت له الخطا وبالبعين تترك الغائب
 الفصر عباد الله الله الله زاحق الانفس تطلمكم ولا تبها البكم
 فان الله قد اوضح لكم سبيل الحق و انار طرقت شقوة لازمة او
 سعارة طمئة فنزوروا زوايا الفناء للايام البقاء فدر اللهم
 عا الزرار و امرتم بالظعن و حثتم على المسير فاني انتم كركب

سنة

و سبق صلوة
 له عليه السلام
 و ارسلتم

و فرق لا تدرون

و قوت لا تدرون ستر تدرون بالسر الا في بضع بالدين من فضل
 للآخرة و ما بضع بالمال عما قبله بسلامه رتب عليه تبعته و ما
 عباد الله انتم ليس ما وعد الله من اجر مترك و لا يفي بوعده من القدر
 مرتب عباد الله اعدوا بوما تقص فيه الاعمال و يكثر فيه الجزاء
 و رتب فيه الاطفال اعدوا عباد الله ان عليكم رسدا من انفسكم
 و غير تاسن و اركم و صفات صدق يحفظون اعمالكم و عدوا انفسكم
 لا تشرك منة ظلمة ليل و لا يكتكم منهم باب زور تاج و دن
 عدا من اليوم قرب بزييل يوم بانه و سجد العدا لا يقا به فكان
 كل امر منكم و دليغ من الارض منزل و صدره و كحط هفتنه فبال
 سن بيت و صده و منزل و حشمة و منقر عية و كان الصبم قد اكتم و
 الامة قد خفتكم و برزتم لفصل الفناء نذر احث عنكم اللبا
 طلوا و اضحيت عنكم العدا و اسخفت بكم الحقائق و صدرت بكم
 الامور صفا و ربا فاعظوا بالعبود و اعتبروا بالعبود و انفعوا بالندوة
 خطب له عليه الصلوة والسلام بعثه بالندوة المفضي و البربان اجمع و المنهاج
 البار و الكتب بل لها و السرتم فمراسة و شجرته خرسجة اعضاءها معتد
 و اشرا منهدلة مولده بكمته و بجزية بطيعة عا بها ذكره و اسند بها صوته
 و رسل بكمته كانه و موعظته ش فيه و تحوة مثلا فيه اظهر به الشراخ الجملة
 وقع به البديع المذنونة و بين به الامكام المنقولة فمن يبيع غير الام
 و بها سحفت سقوته و شفقهم عروته و نغظم كبروته و بين ما به لا يحزن

و سبق صلوة
 له عليه السلام
 و ارسلتم

الطوب

الطوبى والغراب والوسى وارتفع الله فوكل الله به الهه ورتبه
 السيد المورثه ال جنة الفاصدة ال محمد غيبه اصبكم عباد الله بقر
 الله وطاعته فانها النجاة عندك والمخافة ابرار رب فابلق ورتبه فابلق
 ووصف لكم الدين وانفطعها وزوالها واشفها لها فاعضد اعى
 بعينكم فيها لعلها ما بعينكم منها اقرب وار من سخط الله وابتعدا من
 رضوان الله فغضوا عنكم عباد الله عمرها واسفها لها لما قد انقضى
 به من فرائدها ونفرت عاليتها فاعزروا عند الصديق النصح والحمد
 الكارح واعزوا بما رايتم من مصارع القرون قبلكم قدر ابلت
 اوصالهم وزلت ارجلهم واسامهم وزيب شرمهم وعزيمهم و
 سرورهم ونعيمهم تبدلوا يقرب الكور لا فقدرنا وبصحة اللوزج سقناها
 لا ينف فرزون ولا يثا سكون ولا يثا درون ولا يثا درون فاعزروا
 عباد الله عند الغالب لغنم المانع لشهوتهم التي ظر بعقله فان الا
 واضح والعلم قائم والظن جدد والسيد قد صدر له عليه الصوة والسلام
 خطبه هذا بعضها ووصف اجنته فلو رمت ببرد تلبس كرم ما رصف كسنتها
 لوفت نكس من بواضع ما افرح الة الدنيا من شهرتها ولذاتها
 وزخارف منازيها لمهذبك بالفكره الصطفق السج غيبك
 عروفتها كسنان المنك عه سواصلها رايه تعلق كس اللواله
 الرطب زغب لبيها رافناها وطلع ملك الشا رمن خلفه وخلقت
 اكاسها تجي من غير تكلف فنادت على منبه منجتها واطا عه

وله عليه الصوة
 والسلام خطبه
 هذا بعضها

نزاهة

نزاهة فانبهه قصورا بالاعمال المتعفة ونحو المروته فريم
 نزل الكرامة نفا رستم حتى صلا دار القرار وامنوا نقله الا سفار
 فلو غنك فلبت ايتها الممنوع بالوصول ال ما بهم عليك من نكس
 المن ظرا من رقتك لم يفت نكس شوقا اليها ولتفت من بجلي مزارا
 مجارة اهد القبرر اسئلي لايها جعلت الله وابلتم تمنى بقلبه
 ال منازل الدرر برقيته ومن قبل لم عليه الصوة والسلام امين
 وحاتم رسله وبشره وصنه ونزير نعمته ايتها الناس ان الحق ان
 بهذا الامر اقرح واعلمهم يا الله فانه فاشع ش غيا شعيب
 الة فقولوا للبر لئى كانت الامانة لا تتعقد حتى تحضها عاتة
 التمس الة ذالك سيدك ولكن اهلها يحكمون عه من غا عنها
 ثم ليس لك ميدان يرجع ولا لغائب ان يجتال ال الة ان
 رجليه رجلا ارفع ما بين له واخر منع الدر عليه اوصبكم عباد
 ببقرة الله فانها جز ما فراع العباد به وجره فاب للمر عند
 الله وقد فرغ باب الحرب بينكم وبين اهل القبلة ولا يحكم هذا العلم
 الا اهل البصر والبر والعلم سموا قه احق فامضوا لما تؤمرون
 وتقولوا عند ما تنهون عنه ولا تجلوا امره حتى تبينوا فان لنا مع
 طرا امر تنكرونه عزرا الا وان هذه الدنيا التي اصبحت تنورها
 در عينون فيها واصبقت فغضبكم ورتضكم لبيت يدركم ولا
 منكم الدر فلفتم له ولا الدر وعينهم اله الا وانها لبيت

بيانية

بيا فية لكم ولا تبغون عليها ويزال عنكم منها فقد حذرت
 ربنا فدعوا غرورا اتخذوا الظلمة التي فيها وب بقوا فيها
 الى الدار التي وعيتهم اليها وانصرفوا بغير علم عنها ولا يخشون احد
 ضمن الامم هي ما زر عندها واستغفروا نعمة الله بالقرآن طاعة
 الله والهي فظلموا ما استغفروا من كذبهم ولا والله لا يسترهم
 فبئس عاقبة الذين هم يَكْفُرُونَ فانتم الذين لا تبغون
الدين من ربكم شيء فانظروا عليهم من امر دينكم ان الله يقول
 الحق والهمموا وانتم بالقرآن فظلموا عليه الصدقات التي
 انفقون غير المغفول عنهم وانما تركن انما ترك منهم ملك الارواح
 الله في امين وان عزة رابعين كما تكلم مع اربابهم في امر
 ربنا وشرب ودرنا كما اهلونه للمدرك لغز ما زل يراها
 اذا صن اليها شح فيهما ريرا وشجها اربابا والله ارسلت ابر
 كدر صديكم بحجر صبر رسولهم وجميع ما نه فعلت ولكن ان تكفروا
 برسول الله صلى الله عليه وآله فمفوض اليه امره من ذلك من
 والقرآن بآيات الحق واصطفاه على الخلق ما انطق الا صاروا ولقد اتى
 بذلك ظلمه وبهلكت من بهلكت وبئس ما ينزل الله وما
 يقع شيئا يرضى الا ارضى من ارضى وارضى اليه اليها الناس
 اليه والله ما استغفروا طاعة الا استغفروا اليها ولا انما هم عن معصية
 وانما تبغون عنها ومن فظلم عليه الصدقة والسلام انفقوا
 بين ان الله وانظروا بما عطا الله واقتبلوا نصيبه الله فان الله

٣ بقولهم
 ومن طاعة
 علم الصدق
 والعدل

لا اذ
 ٣٣ بوم
 ٣٣ عهد

ومن طاعة
 له على الصدقة
 والسلام

قد عذر اليكم

قد عذر اليكم بالجهالة وخذ عليكم الحق ودين لكم من الله اعمالا
 منها للفقير يده ويكفيرا يده فان رسول الله صلى الله عليه وآله كان يقول
 صحت اجنة بالهارة وصفت النار بالسهم والاعمال التي ما من طاعة الله
 شيء الا باية ذكره وما من معصية الا باية شهوة فحرم الله
 منع عن شهوته ويقع هو نفسه فان يده النفس بعد شيء منزها وانها
 لا تزال تترى الى معصية فحرموا العمل بها والله ان المؤمن لا يبغى
 ولا يصح الا بقرعة ظنون عنده فلا يزال رابا عليها ومنه يد لها تكونوا
 كما اسما بين قبلكم والما بين اماكم قوتها من الدنيا فقدر بعض الراسل
 وطوبى لمن طغى المنزلة واعلم ان هذا القرآن هو القوي الذي لا يقهر
 اليها والذليل يقدر المحمدي الذي لا يكذب وما جالس هذا القرآن
 احد الا فام عنه بزيارة او قنن زيارة زهير ورفضان من عمر و
 اعلم ان ليس على احد بعد القرآن من فانه ولا احد بعد القرآن من
 عنه فاستغفوه من اربابكم واستغفروا لارواحكم فان فيه شفاعة من
 ابر الداء وهو الكفر والنفاق والعتي والضللال فاسئلوا الله به
 اليه بجهته ولا تكفروا به فلقم الله ما ترضى العباد والله بمثلهم واعلم ان
 من وقع ومنقع وفائد مصدق وانتم من تقع القرآن يوم القيمة شفيع فيهم
 ومن صدق القرآن يوم القيمة صدق عليه فانه بن ريت يوم القيمة
 الا ان كل طارث مبيع زهرته وعاقبة علم خبره من القرآن فكيف
 من وثقتهم وانبا هم واستدلوه على ربكم واستنصيهم على الفهم
 عليه آرائكم واستغفروا منهم امواكم بعد العدم التي بها التها به

سماحة لم يعط احدًا بفرقة جزاء من سفر ولا منى بغيرها الناس طلب
من تغلب عليه من عبد الناس وطالب من لزم بيته واكثره ورثه
بطاعة ربه وبكبره فطلبه وكان من نعمه في شغل الناس منه
في راحة ومن طلم عليه الصدرة والدم اخذت بعضه ومن ذلك
ايها الناس ان الدين نعمة من لها واكثرها اليها ولا تفتين
ناسي منها وتغلب من غلب عليها واهمهم ما كان قوم فطرت
نعمه من عبث فزال عنهم الا بجزءها لان الله ليس ظلام
للعبيد ولان الناس حين نزل بهم التقيم رزول عنهم نعم
فخر الاله ربهم بصدق من يتا لهم وولده من علمهم ليرتد عليهم
ش ربه واصلح لهم كل قاسد وان لا فشي عليكم ان تكونوا في نعمة
وقد كانت امور مضت مديت مديت منها عند عن محمد بن
ولعن ربه عليكم امركم انكم لسعداء وما مع الا اجهد ورثاء
ان اقول لقد عطف الله على سلف ولم عليه الصدرة والدم
طلبه اخذت منها ذلك القدر اوصيكم بما راقه بنفوس الذين
الرباس واينع عليكم المعاش ولان احد يسجد البقاء سلى اول
المرث سبلا فكان ذلك سببا ان ابن داود عليها السلام التزم
لم ملك اجين والانس مع البيرة وحظهم الملقه فلي استرته طعمه
المنكسر سدرته ومنه قسي الغنا وبنيال المرث واصبحت الدنيا
خالهم والماكني معظمتهم ودرهما قوم آخرون وان لكم الفرون ان
كعبرة ابن العلقم وابناء العلقم ابن القرا حنة وابناء العلقم

ومن صفة له
عليه الصدرة
والسلام

ومن صفة له
عليه الصدرة
والسلام
منها بعضا

ابن ابي سداين

ابن ابي سداين الررس الذين فتلوا النبيين واطفوا واستن
المسعين واجرا استن اجبي ربي ابن الذين ساروا باجروش
يزنوا باللوف وعكروا الكروم ودموا المداين ومن طلم لم
عليه الصدرة والسلام اخذت منها ذلك فلكم فلكم مؤمنة ربكم و
صحت على الكفر افتر من من النكتم الكروم ووصاكم بالنعور جعلها
رضاه واجبه من خلقه فالنور الصم الترانيم بعينه ورا هيكم سيد
ونفلكم فبصنت ان اسرتم علم ان اعلمتم كنسب فدا وخلقكم حفظكم
كراي لا يظنون صفاء ولا يثنون باطلا واعلم ان من يثق الله
يجعل له سببا من الفتن وقرآن من الظلم ويخذه فيما استهتت بقره
ويتر لم منزلة الكرامة عنده واوصفتمها لنعف ظلمها عشرة واور
بهمجه ورتواريا مملكتهم ورفق بها رسلهم في رزاق المعاد ورتواريا
الذبال فان الناس يركلون ينقطع بهم الدمك برحمتهم اللعيب
وسر عنهم بال لثوبه ففدا صحتهم من شد ما رثا اليه الرجعة من
كان فبلكم وانتم تسيد على سفر من دار بيت داركم ونداروا
سنتها بالدرهمك وامرتم فيها بالترار واعلم انه ليس لهذا جلد
الرفيق صبره التار فارحوا فقولكم فاقتم فدا جبريواتا فمصائب الدنيا
افرايتم جوع احدكم من الكرمه نصيبه والعيثة تدميمه والرضف
سخره كفيف اذا كان بين طابقي من نار صبيح حجورين شيط
اعلم ان ما لك اذا غضب على النار حطم بعضها بعضا لغضب وان

له واري

سبورا

زجراً توئمت بين ابراهيم وزجراً من زجرته اليها البقن الكبر الذي
 فلهذا البقن كيف انت انا النعم اطلاق التنا بطلح الدعوات و
 ثبت اجرام حتى اكلت لحم السواعد فاقه الله معشر العباد و
 انتم ملان والقيمه نيل السقم وز الفعنه نيل الضيق فاسعوا في
 فطاك رفائكم من فدان تغلف رانتهما اشهر واعينكم واهل
 بطونكم واستغفروا فدائكم وانفقوا امراكم وحذر من اجسادكم
 ما تجود وراها على انكم ذلك بتجد ايها عنها فقد قال الله سبحانه ان
 شقرا الله ينصركم ويثبت اقدامكم وقال من والذير يقبض الله قبضه
 ولم اجركم فلم ينصركم من ذل ولم ينصركم من قدر استنصركم
 ولم جزو السواك والدر من ويرا العزير احكيم واستنصركم ولم
 خرائق السدس والدر من ويرا الغنجه ائتمار ان يملوك
 ائتمار حتى حلفا رروا باعكم كثر لاسع حيران الله زارة
 رافق بهم رسله وازارهم ملكتمه واكرم اسماءهم ان شمع حبس
 نار ابرار وصالن اجادهم ان ثلثوا لغويبا ونهجا ذاك فصد الله
 برديهم من بقاء وانه ذو الفضل العظيم من طه له عليه الصلوة و
 السلام الابا به والرحم من عدة اسمائهم التي معرفة والدر من
 بحسول الا فتو عواما يكون من ارباب امركم وانفطاح صلحكم
 واستعمال صنركم ذاك حيث تكون قريه الربف على المر من
 اهل من الدرهم من علم ذاك حيث يكون المعطي اعظم اجرام من
 المعطي ذاك حيث تكون من جزر ارباب لتبها وانعهم و

٢ حنا ص

تخلون من

وتخلون من جزا ضلار وكذبون من جزا حراج ذاك ان
 البلاء ك بعض الغيب غارب اليهم ما اطل هذا البلاء وابتعد
 اليها الناس القرا هذه اللزيمه التي تخذلهم في الدغال من ابرهم
 ولا تصدحوا عن سلطانكم فخذلوا غيب ففلكم ولا تقموا ما
 من نور نار الفتنه وابتعدوا عن سنها وخذلوا ضد البسب لها فقد
 لعبر يملك في ستمها المر من وبله فيها جز اعلم اني اشترى ابراهيم
 في الظلمه بسفرويه من ولجها فاسعوا اليها الذين وحاروا حفر
 ازان قلوبكم تقفروا من كلام عليه الصلوة والسلام لو صبحكم جبار
 بنور الله وكثرة حدهه الا انكم انتم عبيدكم وطلابكم لركبكم فخذلتم
 وندركم برحمته اعزكم لم فسركم ونعرضكم لافذه فامهلكم او صبح
 بركم المر من واملال العقله عنه وكيف غفلتم عما ليس بظلمكم وطعام
 فليس ليس مهلككم فكيف واعظا بمره عا بنهم ابراهيم جبارا اليه فبرهم غير
 راكبين وانتم لو افضها غيرنا لهن فكما تم لم يبرزالا للذنب عا
 وكان الآخرة لم نزل لهم رازك او صوما كما زار برطن ذور
 طنرا ما كما زار بر من واستغفروا بما فارقدوا راضوا عما اليه
 استغفروا لاعتق بسلطعون انتفالا ولا حسنه بسطعون
 ازوباد انوا بالذنب فغرتهم رد فقا ايها نصرتهم في بفر صلكم
 ان سار لكم التي ارتم ان نعو ناد الذر عبتهم فيها ووعيتهم اليها
 واستنوا نعم الله عليكم بالهجره طاعتم را مي نية لمعصيته فان

عدا

خدا من الهم قريب ما سرع السحاب المبرج والسرع الالباب في
 الشهر والسرع المهور والسرع العرو من ظلم لم عليه
 الصلوة والسلام من الهمان ما يكون ثابت مستغرا في الغلب ومنه
 ما يكون حوار بين الصدور والغلب انه احد معلوم فاذا كانت لكم
 برائته من تقوه حتى يحضره الموت فعند ذلك يقع صد البرائة
 والهجرة فانه صد الدل ما كان لله زاهد للرض حاضه من
 من الامة ومعلمها لا يقع اسم الهجرة الا معرفة الحجة والرض
 فمن عرفها واقربها لزمها بر ولا يقع اسم الامة ضغنا من
 بلعنه الحجة فسمها ارضه ووعا قلبه للهمان ولا يع صد بين ال
 صدور اعينهم واطلام وزينة ائمة الناس سكون فبدان تقدر
 فلانا بطرق السماء اعلم مع بطر للرض فبدان شعر بجلها
 نظا وضظها وتزيب باسلام قومها ومن كلام له عليه الصلوة والسلام
 ائمة الناس لا تسرحوا في طريق الهدى فليعلم فان الناس قد اجتمعوا
 على ما نكره سبها وصبر وجهها طر بل ائمة الناس انما يجمع الناس
 الرضا والسخط والحق والباطل ثم شوروا واحد فجمعهم الله بالعدا
 عمه بالرضا فقال سبحانه فنعرونا فما صبوا منا ومنين في كان ال
 ان فارت ارضهم بالحفة تزار الامة في الامة في الامة في الامة
 الناس من سكن الطريق الواضح ورو الماء ومن خالف دفع
 القيمة ومن كلام له عليه الصلوة والسلام ائمة الناس انما الدنيا دار مجاز
 الدرة وارتقا قد ومن كرمكم مكرمكم ولا تمسكوا ستمكم عند

من يعلم

من يعلم اسراركم در خروا من التوب انديك من فبدان يخرج منها ابتداء
 فيها الخرجت ولغيا خلفتم ان المرء اذا ملك قال الناس ما نرى
 فان الملكة ما قدم لكم فقدموا بعض بن لكم ولا تخلفوا
 كلاب فبكر عليهم ومن كلام له عليه الصلوة والسلام كان نبيا نبيا
 اصبى به يجرى داركم الله فقد زير فيكم بالبر والعدل والعدل العريض
 الدنيا والقلبا يصلح ما يحفكم من الزار فان اماكم عليه كقولك
 وما نزل تحفة مهران لا بد من الورد عليها والورق عندنا واعلموا
 ان ملاحظه امنيتكم تحكم وانتم وكاتم بني ليهما وقد نسبت لكم
 قد ومنكم منها مفضول اللور ومعضلات المذود فقطعوا
 علا في الدنيا واسطه رازار النور وقد مضى حتى من هذا
 الكلام فيما تقدم بخلاف هذه الرواية ومن كلام له عليه الصلوة و
 السلام قال عندئذ لا رجاء لائمه من نبوة ان الله سبحانه جعل الك
 جلاء للعدوب تسبح به بعد الوفرة وتبصر به بعد العشرة وتثابره بعد
 المعاندة وما ربح الله عزت الامة والبرية بعد البرية في زمان
 عبادنا جهم فكمريم وكلهم فزاد عقلهم فاصبحوا بمر ففظة
 اللرساح والارهاق والدفعة يذكرون بايام الله ويخوفون مقامه
 بمنزلة الامة والفترات من اذ القصد حمد الله طريقه وبشيرة
 بالتيه ومن اذ يمتبا وملا زتم الهم الطريق وصدروه من الهلكة
 وكان اكدالك مصابيح تلكت الظلال وارتبه تلك الشبهات وان

للذكر لا يلا حظاً له من الدين بل لا يملك نعمة تعلم بحارة ولا يبيع عنه
 يقطعون به ايام اجرة ويهتفون بالزواج عن مريم الله واسم
 الغافلين وبامرون بالقطر والتمرد به ويهتفون عن العنكبوت
 عنه فكأنما نطق الدين الى الليرة وهم فيها في يدوا ما رزوا
 فكأنما اطلعوا غروب اهد البرزخ في ظل اللق منه فيه وضعف القيمة
 عليهم عدوا لها فكيفوا خطا ذالك لا يلد الدين حتى كانتهم يرون
 ما لا يبر النسيان ويبعون ما لا يبعون فلو شئتهم لعقلك في الغار
 المحورة وبسببهم المشهورة وقد تروا وروا وبني اعاليهم في زورا
 ميا لمة انفسهم على كل صغيرة وكبيرة اسروا لها ونقصوا عنها
 نهوا عنها ففعلوا عنها ففعلوا اسروا لهم ففعلوا عن
 الاستقلال بها فتسبوا نبي ربي وروا نجبا بغير حق عن ربيهم من مفا
 نهم واحتراف لربهم اعلام يهدروا صابغ في ربي قد صفت بهم
 الملائكة ونزلت عليهم لآية ففعلوا لهم ابراب التمسوا وراحتهم
 مفا عدوا الكرام في مقام اطلع الله عليهم فيه ففعلوا بهم في مفا
 يتسبون يدعاهم روح النبي وزرعا في فاشه انه وضله في ان ربي
 لعقله جرح طول اللسي فله بهم وطول الجاهل حينهم لظناب
 رغبته انه الله منهم فارهت بان من لا يفتن لدهم المناسخ ولا
 يحسب عليه الراغبين في سب نفسك لنفك فان غرتا من اللغز
 لها حسب عرك

لها حسب عرك ومن كلام له عليه الصلوة والسلام فانه عند تلاوته
 بايها النسيان ما عركت ربيك الكريم او حتى مسرل حجة واقطع مغز
 معذرة لقد ابرح بهالم بنفهم بايها اللان ما عركت عن ذنوبك
 ما عركت ربيك وما انك بهمكنه نفك اسامني وانك بلول ام
 ليس من ذنوبك بظنة اما من من نفك ما من من عركت فيما
 من الف ومن تراشني فظلم او من المنيلا با لم يمتن جسده فنبع منه
 له في عرك عن دانك وجلدك بهمكنه وعرك عن البها عن نفك
 من اعز اللغز عليك وكيف لا يوعظك في فاش نعمة وقد تروا
 بمعاصبه مدارج سلاطه نذرا من لاء الفذة في فليكن بعزيمه من
 كمر الغفلة وكن فته مطيعا ويكنه ان وتثل في حال فليكن حمله لا
 غير نفع من قري ما اكرسه وراشعت من ضعيف ما اركت
 معصية دانك ونفك سره مفهم في ربه نضد منقلب فم بهمكنه نضد
 ولم يهيك عنك سره بل من لطفه مطرف عين نضد مجدتها لكت
 او سبه سرها عليك او بية برضها عنك في ظنك به لو اطعمتم زرك
 الله لراق هذه الصفة كانت من منقفي في الفرة منرايين والعقد
 لكت اول فاكيم عن نفك بيزم اللصاق رسو اللعمال وصف اول
 ما الدنيا عركت وكن بها عركت ولقد كما تفكك لغط را زركت
 سراد ولهم بما نعدت من نزول ليلاء بجيكن النطق في زركت صدق
 وار من ان مذكرك او نغرك وكرت ما صوح لها عند منهم وصا
 من جزا مديون ولين لعرفتها في اللد بارها دهم والترجيع التي لهم

للمجدتها من صدق تكبرك وبلغ مرعظتك بجله الشفيق عليك تسبح
بكت ولعم دار من لم يرض بها دارا وتحسن لم يظنها سجلا وان
السعداء بالدين عداهم الهاء برزوا منها البرم ان رجفت الراجفة و
رحقت بجلا لها البهية وبقى بقدرتك اهلهم وبقدر عودهم و
كل مطاع ابرط هنة فلم يجرى عدلهم بمنزلة فرق برض الهوا ولا
يمن قديم والارض الابيعة فلم يجم لهم ذلك واصفهم وعلاني
عذر منقطع فخر من امرت ما يقوم به عذر من رقت به جملتك
وقد ما يقع لك مما لا يقع له ولهم لثوبك وثم برن التوبة و
ارصد مطا بالنسب من كلام له عليه الصلوة والسلام والله لان
ابيت على حكت السعدان مستهدا واقرز الالغلال مصفدا
اتي من ان الق الله ورسوله صلى الله عليه وآله برم البهية طابا لبعض
العبار وواصبا لشي من اعطاهم كيف انظلم اصدقا لنفسه الى
البلاء فتقولها ويطول زالتهم صلوات الله عليهم وعقبلا ولقد
صق اسماء من برهم معا ورايت صبا نه شعث الشعر غير اللوان
من فخرهم كاتا سوزك وجرهم من عظم دعواتهم وكرهوا راحة القول
مروا فاصعبت البهية فظن انه ايعبه وجزوا تبع فبارة مفار
طريقا فاجت له صلبة ثم ارينها من جسم ليعبر بها ففجع ضيق
وقلت لم ردف من الهما وكار ان يفرق من مبيها وكلمتك الشرا كلبا
عقبه لثمن من صلبة اهما انانها للعبه ورجية ان ناسجوا جبارا
لغصه اثن من اللز ولا اثن من لظن داعي من ذلك طارفا

طرف

طرفنا بملفوظه في وعاءها ومعجزة شينها كما تاح تحت برن صبية
او ثبها فقلت اصله ام ركوة ام صدفه نذا لث من علمها اذ
البيت فقال ولا ذاك ولكم مديته فقلت بملكك الابرار
اعن دين الله ابيته لثمة ام استجبت ام ذوبت ام لا جبروا له
اعطيت الالفاظ السبعة باحث افلاكمها مع ان اعلم الصفة
اسلها بلب شجرة ما فعلتم وان رباكم عند اهر من من
ورثة زفح حراوة تقصمها ما تقع ولتعم بفتح ولترة لا يقع فوز
بالله من سبنا العقود وقع الازل وبه نستعين وس دعاه عليه
الصلوة والصلوة اللهم انت ارحم الراحمين لا اله الا انت والحمد
بالكفاية لثمة كاهن عليك من دم فسرارهم وطلع عليهم
في ضا كرم وتعلم مبلغ برهم كرم فابرارهم كمت مكشوفة وثلهم
البيت ملهفة ان ارحمهم العزبة انهم ذكر كرك وان صبت
عليهم المصائب لجزا الى اللسني رة بك على بان انه اللسني
ومصاريع عن ثرك اللهم ان تهت على مسكنه او عيب عن
طلع نذ لث على مصاريه وقد بقلع ان مراد فليس ذلك ينكر
من مهابتك ولا بديع من كفا باتك اللهم اهلني على عقرك ولا
تجلى على عدوك ومن طلبه له عليه الصلوة والسلام فان لغوا الله مغنا
سدا ووضرة معار وعنون من كثر مسكنه ونجا من كثر ملكه
ينج الطاب وينج الهارب وئال الرغاف فاعلموا والعلم يرفع و
التوبة تنفع والتدعي يسبح وامل نارة والادفلام جارية وبارزوا
بالاعمال عمرناك ومرصنا حاج او مرصنا حاج فان امرت

نار

فان امرت باسمه لذي القلم و منكره هو انتم و ما عدل بكم زائر محجوب
قرن غير مغلوب و راع غير مطرب قد اعقلتم بما لكم و كلفتمكم خوالم
واضدكم معا بله و عطف بكم سطوة و من بعث عليكم عدوهم و ذلك
عنكم بنوهم فبنوكم ان لغتكم و راع ظلم و اضداد عدوهم و صناد
غرائب و غواشي سكرانهم و اهل زمانه و روع طباقة و حشره مناديه
فكان قد اتكم بغلته فاسكت حجتكم و قرن نديكم و عطف اناركم و عطف
و باركم و بعث و انكم نفوسكم من تراكم بين صميم فاصح لم ينفع و ترب
محرور لم ينفع و اقرب من لم يحجج بعلبكم بالحد و اللابها و اللاب
و اللابعد و رالتن و زرنشل التزاد و لا تغرقم الحيرة اللابك
غرت من كان قبلكم من الامم الحاضرة و القرون التي لية الذين
اصتبروا و تربها و راصا و عرفتها و انضاد عدوهم و اضلقتهم
اصبحت مسكنهم اجدائهم و اسوالهم مبراشا لا يعرفون من اتاهم و لا يحفظون
من يكاهم و لا يجيبون من دعاهم فاهذروا الذين فاتهم فذارة
غزارة فذرع معطية منوع ملبية تزيع لا يدوم رعاها و لا
ينفع عنها لها و لا يركب بلدها منها زصفة التران كان قوما من
اجل الدين و ليسوا من اهلها فكانوا فيها كمن ليس منها عدوا
به صروف و باروا فيها ما يحذون ثقلها بلانهم بين طوطا و اهل
الذرة يرون اهل الدين بعظمن موت اجا و هم رهم رقاد عطا
لموت قلوب اصحابهم و من كلام له عليه الصلوة والسلام فانكم ل
عابنهم ما قدعاهن من مات متمم حجتهم و و ملبتم و سمعتم و رطعتم

ولكن محجوب

و لكن محجوب عنكم ما قدعاهن و قرب ما يطرح الحجب و لقد بصرتهم ان
ابصرتم و اسمعتم ان سمعتم و يدبتم ان اهدبتم و تحق اقول لكم لقد ط
بكم العبرة و زجرتم بما فيه زجر و ما يبلغ عن الله بعد رسال الله
الا البصر من خطية له عليه الصلوة والسلام فان الغاية انتم
وان ذراكم ات عتة تحذوكم تحفظوا و يحفظوا فانها ينظروا و لكم اقر
و من خطية له عليه الصلوة والسلام و لغر ما عت من مثل من خالف
الحق و فارب الغر من اركان و لا ايهان فان قوتوا الله و عبادوا الله و
من الله الى الله و ارضوا بالذرة من حجة لكم و قوما يما عصبكم فقط
ض من لفجكم آجلا ان لم يحتموه حاصلا و من خطية له عليه الصلوة و
السلام اما بعد فان الدين قد ارتوت و ارتوت بواع و ان الله
قد اقتب و ارتوت باطلع الاران اليوم المفضي روعدا السباب
و السبقة اجمته و الغاية التي راقتا تاب من خطية قبل منيتم الا
عاند لشفتم قبلهم بزم الال انكم زايام مهدي من و رايهم ابرق
عد زايام امل قبل حضور اجله نفعه عمله و لم يفره اجله من فخر
اياهم علم قبل حضور اجله فقد حرم عمله و فره لاجله الا فاعلوا في الز
ك يعلون و اليمينه اللاداة لم ارها اجمته نام طابها و لا كالت ر
نام ثابها الا و انتم من لا ينفعه الحق بصفة الباطن لم ينفع به الهد
بمكره الضلال الى الدرر الا و انتم قد ارستم بالظعن و رالتم
التراد و ان القوف ما افاض عليكم اربع الامور طول اللدم
نزود و ان الدين ما تحذرون به انكم عدا اول لو كان كلام

يا فتى بالاعتناء ان الزيد من الدنيا ويضطر لاجل الدرة لكان هذا
 الكلام وكفى به فاطعا لعلنا في المال وفادحة زنا والدعا طار
 الذي جاز ومن كلام لم عليه الصلوة والسلام ايها الناس ان افون
 ما اخاف عليكم اثنتان اتباع الهوى وطول اللب في ما اتبع الهوى
 عن الحق واما طول اللب في الدرة المادونة الدنيا فذلك
 صواب فلم يبق منها الا صبا به كصبا به الدنيا اصطبها صبا بها لا
 وان الدرة قد اقبلت وكثر منها بغير فكر وان ابن الدنيا
 فان كل ولد يلقى باله يوم القيمة وان العبد لا صاحب وفكر
 صاحب ولا عيال بعض من اكد السراج اول في بعض النسخ فكروا
 من ابناء الدنيا تم ومن طاعة لم عليه الصلوة والسلام الا ان الله
 قد نرى من اذن بولع وشكر معروفها واربريت هذا ثم
 بالفتنة وكما انها ونحوها بالمرث جراتها وقد امر منها ما كان صوابا
 وكدر منها ما كان صوابا فلم يبق منها الا سلمة كسلمة الارادة
 او جوعه كجوعه المغلقة لرمز زنا الصدا بان لم ينفذ فاز معراجا
 انه الرصد عن هذه الدار المقدر على اهلها الزوال ولا يقبلنكم
 فيها الا من وطئ عليكم اللمد فانه قد حنتم صبيح الحق
 العجايب ودرعتم بهد على الحام وجازرتكم جوارق منقوع التيمنا
 فربحتم الى الله من الاموال والاولاد اللئيم من الغيبة اليه
 في ارتفاع رده عنده ارفع ان سبته احصتها كنسب وصفها
 رسلكم لكان قلبها من اركانكم من اربابها وافان عليكم من عفا به

لم
 لونه
 بو

رأته

ورائته لرائحة فليسكم انبساطا ووجه وسلك عبدكم من رغبته اليه
 اورميه منه وما تم عثرتم في الدنيا ما الدنيا باقية ما جزت اعلمكم
 وارتبوا من يهدكم انتم عليكم العظام وما يراه اياكم للدنيا
 ومن وطئ له عليه الصلوة والسلام الا ان الدنيا دار لا يعلم منها الا
 فيها ولا يتجر بسبب كان لها ايش الناس بها فنته فما اذره منها
 لها افرجوا منه وروى سوا عليه وما اذره منها لغيرنا قد موا عليه
 افا مدافنه فانها عند ذوال العقول كغنى الفلح بين نراه سبعا
 حتى فلكس وزاد حتى نرض ومن خطبة لم عليه الصلوة والسلام
 اتقوا عباد الله وبادروا اهلكم بما اهلكم وابتعدوا ما يبع لكم بما
 يزول عنكم وشربوا فقد يترككم واستعدوا للموت فقد اترككم
 كزافر ما صبح بهم فانهم اوعى ان الدنيا ليست لهم يدان فاستعدوا
 فان الله سبحانه لم يخلفكم عينا ولم يترككم سدا بين اهلكم وبين الجنة
 اذ الله را الا امرت ان ينزل به وان غابه تفطصها المظلم ويهدى بها
 لجدية بقصر المدة وان غاب محمد واهل بيته ان الهدى التمار من عرش
 اللرية وان قادمها يقدم بالقران والشقوة لمن في لا يفسد القدة
 فنزول وان الدنيا من الدنيا ما كثر زور به انفسكم خدا فاقف عبد
 ربه نصح نفسه تدم ثوبه وعلب شهوره فان ارجله مشر عنه واملم
 خارج له والشيطان موكل به يزين له المعصية ليكسبها ويحببها للتربة
 ليسوفها حتى يهيم منبته عليه اخف ما يكون عليها فبها عرسه

ص

عا کثر ز غفلة انظر ان عمره عليه صلاه و انزل و رسم اباه ان شوه
 نزل الله سبحانه ان يجعلن و انما كتمت لا يبطو نعمه ولا تقصيريه عن طاعت
 ربه غايه و لا تخدعه بعد الموت نداه و لا كايه و من قطعه لم يعد الصلوة
 و السلام رحم الله امره سمع صلا و غر و دعاء و رث و فده و اضح كج فاما
 فخر راقب ربه و فاضل زينه قدم فاله و عد صا على كمنه من قوراء و جنب
 محذورا و رسم صا و امره صا كجا بره و كذب مناه صلا
 مطهه مني نه و النور عده و فانه ركب لطر بقر العراء و لزيم الحوي البريه
 اعلم المهد و باور اللد و من و من العدم و من و صبه لم عد الصلوة
 و السلام و صرهما من كج اين فاما ما جعله مع مته ان ان
 الله ز طر صبا و مسا و وصف على نكك البريه العور و لا ينها
 على حال و اعلم انك ان لم تدرغ نكك عن كثرها كج مني نه
 مكر و هم سنك بك لا يواد ان كثر من القدر فكن لنكك ما نعا
 را و عا و لنز و كك عند الحفظه را و ما نعا

چند خطبه

هذا رسم العلم الرحمن الرحيم هذا

چون در این زمان و در این بلاد مدار قرائت و تلاوت اکثر
 اوقات قرائت ارضیع قاریین عاصم ابن ابی النجمه کوزنی را
 بر سبب اختصار در اصول قرائت عاصم تا لیس نموده انچه در
 قرائت عاصم لازم است که مراعات کند و بعضی از ذرایع
 و نکات که از استادان شنیده در کتب دیده با بنی طریقه
 در این مختصر بیان نماید و از باقر آیت چنانچه مذکور شد
 چنانچه در کتب غیر از جمله توضیح و تبیین قرائت عاصم میباشد
 و منتهای در کتاب ابن ابرهیم شریف چند مطلب که بعد از آن
 جمع از برادران ایماز کج سالهاست که فراش این مطلب
 نموده ملتقی ایشان را بجا آوردم ۲ چون در کتب و سایر
 بسیار دیدم که تحقیق و امور که مقصود از این علم در کتب

کتاب در سائر

کتاب در سائر نبوی بلکه در وضع و افضح و تبیین مبینات عموم
 بودند و اینم مقصود بود از صفیات و مستزکات علم ترکی که بعد از
 حرف لازم که او این در سکت که در آرد و در سکت که در آرد
 الایمینی فرمات ارفع القاریتین عاصم و مرتب است این رساله
 بر مقدمه و پارچه باب در خاتم بابین تقصید مقدمه در بیان
 فضیلت تلاوت قرآن و فار آن باب ۱ در بیان کیفیت تلاوت
 قرآن باب ۲ در بیان صحیح تلاوت در آیه ایست
 و ضعیف قرآنی باب ۳ در مخرج حروف و اقامه دندانها
 باب ۴ در صفت حروف با پنجم در بیان استعاضه با
 حر در بیان بسم الله باب ۵ در بیان مقیم در بیان متوقفه باب ۶
 در بیان نماز کنیته و ضمیمه و جمع باب ۷ در بیان نون ساکن
 و تنوین باب ۸ در بیان ارفح مثلین و متقی نین و
 متقارین باب ۹ یا زرم در بیان تفخیم و تغلیظ و ترفیق
 والات ولامات باب ۱۰ در بیان وقف بر او و فرکات

باب ۱۳ در ابتدا نمودن بکلمات و چیزها ابتدا کلمات باب ۱۴
 در بیان تسمیه و اماله و سکت و نقد و خیم باب ۱۵ در بیان
 چیز ضد که در تلاوت سوره مبارکه حمد و توحید باید مراعات
 که شود و خاتم در بیان تکبیر و تلبید و چیزها اما مقدمه در بیان
 فضیلت تلاوت قرآن و فار آن در آنکه در حدیث وارد شده است
 از حضرت رسول هم که فرمود بخوانند قرآن را که روز قیامت
 خوانند خود را شفیع میکند در حدیث صحیح وارد شده است
 که هرگاه قار قرآن را در حق کند قطب شود زمین که از زمین
 این بنده را عذاب نماند زمین که بد خداوند است که در حدیث
 کلام خود رسیده او باشد چگونه توانم در آرزو عذاب که در حدیث
 دیگر از حضرت پیر ما منقول است که ایها القرآن ایها القیم و
 یعنی ایها قرآن ایها خدا و خاتم او بند باب اول در بیان
 کیفیت تلاوت قرآن بطریق فیکر فی ریش باشد و معنی فیکر در
 پنجم مردیست رب تامل القرآن و القرآن یلعنم بدان

اسعدك الله تعالى زواله اربعين كم فربهم تزين فربضه بنده
 مكلف بعد از معرفه اهم نماز حد و آن ستون دين و نماز
 قطايك و چنين منقول است كه بنده مود من اكر از ص با
 نماز هر دن آمد با قرص بهما بر او است ن ميگويد و در ن به
 قرأت بصحح نماز باشد مگر انكم امر باشد تا انكم قدر نماز كوز
 به الصلوة از قرآن ياد كبر و در تلاوت قرآن مجيد تشبيل
 و تجويد و خون و بشرط حد تشبيل استكم على س را از چه يكديگر
 و تا نه غر مفوظ و تهاشم شب ب و عجله را كمر و قرآن باين نوع
 ناطق حد چنانچه في جرد عا فرسوم و ريشه تشبيل و مردوب
 از رسول خدا ص عليه و آله كم فرمود ان الله يحب ان يقر القرآن
 كما انزل و في عا رسول خدا را باين نوع امر فرمود انما كم
 فرمود و ريشه القرآن تشبيلك بعن از ش كچو ان او را و تا نه
 كني در و در قرأت و در رنگ كني و حرف حرف از چه كبر
 جواس زود حق قدر و عا اقتفا بر كبر و قدر فرسوم بلكه انرا
 ما كدر كوه انده بمصدر از جهت اهميت است ان او و تعظيم او
 نامشده

نامشده بر تدر در آن دنهم معارف نيم روايت كوه راندم
 رسول خدا ص سورة از قرآن چنان ميخواند كه تراز تر مينمود
 سورتيك در از تراز او جو در اين ار جهه تشبيل بود در حضرت
 اميرالمؤمنين صلوات الله و سلامه عليه سئل كوه تراز تشبيل بود
 فرمودند كم تشبيل تجويد حرف حد و معرفت در عايت و قبول
 در اما تجويد تشبيل كوه انبن حد بعن الف ظر قرآن را تشبيل بود
 كچون در حقوق حرف و ادن از كنج و معرفت لازم در عا
 در كبر در سر نه خود در آوردن بر ايراني رتقف و افراط و تكلف
 و اما خون عرب استكم بطرق تلاوت و قرأت عرب تلاوت و قرأت
 نمايد و كترين ميبندار كم يكاه تشبيل تجويد كيه بوقه بعد از كبر عا
 عرب را كچه ندر امت هم چن نيم متعبد ندر فهم معان قرآن و انام
 صدور ان متعبد ندر بصحح الفظ و انام حرف ان بر صفتكم از
 پناه هم با تم رسیده و از ايت ان بقا ريان پر عا سر بنده مود من
 يكاه قار در باشد بر نصح قرآن بلفظ عرب فصيح و از ان عدول كند
 بلفظ فارسي فصيح از جهت استغناء و استقلال در استداد بر او استكم
 از جوع بعامل كدر او واقف كور اندر بلفظ صحح لاشك ان شخص
 باشد و انم و

باشد و آنچه در خاشاک اما کیم زبان را در مطاوعت نکند یا استند
 نماید که در برابر قوای دلالیت کند او معذور باشد و بصح در اقیان و قمر
 میر شود که مدتی را بافت کشد و معنای در زبان در آن را بگفتن
 در آن معنی آن بگرداند تا زمانیکه ملک در طبع او کوه در بعد از آن
 نظیر ابگفتن حروف مفزوه محکم کوه ایند شروع در تصحیح در اقیان
 مرکب کند هم بی کسی باشد که حروف مفزوه را بیک ادا کند و مرکب را
 در پس که تلفظ حروف را در حالت ترکیب محکم گردانند صفت بگوید را
 حاصل کوه را این رباضت و معنای پزیر کوه را باراضت در خدمت مرد
 معروف در شر صاحب و قوف بگفتن یعنی ننگینش حاصل کیم بخوبی و سبک
 نه بجز بانی و تیره نوشته درین وقت ذکر صورت نه بندر بلکه چه مخرج
 بانکه هر یک از حکات قرآنی از قلم تا فایده برانست و عادل صاحب
 و قوف صاحب سبقت بی نوبت کوشش همیش از کلام زبان در آن او
 انشاء نماید نه میند که هر یک متن از آن خط و شنود پس معروف
 مکرر متنی میکنند هم گونه و در دل پزیر مینویسد اما امر در این
 طریق و این باب مسدود است و کیم باین فن را نامند
 افتاده مهور حقیق معوز با فقه سن قصر الهم باب

باب و قرح

ماب و قرح در بیان میاسن و معایب قرآنی بدان مدتی
 الله که میاسن قرآنی که فارسی را بدین معانی ان نماید بسیار است و بعضی از آن
 مذکور میشود از آن جمله از پسته دکن و در آن کردن حروف صحت در نگاه و قرف
 و بر روش عرب فصیح خواندن با صحت و حرور از میاری بیک ادا کردن
 و صفات را باینکه در آن کردن در روش ظاهر خواندن میاسن که مع و لا تر و در بافت
 مانند و کز درین حرف را از مخرج با که هر پند آید و راست خواندن
 بخوبی حرف به جکر ادا کردن و مفقود را با فتح و مضمر را با ضم و مکسور را با کسر
 و مجزوم را با جزم ادا کردن و در او وید و کشد و مبالغه نمودن
 و قرآن را بجمه و تعظیم با طهارت خواندن و بعد از تلاوت دست
 سازنده قطره صم خواندن و اما معایب قرآنی بدانکه معایب قرآنی
 نیز بسیار است اما بعضی از آنها پنا میشود با بقدر وسیع احوال زبان
 گفته شود اولاً در حرف را جا بیده گفتن راست و صورت را کز ایندن در
 سادات و غنات و پاد که مدتها را راست بگشاید مشدند کیم راست از
 کمان بدون رود و آواز بی کشیدن است بطریق معینان و قمر کردن

و عاراع

شقی
۱۲

دعا را که گفتی در بعضی و بعضی را همزه گفتی در بعضی و ظاهر که چون زن
 در هر لغات و حرف سکنی جنب نیدن و مدعا را از صد و نود و یک
 و صد و قدر متدرج عامیها الف است در پایه جا که نیست و لغتی است
 و راستی مقدار الف در باب مدد و قدر مذکور است و در دیگر لغات
 آن است که چنان خوانند که صد استند و نباید که یکم هم هر چند
 خوانده میشود و کمترین قدر بر آورده است به بعضی که تلاوت میشود و
 آنکه چهار بار است بر در یکدیگر خوانده بود باز یکدیگر در راستی
 بود و مطلق بهمیاری آن حرکت نمیشود و بعضی اوقات از زبان
 غنچه غنچه ظاهر میشود و غیره و کبر اشباع کردن حرکت است و از یک
 اشباع نباید که در بعضی و از طرفی در بعضی که از آنها زیاد شود و بعضی
 در وقت که در در جای یک صد باید که چون در بعضی آن از این جنب
 عیب بسیار است که با بدی را از آن بدی است و این قدر از قضا که
 صد فائده بدانند لغتی بعضی ظاهر و غلط است و لغتی در راه صلاح قرار
 بر گونه لغتی است و لغتی فقه اما لغتی بعد از آن است که غلط در

کلیت یا در

صحت کلیت یا در اعراب قرآن واقع شود به تدریج یا بتقصی یا بنیدر
 و بعضی گفته اند که برفق و در غیری از غلط معلوم که در لغتی فقه
 آنست که حرف از تخریج خود بگمانند او نگویند و با ضل در صفات
 در هر رسد یا مدز یا دو که شود و امثال اینها که قار باید فظ را از
 قار و در نیاید و باین همه این قسم را لغتی فقه گویند پس باید که در لغت
 لغتی واقع شود تا در بعضی مدد و مطلبی که در در برسد و الله اعلم

الترتیب و باب سیم در بیان مخارج حروف و اقسام و در آنها بد
 دیگری اسم حروف صورتیست بر مخرج یکم که در سبب آن از شش میاید
 و مخرج مکانی که گویند حرف از آن متولد شود و حرف یکم اصل کلام
 عربت بیست و هشت آمده و بعضی بیست و نه میگویند و میگویند که
 الف نیز حرفیست و از صح این است اگر گویند هر چه در فیرا با همه
 تنها ذکر گویند و الف را به تنها گویند و نهم ضمیمه تعداد کرده
 اند جواب گویند که الف سکنی است و ابتدای سکنی میباشند
 حله به تنها متعلقه با آن نمیتوان که در الف یکم سکنی بود همزه
 باشند الف زیر آن واقع اشکال حروف همزه را شکستند

زیرا که

زیرا که تغییر بسیار با و راه میابد در این جهت بحسب تقیید
 گاه بصورت الف می نویسند و گاه بصورت دال و در زمان
 بصورت یاء و در عدد می رسد حروف اول بسیار است در
 و در صفت هفتاد و چون دالت می یاید بعضی از حروف سنگین
 دالت می دند آنها حتی پس قبل از شروع در تعداد می شرح معرفه
 دند آنها حاصل باید که بداند غایب و اکثر افراد آن را از نزدیک
 بیست ساکنانه نام سراسر است و در دند آن حاصل که در و چند
 عدد آنها مسمی با اسم خاص باشند و اسامی مجموع آن شش است
 اول شان یا در آن چهار دند آن است از پیش و در از بالا و در
 پائین و در ربعی و آن نیز چهار دند آن می باشد از چهار
 جانب شان یا سیم انیساب و آن نیز چهار دند آن باشد از چهار جانب
 بر عین چهارم ضواصک و آن نیز چهار دند آن باشد از چهار جانب
 انیساب که فایده در هنگام فتنه نیا که در پنج طواصی و آن را
 دوازده دند آن باشد از چهار جانب ضواصک که عذاب آنها
 نرم میشود ششم فواجد و آن چهار دند آن باشد از چهار جانب

طواصی و این

طواصی و این در بعضی افره را دند آنها عقده نیز گویند و از ضواصک
 تا فواجد مجموع این بیست دند آن را از فراس نیز گویند و است
 می شرح هفتاد کانه اول ابتداء صلی است از جانب قلبه
 شش و آن مخارج هفتاد است و کما است بر ترتیب مذکور در
 صلی است در آن مخارج عین و عاقل هفتاد است بر ترتیب مذکور
 ستم آنها صلی است در آن مخارج عین و عاقل هفتاد است بر ترتیب
 مذکور و این شش فروع صلی که در چهارم اول پنج زبان
 با آنهم برابر است از صلی است و آن مخارج قاف است سیم
 پنج زبان است لیکن بعد از قاف با مذکور حاصله با آنهم برابر
 است از کام بالاد و آن مخارج کاف است و این حرف الهی گویند
 و کما است از پشت پارچه است که از پنج زبان بیست صلی آویزند
 است که بفارسی آنرا ملازه گویند است قاف را غلصه گویند و کما
 حکم و غلصه اول لهات را گویند که بیست صلی است و عکده آن
 اما از اینها مندر که بیست و پنج است شش و میان زبان است

با آنهم

با آنچه برابر است از کام بالا و آن مخرج همه در همین نقطه دارد و یا
 غیر مذکور است اما در صیغ همان زبان کام بالا بنک ملهقی شود
 تا مشد در صیغ و در همین نشود و این صیغه فراتر است که میسر و شجره ای
 مراد شود که در این صیغه هم اول کناره زبان است که از آن
 حاقه که در زبان جانب چپ یا راست با آنچه برابر است از دندانها
 از لاس و آن مخرج فم و معجه است و این صیغه فراتر است و حاقه کف
 از دندانها که در زبان را که در بعضی شجره میدانند چشم
 از فراتر زبان است با آنچه برابر است از چرخ دندانها
 از جانب بالا از جانب چپ یا راست و آن مخرج لام است که
 سر زبان است نزدیک مخرج لام با آنچه برابر است از
 چرخ دندانها را با آنچه بالا از جانب چپ یا راست و آن مخرج
 فون است که در سر زبان است بعد از مخرج فون باندک فاصلم
 با آنچه می نرسد است از چرخ دندانها را با آنچه بالا از جانب چپ
 یا راست و آن مخرج یاء است نقطه است و این صیغه فراتر است و حاقه کف
 و بعضی شجره میدانند و لشم که در بن دندان را که در

در لقی کناره

در لقی کناره و نیز در صیغه که در بیشتر است و این صیغه
 بعضی صیغهها که در زبان چپ است آن تر میگویند یا در صیغه
 زبان است با آنچه دندانها را شاعر علی و آن مخرج طاء است نقطه و لال
 با نقطه و تا و مشتات فرق است که در سر زبان به بن دندان در
 لال که میسر و در تا بیشتر است و در طاء بیشتر است و این صیغه فراتر
 نطق که در نقطه سقف و این و شکنها که با لاست و از لقم
 نیز سر زبان است با سر و دندان پیش بالا و آن مخرج زال و
 طاء و معجه است و تا و مشتات است و این صیغه فراتر است و حاقه کف
 در لقی مذکور شد پس در صیغه سر زبان است با سر و دندانها
 سفلی که در لقی که در زبان و دندانها با نرد و بعضی
 با بن دندان با آنچه کف است و نیز بدینست و بن بر این قول فاصلم فرزند
 و آن مخرج بین مصلح و صا مصلح و از معجه و این صیغه فراتر است
 فراتر و سلم با آنچه سر زبان است چهار صیغه سر و دندان پیش
 بالا است با شکم لب پائین و آن مخرج فاح است پارچه همان در
 لب است و آن مخرج و او جز مد پست و با و موهده و میسر است با

از تر لب

از تر لب خیزد اگر اندرین لب خشک بود با شرف باد و
نشوینک بلکه مشبیه به پارفاریر شود و هم از فتح لب در
دار لبها جمع شود و مقبرض نکود این حرف را شغور گویند پیش از
پهل و فز درین صفت و این مخرج الف در او مدبر و یا مدب است
و این هم حرف را در کوفه فاشتر مقدم چشم صفت یعنی سورا
پسند که غنم از او برسد آن را بگردان مخرج زن و هم در صفت در حال
رافق با ارفاح با غنم و غنم او از بستن در دماغ پیچیده شود
بدانکه اداب در طبقه در امتی ن دانش مخرج حرف انتم
آن حرف را کنی گویند و همزه مفتوحه در اول در او درند
مگر زبان حرف تکلم کنند در مخرج فوفرا که در مشدک است
است و است و علی سید الفاس در او حرف را شد در زنده بگو
مخرج ظاهر شود و این در دانش مخرج حرف متد با بند اکون
بهمزه مفتوحه باد و همزه مکسوره با او همزه مفتوحه با
الف صفت مشد در او را که پیچیده نمیشد بدانکه در کتب منقد مین
مذکور است که حرفه مدرا مخرجه معین غنپ شد و مخرج این
پهل و فز صفت و این است الف لام ملاحظه و تجزیه عموده ام

مخرج وار

و او مدبر و او فر مدبر بگفت و مخرج باء مدبر و باء غیر مدبر نیز
بگفت و ظاهر صفت و مخرج الف و همزه نیز بگفت اما اول شدن
الف از مخرج همزه چند آن را در نداد و فرق میان حرف مد
در مخرجان کشتی صفت که طبع حرف مد صفت و این مقدار کشتی
از پهل و فز صفت در او حرف است و الله بعلم فکده بدانکه بعضی
از حرف همتند که در یک اد اکون از در مخرج او را پیشود
مخو جاز بر این است که ذکر شده و قرارت با این صفت این را با این
کون صحیح است از آنجمله زن و همزه مد مین و تحقیق این که هر
یک از زن و همزه در حال ارفاح و رافق از مخرج فوفرا
صاف میزند اما آنچه در کتب در است مدبر در صفت در حال
از مخرج این دو حرف مخرج الف که در باب مخرج مد
شد پیدا شد در حال ارفاح و رافق چشم را مخرج این
پیدا شد و از آنجمله همزه مسهل صفت که از مخرج همزه و با
همزه و با همزه الف هر یک در موقع فوفرا پیدا شد از آنجمله
الف اما که کوفه شده صفت که از مخرج فوفرا پیدا شد

همزه مسهل

و غیره مستهمل و الف می لهما از لفظ استنساخ قلمه قرا باید
 گرفت و از این جمله چند حرف دیگر می آید که ذکر آنها توفیق بعلم
 انکم در قرائت عام قرائت آنها میشود و الله اعلم باب چهارم
 در بیان صفات حروف بر آنکه از شکل آنها کم صفت کیفیت را گویند
 که حرف بمعا آن از یکدیگر بمنزله کوه و در لالت بر معانی کنند
 و با عدم آن مانند اهراب بهم معنی و به معنی و به معنی
 و این صفات بر حروف باشند که زاید است و نیز بعضی غیر
 و پنجاه حرف از هر حرف دیگر عرض کن و محسن یعنی
 نیکو کننده حرف اما صفات زاید هم چنین در هر دو شده در
 رفاه و استعلاء و استفعال و اطلاق و انفاج و انزالان
 و الصمات و تقلب و سکون و صغر و کبر و این و غیره و این
 و تکرار و غنم و نبره و نقش و جبهه و افرا و نقش و استعلاء و نظم
 و علمه و صفات غیر مشهوره دیگر بسیار است ذکر آنها توفیق
 را اما صفات عرض محسن مثل اشباع و توقف و سلام و شام و
 ارکان و تقسیم و ترقیق و اعتدال و اماله و اوج و غیره و
 تحقیق و تشدید و ابدال و حذف و اهل و راه و عام و اقف

مدر

و قلب

و قلب و امثال آنها اکنون شروع میشود در بیان حرف نیک
 منصفند و صفت زاید هم بر آنکه حروف مهموسه در کتب مجتبع
 در ترکیب فحش ششوی سکن و پس نرم گویند این آواز فوه
 و از این جهت این را مهموسه میگویند که بغایت ضعیف اند و نیک
 برای آن نمیتوان که ز پر آن نفس با این جار میشود و اما صفت
 رضاء معجزه از این فو و زنده و زورده حرف دیگر که می باشد
 و هر در اشقی آواز باشد چون در وقت تلفظ بدین آواز
 برداشته میشود این را مهموسه میگویند و نیک بر این حرفها مشهور
 که در جار میشود نفس با این نیکو است حرف نیک در این
 کلمه جمع اندر صدگی و طبع حرف شده یعنی متن برابر آنکه در
 مخارج سخت میشود و در کفایت از غایت قوت آواز بان کشیده
 میشود و نیک بر آن میتوان کرد شده کافرا با اینک بی آوردن
 که شبیه کفایت فارسی شود و صدای آن رفوه است و آن را
 سبزه حرف است و از این جهت این حرف رفوه بار فاهه میگویند
 که در زمان کفایت آواز بان توان کشید و نفس را باز نداد و

رفاهه

در خاوه سست بود و دیگر سخن حرف را که در ترکیب عربی است این حرف که
 از این آئینه و آفراده میگویند زیرا که نه این سخن است که حرف
 شدیده باشند و نه اینچنین هستند که حرف رفته باشند و آنکه
 از زبان نوزادان کشید و بعضی الف در او یاراد فانه باقی
 پنج حرف که از این پنج مجرای الف برود عا باشد دیگر هفت حرف
 را حرف استعلا گویند که جمیع این در این است که کلمه فقط نفس ضغط
 بگویم آنکه زبان و صلا در زمان گفتن این حرف میدید بالافتن
 میکنند و استعلا بلند باشد و آنچه غیر این هفت حرف است
 باشند برابر که در وقت تلفظ با آنها زبان و صوت میدید برابر
 میکنند دیگرها را گویند در ترکیب فقط نفس میباشد حرف مطلقه و
 اطلاق میگویند آنچه هم که در زمان تلفظ با این حرف در دهان
 چون طبع میشود همانکه مقدار از کام بالاتر برآید است میگویند
 و غیر این چهار حرف اینست که میگویند در وقت ادای آنها زبان
 کام بالاتر میروست و در وقت ادای آنها زبان و کام یافتند

از ۲

قائمه

فائده بباید دانست که حرف استعلا و اطلاق هرگاه بالف
 باشند استعلا و اطلاق این را زیاد باید که در مثالی نظیر و
 در سایرین و در بعضی و ظالمین در مثال اینها و دیگرش حرفیک
 در فرست لب مذکور است حرف مذکور که گویند زیرا که هم اول ادای
 زبان است و هم حرف دیگر از کساره لب و ذلق کنی در هر چه باشد و ذلق
 جمیع سبک نیز آمده و در این شش حرف هم مهمه اند چه تقدیر میکنند
 که این را میگویند و در صحت جمیع تقدیر میکنند آمده و دیگر پنج حرف که
 و در جمیع حرف تلفظ گویند زیرا که اینها هنگامیکه میگویند
 این تکلف میشود که در حرفه متزلزل میگویند بر سبب که ضغط
 از آن مسموع گوید و در دهان این که این حرف شدید از نفس
 در ادای این منجس میگرد و در صحنه که میگویند که به
 جمله اجراء صریح با عین حرکت بهم میرسانند و سبب آن جمله
 ظهور زمین بندگی در صحن سکون بالمره زانکه معدوم میگردند
 خصوص منکامیکه سکون و وقف باشد که لا یخف عن صاحب اللزوق
 التلمیح پس لابد میشود فار که این حرف در صحن سکون خصوص

سکون و وقف

سكون و قف در جزه فروتر زلزله داشته تا آنکه ضعف شیب حرکت بهم
رسد نه فرو حرکت و در سبب آن صورتی از جمله ابراهیم رسد
و این سبب بروز قلیا کوه در جمله محوس کیو فرنا هم در قلع قد
سكون است پس بنا بر این باید که ما سواران خود را هم در یک سكون
باشند یعنی فقیرا بنی طر میرسد که اگر در عمزه و نای مشتة از فوق و
در حال سكون این نای قلیع قلع بعد از آنکه نای اول را شروع
محوس کوفه فرار خود را چو داشت بلکه این هم حرفه مقلد میگرد
و الله اعلم دیگرها در بین مهلبین و زرا و معجم را درون صغیر
مینی نند زیرا که در مقام تلفظ چون اعمی در بران گشته و از
صغیر از آن شروع میشود و صغیر آواز بر آواز بر آواز که میآید
نهاریش بالا و پایین هر دو میآید بلکه در آن نغمه هم
نیده این نغمه بر دانه هم در بعضی از مقامات آب سینه
که بود پس بقدر فایده شده نتوانسته گذاریم

دیگر و او را گشتا تبه مضموم و با سكون ما قبل میگرد و الف
متصفه تبه و سدا نشسته است که ذات این حرف میباشد
و آواز و یا تبه

در او و یا تبه با شنود و ما تبه این مقترح باشد متصفه
بصفت لغت زیرا که اینها در نهایت سهولت بدون کلفه زبان گفته
میشوند دیگر با حرف مد را ضعیف میکنند بدان واسطه که در
در صد مثلاً الموت و طغ الماء و امثال الذین و الذین پرشیده
میشوند دیگر لام در راه را منفره میکنند بدان سبب که از خروج
خو میسر میکنند و منفره دیگر نیز در وقت ادراک و فانیان
زبان که میگرد و بصیران که نید که منفره لام است و پس در
منفره همله صفت کمر نیز در بعضی از در ادراک
مرتع میشود و میلز و خود در خروج میکند

۲ علی

دیگر فای معجمه منفره نیز میکنند یعنی آواز گلو گرفته دیگر فای
همله را مخصوص میخوانند از جهت فشردگی که در او در طلی میباشد
اگر آن فشردگی را از آن آواز شود زیرا که آن زبان منفره و صفت
پاک شود

یک کوه در وجه نشودن باشد و بگوشین را قشیرت بین مند
 زیرا که در مخرج پراکنده و سپین میشود و در بر آن می کشند که حرف
 قشیرت چهار وجه آن مشرف دیگر فاعلی معی است طبع نیز
 می کشند و استقامت کوهن گشته و طلب در از کوهن است و از
 لاهم او را متصف باین صفت که کم از کم زود زود می کشد
 را می تواند که مگر بعد از معاد است که سعی کند و خدمت است
 بتقدیم در آن و در شکل زین حرف است در اد کوهن
 چنانچه ظاهر از مبانی فرمودن حضرت امیر علیه السلام در آنجا
 که میفرمایند ان ارفع من نطق بالقار و ارفع در موضع بنظر
 رسید که این کلام شریف را نسبت باین نبوت صراحت داده اند
 انکم در مخرج در از میشود تا غایت که مخرج لام میرسد
 فارا منقوض نیز می کشند بدان سبب که زمان گفتن او با
 در سیده میشود همزه و الف و او و یا را حرف علت می کشند
 بر آنکه همچون مریض را معالجه کونا کونا میکنند تا بدر صحت
 میرسد در این حرف نیز حرف بسیار است غایت که

کشید کوهنید

کشید همزه را بجهت چه از حرف علت نشودند جواب که سیم علت
 انکم چنان اعلا لاکم لاقی با سیم حرف دیگر میشود و آنها بجهت آن حرف
 علت می کشند لاقی همزه نیز میشود پس او را نیز حرف علت باید گفت
 دیگر صفت متعدده غیر مشهوره از بر حرف در کتب مطولت
 ذکر کم از کم ذکر آنها موجب تطویل است و با همه التوفیق تنبیه
 بدانکه صفات ذمه نیز که اول باب ذکر شد بر دو قسم است متفرد
 و غیر متفرد اما متفرد آن صفت است که بعضی از آنها متفرد
 بعضی باشد و ضدین آن دو چیز است که کشند که هر دو در حد واحد
 جمع نشوند و از او هم رفع نمیشوند و عبارت عام فاعلی طاق
 و جفت هر دو در یکا از چیز است که شمرده میشود جمع متفرد
 نمیشوند و کشند که چیز که شمرده میشود نه طاق باشد و نه جفت پس
 طاق و جفت متفرد یکدیگر باشند هم چنین است صفات متفرد
 که در حرف از حرف پی جمع نمیشوند و از حرف هم رفع
 نمیشوند و صفات یک بعضی از آنها متفرد بعضی دیگر در از

کشید از آنها

شش از آنها متدش دیگرند و انصافت دوازده گانه
 پس جن که ضد جهر است در شش که ضد رفا هط و ت رست و
 استعلا که ضد استقار است و اطلاق که ضد انقراض است و
 انزلاق که ضد اصنات است و قلقم که ضد سکون است اینست
 صفا منصف و ای رو صفا که ضد یکدیگرند بعنوان مثال
 بیانش مشهور باقر است پس باید که مثل همین وجه که ضد یکدیگرند
 در حروف از حروف بی جمع نمیتوانند شد و غیر اینند که هر حرف
 از حروف بی جمع منصف بصفت هم بی جمع باشد نه منصف بصفت
 هر دو را این یکی را منصف است و این یکی را منصف است
 باید هر حرف از حروف بی جمع باشد پیش صفت از صفا
 منصفه دوازده گانه و هم چنین است البته قائم و باید
 دانست که در صفا غرضیه هم نیز منصفه میباشد که در
 از آنها ضد یکدیگر باشند با هم در حروف و اصد جمع شوند در
 حالت واحد و آن اینست مثلا قهر و ضدن با اثبات و
 تحقیق با

تیس

تحقیق با شهادت و وف با عدل و مشد با تخفیف و تحریک
 با مکنی و تخفیم با ترتیب و انحراف با تقویم و تقدیم با نفوذ و غلبه
 با مظهر و غیر ذلک و بی نظایم بر این در این رساله کئی بی
 ندانم و الله اعلم بحقیق الامور باب پنجم در بیان انصاف
 بدانکه منی را از بر جمع قراءه در انصافه اعوذ بالله من
 الریج است پنجم در سره نخل و ارد شده است تا ذات کرم
 القرآن فاستعد بالله من الشیطان الریج و احادیث در این
 باب بسیار ذکر کرده اند از آنچه حدیث نافع ابن جبر است
 که در پدر خود روایت که که حضرت رسول صم تعوذ را با این
 لفظ ادا فرموده و بعد اله ابن معمر نیز روایت کرده که
 فراموش بر حضرت سید المرسلین صم اعوذ بالله السميع العليم
 من الشیطان الریج پس فرمود مرا که بگو اعوذ بالله من الشیطان
 الریج که من از جبر شد فرما گرفته ام و در این مکه شد و در از
 لوح محفوظ اگر نازم را کند لفظه بر این بصفت مذ
 از بهت تقدیس و تنزیه مثلا که بر اعوذ بالله من الشیطان
 من الشیطان

من الشيطان الرجيم باعوز بالله العظيم الحمد من الشيطان
الرجيم بانتم هم كند لفظه را در كبر باعوز بالله من الشيطان به
ذكر رجيم كان انبت كم فرر نراشتم باشد بعلة انكم قرائت
انها و امثالها منقول لکن اصح انتم كم استعارة سجد
لكن و محذور متبر از قرائت من فواه در اول فاتحه و
فواه در اول ائس سر سور فواه در اول ائس ابراء و اعشار
و ايات و بدانكم منتم را انتم نفوز را بلند كوند مكر در نماز
كم آهسته بايد گفت و اگر نماز را استعارة قرار دهد در افتاد
تابع قرائت نماز بايد بخوابد و خلافت بنيت در بهر استعارة
پرگاه در حضور قرائت مستعرب باشد و جائز است در صد كند نفوز
در عبادت نماز فواه كم بسلم باشد با جز بسلم و فقر راجي مل
هر سلك قطع نفوز از ما بعدش اورد و انست لکن فواه ص
بسلم باشد با جز بسلم بعلة انكم نفوز از قرآن بنيت در
بقرآن جز منحنى من پرگاه جمع فواهدكم با اتفاق شما
تلاوت كند پر اغوز بالله كم كند همچون بسلم گفتن در چيزى

فوزون

فوزون كم پر يك بسلم هم بسكونند و پرگاه جمع بهتر است فواهد
كم قرائت نماز كند پر كس كم اول شروع بتلاوت منما بعد اعوز
بالله كوند و ديكران كم بعد از شروع منما كند منمن زنده
اعوز بالله گفتن و تكففى ديكران پرگاه قرائت را قطع كند
از برابر چيزيكه تعلق بقرائت داشته باشد مثلاً سوره اول از
ايات كحون با سجده نمون با جز آن استعارة را بسلم
احارة كند و الله تعالى يعلم باب ششم در بيان بسلم بدانكم
بسلم مركب لکن از بسلم همچنانكم اول قند و اول قند مركب است
از لاقول و لاقوه الالباقه و عرب تركيب بعضى كلمات برابر
را چي زواضعا ر ميكنند بدانكم خلافت بنيت در انكم بسلم
الرفيع الرجيم از قرآن است چنانكم انكم بعضى از سوره غدر
را چي كم فرموده است من سليمان و انه بسلم الرفيع الرجيم و همچنين
ارجاع كند انك كتاب مصاحف عثمى بنيت در نوشتن بسلم
در اول فاتحه و منتهى هر سوره به خلافت است در انكم
ايست لکن برابر با انكم جزو آيه من و همچنين اختلاف كم را

در انكم

در اینک بسم الله جزو سوره مدحت با جزو سوره حمد و حاصل
از جماعت آن که بسم الله را جزو سوره میدانند و میخوانند جزو
و بلائیکه خلافت نیست در بسم الله گفتنی در اول سوره فائمه فوله ابتداء
قرائت باشد با وسط قرائت و خلافت نیست در میان قرائت در اینک ناچار
فار و در بسم الله گفتنی هرگاه ابتداء قرائت اول استبداء سوره باشد
مگر سوره بر آنکه گم نباشد بسم الله گفت فاه ابتداء گفتند با فوله و گفتند
در باقر سوره انفال و قار و مکه و بعد از ختم سوره انفال صلوات
تلاوت سوره انفال کند مگر حق همان و صلوات وقف در سکت بین
السور بین بدانکه قار و بر قرائت عام در باقر اصی ب بسم الله هرگاه سوره
سوره لا ازین بیکر تلاوت نماید ناچار حق از بسم الله گفتنی در سوره
ثانی فوله جزو سوره مرتب باشد مثل هر بقرة فوله جزو مرتب باشد
مگر در آن عمران و فوله یک سوره را مکرر بخوانند مقصود اینست که مرتب
شرط نیست بلکه بعد از اتمام سوره بلاما مثل ابتداء سوره دیگر نموده
بسم الله گفتنی شرط است و باید دانست که در ابتدا نموده با جزاء در
و آیات قار مگر حق همان بسم الله گفتنی و عدم آن در آیات

نیمه است

در اجزاء برآه

در اجزاء بر آنکه بسم الله نباید گفت بدلیل آنکه میان سوره تابع اول
آن حد چون در اول سوره بسم الله جائز نیست همان سوره نیز باشد
و بعضی جائز دانسته اند و این قول صحیح و ضعیف است و در
ابتداء کجاست آیات که مگر حق قار همان بسم الله گفتنی و عدم آن
تقصیلا ذکر شده است در آن اینست که اگر اول آیه که قار استبداء
تلاوت شروع با و مگر میاید رسم خداوند عالمین باشد اللهم لا اله
الا هو و اشهر آن یا فخر یا راجع بخدا باشد هر چه از رسم رسول
و اشهر آن روزه گفتنی بسم الله است و اگر استبداء آیه رسم شیطان
باشد مثل اشهر ان بعدکم الفقر و اشهر آن یا فخر یا راجع بآن
مثل لعن الله و قال لا تحزن و اشهر اینها بهتر است گفتنی آن است
و اگر رسم خداوند است و رسم فخر یا راجع با و باشد و نه رسم شیطان و نه رسم
بشیطان باشد قار مگر حق در گفتنی بسم الله و نه گفتنی در در
بسم الله بین السور بین چهار رسم ممکن است یک از آن ممنوع و رسم جائز
است و رسم جائز اول و صد طرفین یعنی پیوستن بسم الله با جزاء
گذشته و با اول سوره آینه دوم قطع طرفین یعنی وقف بر

مشترک

گفتنی
بسم الله

سوره گذشته

سوره گذشته و وقف باقر بسمه و ابتداء بسوره آینده
 سیم قطع اول و وصل ثانیه و وقف باقر سوره گذشته و وصل
 بسمه باقل سوره آینده و این لوله در وجه سه کانه من و اما وجه
 ممنوع و وصل اول و قطع ثانیه بسمه را باقر سوره گذشته و وصل
 کردن در بسمه و وقف کون و ابتداء بسوره آینده کون و
 علت ممنوع بودن این وجه آنستکه بسمه جزء سوره گذشته است از
 قطع کون و وصل سوره گذشته کون قیام است و اگر بسمه در
 میان اجزای باهم رسیده و قطع شود این چهار وجه را جائز است
 اند و کمترین وجه آنرا قیام میدانم در آن وصل اجزای باهم
 به بسمه القم فراه بسمه وصل شود بسوره آینده یا قطع شود
 در وجه قیام و وصل غیر آن حسن بقرآن و جهات دیگر نیز است
 که این رساله کتب پیش آنها نگارند و الله به علم حقیقه اول
 بدانکه وصل بسمه راستی دانسته اند بده سوره در آن پنج احمد
 و سوره انبیا و قرصک و الترحیم و ای قنر الفارحه است قطع
 بسمه را مستحب دانسته اند و زنه سوره در آن سوره محمد ص

در ولا اقسام و عین و مکی و ویکر و الهیکم اوست در وجه دلپذیر در زیر برای
 و وصل بسمه هم بده سوره مذکوره و قطع از نه سوره مذکوره نیز تمام
 در باب سوره تا قارن حق در وصل و قطع و الله الا هم بالحق

باب هفتم در بیان مذوقه بدانکه حروف مذیم من و آن الف
 و واو است که ما قبله محموم من و یا و ساکن قبله مکسور شد الف
 قار و واو یقول و یا و یقول و تدبیر نوع من طبع فراه و غیر طبع
 مذ طبع انکشترا که بزرگم در زات و طبیعت حرف مذیم شد که بزرگ
 آن کشت حرف مذیم بود و نمیتواند شد در راه اطلاع قراء این را
 فکر کنند و بدون انکشت الف فتم میشود و در آن فتم و یا و کسوف
 مذ غیر طبع آن زیادتر است در کشترا که بزرگم بجهت سبب از سبب
 جدا شده در این کشترا در راه اطلاع قراء مذکوره سبب مذ
 حروف من معنوی و لفظ اما سبب معنوی که به تنهایی و بالذکر
 سبب شود در قرائت حاصم یا قنر شده و اما سبب لفظی در
 همزه و سکون اما سبب که همزه باشد یا مقدم بر حرف مذیم یا
 همزه که مقدم بر حرف مذیم باشد از برای حاصم سبب مذ نیست و همزه که
 مؤقر از حرف مذ باشد یا با حرف مذ یک کلمه واقع شده است

یا در کلمه باین نحو که حرف متدرسا فر کلمه اول است در جمله در اول کلمه بعد
 از دوست اتا حرف مدیکه با جمله در یک کلمه واقع است از آنکه
 متقدرو واجب گویند مثلاً کدر سدر و سبکی و امثال اینها متصل
 بکلمه لکن بنده که فاصل میان حرف متدرسه و در آن جائز نیست
 و واجب گویند بجهت آنکه جمیع قراء در مد متفق میباشند و اما
 در کلمات متدرسه مختلف اند و حرف متدرسه با جمله در هر کلمه
 واقع شده باشد از آنکه متفق گویند مثلاً انزل و غیره
 و قائلان و امثال اینها صحت اتا منفصل بجهت آنکه بنده که
 فاصل میان حرف متدرسه در ادعای صحت است که وقف
 کنند بر کلمه اول و جائز بجهت آنکه بنده که بعضی از قراء از آنکه
 نمیکند و بعضی متدرسه میکنند و عاصم از آنکه صحت که میکنند اما
 حصول از طریق خبر طبعه بجهت آنکه در متدرسه منفصل
 جائز میدانند بدانکه اشباع شدت است از آنکه انزل و امثال اینها
 از قول متدرسه منفصل و فرقی با متدرسه نیست در متدرسه منفصل
 حرف متدرسه صحت در متدرسه اشباع حرف ملفوظ است و اما
 سبب مذکور که بنده که باشد بر وجه صحت یا سکون لازم نیست یعنی

و جائز

و بنده که

پیشتر

پیشتر اتا بر کاه سبب سکون باشد بر وجه صحت سکون لازم و سکون
 عارض اتا سکون لازم است آن نیز بر وجه صحت مدغم و مظهر است سکون
 لازم مدغم چون و لا انما لکن و عاقبه و رابته که در امد و لا الف
 و عاچه و رابته هم از حرف اول را در هر سه ساکنی که اند
 در رشتن از عاچه که اند از این که آمد لازم مدغم گویند زیرا که
 سبب مذکور که لازم است که از عاچه شده و یا سکون عارض است
 یعنی این سکون بنوعی بهم رسیده و هر یک از این وجه سکون با عاچه
 یا مظهر صحت بنا بر این سکون سبب میباشند هر چه است اول سکون
 لازم مدغم شرط است و تا مروت و امثال آن روم سکون لازم
 مظهر و آن در حروف مقطعه میباشند آن حروف مقطعه که بنده که
 ایجا را در هر سه حرف ساکنی الوصل باشد مثل لام و قیم و زین
 و حروف مقطعه حروف دیگر که هر یک با سه بدون ترکیب باطل باشد
 که و این حروف در ادعای بعضی از قراء میباشند و در حروف
 مقطعه سکون لازم مدغم میباشند مثلاً سکون بهم لام در
 آتم و امثال آن سکون لازم مظهر نیز میباشند سکون صحت
 و امثال آن و حروف مقطعه که در حروف مجید قرآن مجید صحت در ترکیب

صراط

۲ حرف صراطی حق نمک در این آیه با مدحت بجمع در ترکیب
 قنص کسب می شود سکون لازم نظر در غیر حروف مقطع
 بعد از مد در جمع قرآن و در لفظ آلدن است در حروف
 در سوره و سوره یونس ۴۰ هم سکون عارض مدغم در آن
 در زائت عاصم نیا شد در قرآن ابی عمرو و سبب در صامت
 قال لکم در صیغ و مملکت قبه مدروا اشارت آن چهارم سکون
 عارض نظر و آن سکون است که حرف آخر کلمه موقوف علیه را
 عارض میشود و حرفیک پیش از او است حرف مد شد الی
 و یعلون و مؤمنین و اشارت آن اگر کردید که حله صفت که
 پرگاه بعد از حروف مد و این همزه و سکون واقع شود سبب
 زیادتر مد و کشش مد و این میشود و ابی کونیم بجهت آنکه حروف
 مد و این حرفیند ضعیف و سبب در تلفظ آن در همزه
 حرفیت قوی و ثقیب و تلفظ بان مشدد و از ضعف و سبب
 دفعه بشده و سبب رفتن نافرین و ناگوار است لهذا از این
 کشش در بین حروف کذا است و رفع تقدیر میشود

کذات
النسب

کلام سبسی

کلام سبسی ذکر را همگوید در پرگاه ساکن بعد از حروف مد
 این واقع شود الثقا ساکنین بیشتر و بعد از دو ساکن یکدیگر برینند
 در دو ساکن ملاق یکدیگر در کلام عرب ثقیب است لهذا کشش زیاد
 در بین دو ساکن مشدود است از برابر ساکن اول در رفع
 تقدیر بر اطمینان کشش بیشتر است اعلم بحقیق ای بر این که پرگاه
 سبب تا همزه متقدر یا سکون لازم باشد جمع قرار طول مدتها
 و بس در پرگاه سبب سکون عارض باشد جمع قرار سبب و صحت
 طول مد و توسط و قهر اما طول از جهت اعتبار عارض و توسط
 از جهت تراعات جانب حرکت اصلا و جانب سکون عارض هر دو
 و قهر از جهت آنکه سکون عارض است و معتد به نیست و این
 سه وجه مذکور جایز است دروقف با مکان ووقف باشما
 اما دروقف بروم جایز نیست مگر قهر بجهت آنکه بروم و حکم
 و صد را بجهت آنکه دروقف بروم قدر از حرکت جات می
 مانند پس سکون که سبب متحرک در این حال موجود نیست قائم
 بر اینکه طول مد از برابر عاصم مقدار چهار الف است و مقدار

قدر گفتن

قدر گفتن الف ح یا فوشنی الف یا عذر انکشتن نه سبب جلد
 و نه بتی بلکم متوسط و تحقیق قدر متزدر است در صواب
 و قون صواب سلفه پیشوند فائده بدانکه هرگاه سکون لازم
 سبب متوجه باشد از صافه منفر شود و کتبه عارضی را که در
 میم آتم آل عمران در حال و مد در بلفظ الله که بعد از او
 در این وقت جمیع قرار در وجه میباشند طول و قصر اما طول
 بجهت آنکه سکون را در لازم است و در کتبه عارضی را که در
 متوجه اند و اما قصر از اعتبار بجزکت عارضی در بعضی طول و
 توسط و قصر جائز میدانند و این قول در کمال ضعف است
 تنبیه اگر گویند که در سکون عارضی طول توسط و قصر
 جائز است و در حرکت عارضی طول و قصر است توسط میباشند
 و حال آنکه هر دو صورت مبتدر اعتبار بجز عارضی و عدم اعتبار
 بعارضی جواب آنکه در سکون عارضی قصر احد است از جهت عدم
 اعتبار بعارضی و چون سبب عارضی شد و اعتبار باین تمام
 محدود شود و در مد امر شبهه میباشند طول و توسط پس

رو

در این صورت

در این صورت لال و توسط و قصر هم سبب جائز باشد و در حرکت
 عارضی متراحد است و حرکت کم سبب قصر است عارضی که در
 پس هرگاه اعتبار بعارضی تمام قصر است و در توسط
 نیست پس غیر از مد و قصر نباشد و الله اعلم بدانکه سکون در سبب
 از حرکت از جمله متصلا بجاء قراءت است و اصل و جمله متصل بجهت
 از حرکت از منفصل از جهت اجزاء بر مترا آن ذکر هر قدر
 متداق است است در منفصل از خلاف است در متدا و قصر
 قصر در بیان حرف لاین بدانکه را در و باء ساکنی ما قبل
 مفقود حرف لاین که بند بجهت لاین و زمر که در این
 دو حرف میباشند و حرف لاین را نیم الف متطبیع و زائت
 میباشند و هرگاه در سبب از سبب است بعد از یک از این دو
 حرف واقع شود از برای بعضی از قراءت سبب زیادتر متدا
 میشود و آن سبب کم تر جمیع قراءت سبب زیادتر میشود سکون
 لازم است و آن در جمیع قرآن در عین است در هر موضع فائده
 مرتب است و فائده سررستی در این لفظ جمیع

۳ بر قدر

۴ لفظ

۵ هم

قرار

قرآرا و در وجه حسن لفظ و متوسط اما طول بجهت آنکه طریقی
 عین مدوحین هرگاه که این لفظ مدد داده نشود به اول
 نافرست در کلام بهم رسد و دیگر بجهت مجازة مدح و
 دیگر این کلمه را این از قید قرآن برست که در کتب عربیة مذ
 کور حسن را اما متوسط بعلته آنکه حروف مدرایک الف مدطیع
 هشت چون سبب مد بعد از او باشد حرف سه الف دیگر
 در اضا فیه میشود که بجزءهای الف میشود و حروف لبنی را
 نیم الف مدطیع میباشد در هرگاه سبب بار باشد آنچه بر حرف
 مد اضا فیه میشود نصف و بر حرف لبنی اضا فیه میشود
 علیه مکرر باشد متوسط باشد و سبب دیگر که نزح جمیع قرآن
 زیاده مکرر است و از شد سکون عارضه آن که در او آفر کل
 در حال وقف میباشد مثلاً فوق و بیت و سوک و شی در
 حالت وقف یا کان و وقف باشم که در این حال از برای
 جمیع قرآن طول و توسط و قصر میباشد بعلتیکم در مدکور شد
 در حال وقف بر وجهی که مکرر در قرعته آنکه در حکم اول

دارد و باید

دارد و باید دانست که قاعده مذکور که هرگاه بعد از حرف مد
 یا لبن سکون عارض باشد جمیع قرآن طول و توسط و قصر
 است یا لبن تقصیر است که هرگاه سکون عارض بعد از حرف مد
 باشد طول او از توسط است و توسط او از قصر است بر قاین
 در هرگاه ساکنی عارض همزه باشد و بعد از حرف لبن حاصل شود
 مشهور است و چنین در این صورت نیز طول از توسط و توسط او را
 از قصر است اما ساکنی عارض بعد از حرف لبن که هر همزه باشد
 در این صورت قارر است او را از توسط و توسط او از قصر است
 اینست آنچه رساند ان این فن در غیر موصوفه اندر این تقدیر البقیة
 را بنی طر برسد که اگر طول و توسط و قصر در موضعیک طول و توسط
 و قصر یا نیزه فواه حرف باشد فواه حرف لبن تابع صورت
 تا نیم یا بنی طریق که اگر قارر بصورت بلند قرآن نماید طول و اگر
 بصورت در سطح تلاوت نماید توسط و اگر بصورت پست تلاوت
 نماید قصر نماید من سبب موافق سلبه فواهد بود و فرار

نحوه امده

بخواند و داشت واقعه اعلم بالعلم باب هشتم در بیان نای که گفته
 شد و حرکت آن هم چنین است و وجه و حرکت این بدانکه نای که گفته
 از نظیر بر او بپند که گفته شد از مغز و مذکر غایب و بجای
 دیگر آنها پند که بپند که در آن کلمه مر باشد و متحرک و از این جهت
 مشدند و به و منته و لذت و حلیه و فیه و عطفه و از این جهت در
 اینها پس اگر در آن نای باشد ساکن باشد مشدند و بتنه و بی
 و از این جهت آن نای با صا باشد مشدند و گفته و از این جهت
 و لم یکنه و از این جهت آن نای که به نای نای که گفته نظر حرکت
 در کن ما قبل و بعد از هر چه رسم است آن ساکن بودن طرفین
 نای مشدند از سه متمم که بودن طرفین نای مشدند الا
 ساکن بودن ما قبل و متحرک بودن ما بعد نای مشدند الا
 ۴ متمم بودن ما قبل و ساکن بودن ما بعد نای مشدند الا ملک
 در یک قسم از اینها هر قسم که آن متمم بودن طرفین نای
 به باشد و حرکت قبل یا فته باشد فلا و نیست جمع قرار

در مضموم بودن

در مضموم بودن نای و صلته که چون او را بر او شت خازنه در نشه
 و قدره و نجبه و اگر ما قبل نای مکرر باشد خلافت نیست در مکرر بودن نای
 و صلته که چون از بیجا مشدند در رسم و به و صلته در این مقام صا
 است از اشباع که چون هر کس هاء ضمیر بگویم اگر ضمیر باشد حرکت
 نای و او را از او صادر شود و اگر کس باشد حرکت نای ضمیر باشد
 صادر آید و قسم دیگر که ما قبل نای ساکن بود باشد اگر آن ساکن باشد
 آن نای مکرر است با عدم صلته و اشباع از بر او صا مشدند و فته
 و اگر ساکن ما قبل غیر نای باشد فراه به باشد لفظ یا و یا و
 دیگر آنها و مضموم است بدون اشباع و صلته است از بر او صا
 مشدند و عنه و بلکه و خذره و از این جهت در آن دو قسم دیگر
 ساکن بودن طرفین نای و متحرک بودن ما قبل و ساکن بودن
 ما بعد نای است هیچ یکی از قراین صلته و اشباع نباشد و صلته و
 رفتن است از این قواعد کلیه چند موضع که ذکر کرده میشود بتفصیل
 است و الله تعالی بدانکه عالمی لفظ مضموم است هر دو روایت از این

قاعده کلیه

قاعده کلیه و سکنی که جن با کف به زردار صم در سوره اعراف
 و شعرا و در فالقم الهم در سوره غدر ایضا عاصم بر دایت حفص
 مضمون میوزن را در آیت در سوره کهف در حدیث
 در سوره فتح و ایضا عاصم بر دایت حفص اشباع کلمه جن با
 فیم که در صم مهان و ایضا عاصم بر دایت بکری کلمه را در
 من بود و الیک ولا بود و الیک و ال عمران و نودم منها در
 در آل عمران و شور و نوله ما تولى و نوله در سوره فاء و
 بتقم در سوره نور و ایضا عاصم بر دایت اضلاس کلمه یعنی
 اشباع نکره جن با در و بر صم در جمله شرطه ان نکره ایضا
 لکم در سوره زمر و در این موضع بخصوص ملاحظه امد مخم که
 کلمه بر فاء بعوم و الف بعلم حرف شرط ضرف شده و صم و اشباع متعوم
 و اضلا فیکم که عاصم و در بر یک لذلین مواضع مذکوره نحوه میت بر
 بهمه و علت صحن کلمه در آنها موجب تلو به صحت و عدت کلیه که در
 اغلب اکثر مواضع جارحین مرافق نمون جن با ستر قرار در
 اضلاست که این وجهش وجه فصد در بیان صم صم جن بیانتم

الفاظ

تم در ک

تم در ک که صم صم مدخر صم جن رتن کن که صم صم مودت
 می طم جن تا و کاف بن هجده صم صم صم صم صم صم صم
 لکم و علیکم و منکم و کنن و المنکن و امثال اینها در نون کن رتن صم
 جا مفتوحه و تا و کاف عا کف تنیم حکم تا و کاف تم در ک صم را در و در
 اعراب مشرقتی و لکی و فیک و امثال اینها اما حکم صم تم در ک در
 بیان صم صم مدخر و فواهد شد بدانکه صم صم صم مدخر صم صم
 صم صم صم صم صم صم صم صم صم صم صم صم صم صم صم
 یا مفتوحه یا الف یا سکنه یا باشد غیر یا و آیتان مضمون صم
 مشرفه صم و انزرتهم و رزقهم و ام صم صم و استکم و امثال
 اینها و تلو بهن در رتن و فوقا صم و ما صم صم و امثال
 اینها و اگر ما قبله آیتان مکرر باشد یا یا سکنه آیتان
 در این وقت مکرر فواهد بود مشرفه تلو بهم و علیهم و بهم و امثال
 ان و بر و صم صم و علیهم و امثال ان و زن نیز در این مضمون
 صم اعراب آیتان تنیم شد تا صم صم صم صم صم صم صم
 و علیهم و فها و امثال اینها و اما صم صم و کم در هم در حال وقف

سکنی جن

ساکنی است و پس در هر حال در هر حرف بعد از هم با ساکنی
 حتی یا متحرکی پس اگر ساکنی است در این صورت مع مضمون است
 مثل و علیکم السلام و انتم الاصلون و انتم آیت علیهم السلام و بهم
 اللیس: و امثال اینها اگر حرف بعد از هم متحرکی است آن متحرکی
 با ضمیر است یا غیر ضمیر پس اگر ضمیر است در این حال مع مضمون است
 حتی مثل که درینک زنی دین و آن کنتم عی سف و آندرتهم کرم
 لم تنزلهم لایرمنن و علیهم خرافه غریب و می از وقت هم تنفوا
 و امثال اینها را اگر متحرکی بعد از هم ضمیر است در این صورت
 مضمون است یا شاید وصله ضمیم هم می شود و او را از او صادر
 شود مثل علیکم و من و سبتم و کما و انزلتکم با و امثال اینها
 این است طبق عامه در ضعیف مذکور و الله اعلم بحقیقتهم باب
 نهم در بیان وزن ساکن و تنوین است بدانکه این باب است کثیر
 الفائدة و منما چند این باب جمیع قراءت بلکم هر کس که سوره با
 عشر بدانند از قرآن محتاج است بدانستن قواعد این باب و
 یا حکام این باب و تلاوت قرآن کند چنانکه در این فقه بگفت
 انکم احکام وزن ساکن و تنوین متعلقند بجمیع حرفهای او
 و بدانکه وزن

کسب
 جابر
 باشد
 صحیح

و بدانکه وزن ساکنی آن زنی را که سبند کم مکتوب است در در وقت
 و صد ثابت است در در وسط و آخر کلمه میباشد اعم از آنکه وزن کلمه
 اسم باشد یا فعل یا حرف و تنوین وزن مکتوب است در وقت
 در غیر اینها ثابت و باقی نیست در وقت در آخر اسم یافت
 میشود پس بدانکه در قرآن یافت شده است وزن ساکنی غیر مکتوب
 شد و لیکن تا من الفاعلین در سوره يوسف عم و لیسفعا بالت
 در سوره علی که هر دو موضع وزن تا کید خفیف است و احکام
 تنوین بر او جاریست در وقت و صد و همچنین یافت شده
 در قرآن مجید وزن تنوین مکتوب و آن در کلماتی که این میباشد
 و احکام آنها بر او جاریست در وقت و صد از برای

وزن
 ساکن

عاصم را هم اعلم و باید دانستکه تنوین وزن ساکنی هرگاه
 ملاقات کنند فونضی حروف می را محکوم میگردند چنانچه
 حکم اظهار در ارغام و قلب و اضعاف اما اظهار روان در این
 مقام اظهار کرد ایندن تنوین وزن ساکنی است نزد حرف
 صلی و حروف صلی شش است همزه و کاف و عین و هاء و غین و قاف
 و وزن ساکنی ملاقات

و وزن ساکنی ملاقات میکنند حروف صلیق را در وسط کلمه
 مثل تیرزن و تیرتون دانفت و تختون و سیغفون و افتخه
 در چنین ملاقات میکنند وزن ساکنی حروف صلیق را در آخر
 کلمه مثل کاسنی آسنی و منی نادوسن عذرتنی حکیم رسی غلرتنی
 ضلق و تنزین ملاقات میکنند حروف مجازا مکرر را در آخر کلمه و بی
 مثل عذاب الیم در حرف نای و حکیم علم و علم حکیم و غفور
 غفور و حکیم قیوم بدانکه علمه اظهار تون ساکنی و تنزین تزد
 حروف صلیق بعد و در خروج وزن است از خروج حروف صلیق و در
 حرفیکم خروج ایشان از یکدیگر در دست و ملاقات کنند یکدیگر را
 جابزینیت در کلام عرب در آن مکرر اظهار اما در لغت و آن در
 عرب داخل کفون حرفت در حرف و یکدیگر در این مقام داخل کفون
 وزن ساکنی و تنزین است در شش حرف و آن یاء و واو و راه و هم
 و لام و نون است و مجتمع در ترکیب بر مکتون و ادغام وزن ساکنی
 و تنزین را این شش حرف بر دو قسم است قسم اول ادغام با غنمه
 کامل التثید و آن در لام و راست و ملاقات مکرره است تیر
 و نون ساکنی

و نون ساکنی

وزن ساکنی در قرآن مجید لام را مکرر در آخر کلمه مثل من لکنتم
 رسی رتیم و تنزین بالا و را مثل صدر کلمتین و غفور رسی قسم
 در هم ادغام با غنمه است و غنمه او از بر اگر نیکم در دعای
 پنجمیده میشود و خارج میشود و این ادغام کامل التثید است در
 میم وزن بیست و یکم مدغم و مدغم فیم هر دو غنمه تیر در کمال التثید است
 شعبیه با فقاء در و او و یاء و بعلمه آنکه حرف اگر غنمه نسبت و لکن
 مدغم فیم غنمه نسبت و وزن ساکنی در قرآن عظیم ملاقات شده
 نون و میم را مکرر در آخر کلمه مثل من مای و من نشا و تنزین ملا
 میم و نون مثل ما و معین و عاملمه ناصبه و ملاقات میکنند نون
 ساکنی و او و یاء را در وسط کلمه و آخر کلمه مثل نون ساکنی ملا
 و او و یاء در آخر کلمه من و راهم و منی و تنبیه بیاید است
 کم وزن و میم مثل در خواه اصعب باشد و خواه از ادغام با حرف دیگر
 شد غنمه را لازم و از نون ساکنی ملاقات و او و یاء در
 وسط کلمه در قرآن عظیم واقع شده مکرر در چهار لفظ صغیر است
 و قنوان و وینا و بنیان و در این چهار لفظ جمیع قراءات ظاهر
 میکنند و بی ادغام در این چهار لفظ را اینست بیست و یکم آنکه

مثنی میشود

شته بیشتر بمضایع بن است مگر در کتب مذکور است و این فیرا
 حلتی بنی طریقی است که سبیل و غام کهون حرف در حرف تکلفه و این
 شدن تلفظ است و در این حکایت چهار گونه و اشعار آن پرگاه و غام
 کهم شود در تلفظ ثقیل تر و مشکل تر مگر در کلام لا یخفی علی ما و التوفیق
 السلام و تنوین ملامه و او با و اشعار مکه و اسعوم و تجریتش ه و جهت
 و علمت از غام نون ساکن و تنوین در حرف بر مکه نون قرب و نون
 مجروح نون کسب مجروح حرف بر مکه نون و عدم غنیمت در از غام نون ساکن
 و تنوین بلام و را به جهت زیاده و قرب مجروح نون کسب مجروح لام و را
 اما قلب و آن بدل و عوضی کهون نون ساکن و تنوین است
 بجهت و بدانکه نون ساکن ملاقات میکند با را در وسط کلام در
 آخر کلام شد اینهمه و من بعد و اشعار آن و تنوین ملاقاتی شد
 بکم و اشعار آن و جهت قلب کهون نون ساکن و تنوین بجهت است که
 چون مجروح نون در حرف از مجروح با و در در مجروح چنانچه ذکر شد
 منته و اظهار میشود و اظهار در این وقت به جهت ثقیل است لهذا چون نیم
 شریک بود نون را در غنیمت و بعضی صفات دیگر و می نویسد با و را در
 مجروح و بعضی صفات قلب کهون نون ساکن و تنوین را بجهت واجب
 لازم دانستند و در این هنگام کم نون ساکن و تنوین منقلب

بجهت که بود

بجهت که بود بهم را رفته و با غنیمت باید کهون مشد اینجی عتیم که بعد از
 قلب کهون نون بجهت بهم را از اظهار میکنند و عتیم بهم را رفته و
 آن در این مقام پنهان کهون نون ساکن و تنوین است نزد هر دو یک
 در این حرف صحتی در مکه نون و با و این را آن پانزده حرف است
 کوچک و در کتب شیخی صحتی ملاقات ق ک بدانکه نون
 ساکن ملاقات میکند حرف رفته و را در وسط کلام شد
 و اشعار و اینچند و چند و لتند و تر و تر و تنوین و بیشتر و بیشتر
 و نضرو و منطلق و فاقه و انفسهم و بقله و فضا این ملاقات بیشتر
 حرف مذکور را در آخر کلام شد این قوی و فنی ثقلت فان جنوا و من
 و ظلم و من و التز و من زکوة و من سلامه و من شهید و من صبر و من
 ضعف و فان ظین و من ظلم و فان قادی و من قادی و ان کان و تنوین
 کم ملاقات کند این حرف را مشد کلاما مشد و ظلت ثلث و فیکر
 جسد و عملا و دن و ظل و ثلث و فاقه و زکوة و در صلا و عفو و
 و عملا و صلی و زینته صنعا فاقه و مختار طلعهها و سرادکها و مقصود
 فی انقیام و عظیم قدر و رسول کریم بدانکه علمت از غام نون ساکن و
 و تنوین نزد این حرف پانزده کانه آن است که در در مجروح نون

مخرج این حرف

بجهت

بمخرج این حروف نه بر تیره من کم اظهار باید که چون در مخفی نزدیک
 مخرج نون بمخرج این حروف بر تیره نیت کم ادغام باید که چون در افت
 حالت است بهمان اظهار در ادغام پس حال افت قرار داده شد ابرائی
 وزن ساکنی در تنوین در حالتکم ملاقات کنند این حروف باز در کانه
 و باید دانست که افت لازم را و عتقه را و افتا به عتقه نمی شود باید
 دانست که فرق میان ادغام با عتقه و افتا آنست که عتقه در ادغام با عتقه
 باشد و سقوط را می شود در افتا بسبب و سبب را می شود و افتا
 سبب در بین ادغام مثلین و مبی نین و منفارین بزرگ
 ادغام در لغت درج که چون در ادغام کردن پز پز در صیر زبیر
 در اصل علاج قراءه و افتا که چون در وزن بحر زبیر و الهیک یک تیره
 گفته شود مثلاً بر آنکه عرض از راه ادغام تحقیق حسن زبیر که زبان
 چون نطق بحر نماید باز مراجعت بهمان مختارین باید کند در
 مثلین و مبی نین یا نزدیک بان متحد در منفارین تا یک
 تیره دیگر نطق نماید و این معنی تقدیر کردن بین ادغام است
 ادغام می کنند تا زبان پیش از یک تیره مرفوع نشود از جهت نطق
 بحر و ادغام بر و قسیم کبیر و صغیر و یک از این قسیم برسم

قسم مثلین

قسم مثلین مبی نین منفارین و بین پر یک
 بقصد مد نظر خواهد شد ان الله متکوا این ادغام بر و قسیم کبیر
 و صغیر اما کبیر ادغام و صغیرا کبیر کم هر دو متری باشند و حرف
 اول را فوساکنی که اینم در حرف ثانی و اض کتیم و این قس
 ادغام آنچه در کتب متقدمین مذکور است از برای احاطه در
 قرآن مجید در اول لفظ است یک ماکثر در سوره کاف کم در
 اصل ماکثر بود و وزن در یک کلمه جمع شد تقدیر وزن
 اول را ساکنی که هم در وزن دوم ادغام که هم ماکثر شد
 در یک لفظ مثلاً در سوره پورف کم اصل اول تا متن بود و
 وزن در یک کلمه جمع شده بود تقدیر وزن اول را ساکنی
 که هم در ثانی ادغام که هم لایق است شد در کلمه لایق است
 در حال ادغام اشام لازم شد و اشام در این موضع جمع کلمه
 لایق است بعد از ساکنی که وزن اول و جهت اشام که وزن در
 این کلمه اشعار بان است که لا در این کلمه نایق است نه نایق است
 و وزن اول مضموم بود و از جهت ادغام که وزن ساکنی که هم

نه از جهت دیگر

نه از بهت دیگر این بود ارغام کپر که در کتب مذکور
 در این بی بیعت در قرآن مجید ارغام کپر را در صد کلمه دیگر
 نیز یافته ام و بخدمت استادان و علی دانی فنی کثیر هم الله و
 ابقایم که کترین را بجهت ملازمت ایشان از آن روز شده
 بود عرض کجوم و تصدیق فرمودند و کلام کپر را
 یافت شده کلامی است در موضعی که در او فرسوده بقره
 در دیگر در او اسطره است که در اصل فتح ما بود هم اول
 ساکنی کجوم در رثانه ارغام کجوم فتح شد و نون زکلف
 استخا جوبه در او اسطره انعام که اصل او اتی تو
 فتح جوم نون اول را کنی در رثانه ارغام کجوم استخا جوبه
 شد دیگر کلمه نامرویه که در او فرسوده زمر حش و اصل
 نامرویه تفرقه نون اول را کنی کجوم اینده در رثانه ارغام
 کجوم نامرویه شد و کترین بیافته ام سر این را که منعقد
 الکفاید و فقط اول نمونند از زبهار دیگر کنند
 گاه که از سر آن واقف کجور در حاشیه کنی ب زکر

و بیان آن

و بیان آن فرماید اما ارغام صغیر آن بر نون منفق
 علیه و مختلف فیه واء ارغام منفق علیه ارغام کپر که بیدم
 جمع قراءاتش که هم باشند در ارغام آن و ارغام صغیر
 منفق علیه در ضمنی فصد بیان میشود فصل اول در بیان
 ارغام مثلین یعنی ارغام هر فیک منفق باشند در صفت
 و نحوه جمع قراءات منفقند در ارغام هر فیک شده اند
 و ملاقات کنند یکدیگر را و اول از ایشان ساکنی باشد فراه
 در یک کلمه شد و آیه و دیگر که فراه در هر کلمه مشرفا قریب
 بعضی و ممت طبع علیه و نقل که و هر یک و بدین و قدر و صلا
 و از زبهار و رحمت بخیر هم را این ارغام را بهیچت مگر
 در صورتیکه حرف از مثلین حرف مد باشد که در این وقت از اول
 برابر جمع قراءاتها رحمت بیست آنکه صفت مدیت با ارغام
 جمع نمیشود و اگر ارغام شود صفت مدیت بر طرف میشود پس
 با چار آنها را باید که مشرفا بوقف و امتوا و حکم آرا که
 بی حرف مد آید باشد ارغام را بهیچت مشرفا و حرف

کاتر از هم

ظ ل ن مشرکت بین اللذین الذاریین
 الریحین انرا میران ان کتبین ان فعبین الف نطین الفالین
 الطالین الفالین الا صعبین ان فعبین ودر چهاره حرف
 حرف دیگر لام تعریف اظهار میشود ولام را در این هنگام لام همزه
 در و فیکه لام در این ارغام بیشتر است و ب ج ح
 خ ع غ ف ق ک م و ه ی مثل اللام
 البشیرین ابا لین ای مدین ای فعبین العالمین الفالین
 الفالین الفالین الکالمین الکالمین الواعظین الهالین
 الیابین واما ارغام صغیر مختلف فیه ارغام ووهام مختلف
 درغام را گویند که بعضی از قرآنی که از بعضی کتب دیگر
 بدانکه از ارغام مختلف فیه آنچه عام از هر دو روایت ارغام
 منوم ارغام ثانی است که در ذال و ن در جمیع قرآن در یک
 موضع است در کلمه بلهت ذالک در سوره اعراف در ارغام
 ساکن است در میم و ن نیز در یک موضع است در لفظ اربک
 در سوره یس و در ارغام وزن ملفوظ بین کتب میم در
 فائمه شعراء و قصص و آنچه بیک روایت که روایت دیگر است ارغام
 غم وزن

پس اگر از خود

نموده وزن ملفوظ است در حکم یس و راد و اقرا و نون مدغوظ
 ن است در راد و لقم در ص و مد و ذال لفظ و اتخذه است در ناء
 در عالتیک ذال در ساکن شود و در سمش اخذت و لا یخزنت
 و امثال آن است ارغام کبر و صغیر از منفق علیه و مختلف فیه که عام
 میکنند و الله المستعان باب یازدهم در بیان تقسیم و تعلیل و ترتیب
 را آن است و لام بدانکه بر طبق از رتبه است و رتبه تنگ و باریک است و ضخیم
 و تعلیل از ضخیم و غلط است و این هر لفظ و بیک معنی آمده و
 رتبه است پس معنی کلفت و گنده که باشد و تقسیم و تعلیل از کرم که پیش
 است در راه تقسیم استعمال میشود و در لام تعلیل از صغیر و تقسیم در
 ترتیب را آن باید دانست که اشکال کرم زنده قرآنی در آن است و در
 را تقسیم است و ترتیب عارض است بنا بر علت و سبب آنکه راه عارض است
 در هر دو صفت و طارر عارض میشود و بیک از تقسیم و ترتیب را
 شدن عارض شدن سبب علت و بهر بر قول اولند چون این
 معلوم شد بدانکه رایا متحرک است با ساکن و راه متحرک در اول
 کلمه و وسط کلمه و آخر کلمه پیش از مضموم و مفتوح و مکسور

پس اگر رای فوه مضموم یا مفتوح است فوه در اول کلمه مثل
رزق و فوه در وسط کلمه مثل قربان و کثرت و فوه در
آخر کلمه مثل کبر و لا و ز و مضموم چون در اول کلمه پس اگر رای
مکسور باشد در اول کلمه یا در وسط کلمه یا آخر کلمه مثل رزق و
ماریج و بالذکر بقیه تحقیق است و این اما را ساکن یا اینست که مثل
او متحرک است یا کنی پس اگر ما قبله را متحرک است یا حرکت ما قبله
صفت است یا کسره فتحه یا کسره در این صورت رای یا در وسط
کلمه است یا در آخر پس رای ساکن هر گاه ما قبله مضموم باشد یا
مفتوح مثل کربن و مریج و فانه و او آخر متفقد قرار در تحقیق
ان و اگر رای ساکن ما قبله مکسور باشد مثل سربته و کبر و تحقیق
است پس شرط اول هر گاه کسره ما قبله یا لام باشد یعنی همه
حال انکسره مملو باشد در هر گاه کسره یا را یا در کلمه باشند
پس هر گاه بعد از رای در کلمه را حرف استعلاء باشد مثل
مریج و کبر و امثال اینها پس اگر کسره ما قبله حرف باشد یعنی در همه
اجوال مملو باشد در این صورت رای مفتوح است مثل رزق و او
تقیه و امثال اینها که کسره است در ابتدا کسره ثابت است در

اینها

و صد کلام محذوف

و صد کلام محذوف و اگر کسره ما قبله کلمه رای نباشد مثلاً در تحقیق
و الذکر از تحقیق است و اگر بعد از رای در کلمه رای حرف استعلاء
باشد مثل ارم و المین عربیة در سوره توبه و مرص و اللطیف
در سوره قلم و کلب ارم و در سوره فجر و قرطاس در سوره انفاس
و فرقه در سوره توبه و کلمه فرقه در سوره شعراء نیز تحقیق است و در
در حال و صد تحقیق در تحقیق پر مجاز است تحقیق کلمه حرف استعلاء بعد
از رای و تحقیق بعله انکه رای در میان دو کسره واقع شد و کسره
رفع و جزو حرف استعلاء میکنند در حال وقف یا کان تحقیق
است و پس در قرآن مجید حرف استعلاء کم بعد از رای است
ما قبله مکسور واقع شده پس حرف استعلاء که در ضمن امثال مذکور
صاحب در همه موضع مذکور و طایر در بعضی موضع مذکور و حرف
در هر موضع مذکور در کلام ساکن ما قبله نیز ساکن است و این نیز
مکسور در آخر کلمه در حال وقف نظر ما قبله ما قبله را میکنند اگر ما قبله
ما قبله مضموم است مثل عرو و سیر یا مفتوح است و ما قبله رای
یا ساکن بنفست مثل کبر و قدر در این صورت رای مفتوح است و اگر

ما قبله رای ساکن

قوة ۳

ما قبله را در سکنی ما قبله ما قبله مفتوح یا به شکر مشرف و چون
 راه مرفق است و پس بعد از آنکه یا حکم کسره و او را در ما قبله
 ما قبله را در سکنی مکرر باشد و سکنی ما قبله را حرف اشعلا
 نباشد مشرف و کبر تر ترفیق است قرار دین و اگر سکنی ما قبله
 این راه حرف اشعلا باشد و آن در قرآن عظیم در هر موضع
 است مهر و قطر جمیع قرار و وجهی تفخیم ترفیق اما تفخیم بکنیم
 آنکه بیع از استوان حرف اشعلا ما قبله است و تفخیم بکنیم
 و اما ترفیق بعد از آنکه بعضی حرف اشعلا ما قبله است و تفخیم بکنیم
 و شیخ محمد عزیز در نشر کفتم که سن راه مهر را در حال وقف تفخیم بکنیم
 و قطر را در حال وقف ترفیق بکنیم نظرا بالوصف عملا بالاحکام و از
 بر اول شیخ عزیز چند معنی گفته شده در هر یک از معانی و تصریح
 خلاصه آنکه معنی رز و در هر دو تفخیم است نظر بر وجه مکرر راه
 او مفتوح است و در راه مفتوح تفخیم است بلکه امد در مطلق راه
 تفخیم است بقول اکثر و معنی رز و در قطر ترفیق است نظر بر اصل
 قطر که راه او مکرر است و امد در راه مکرر ترفیق است بلکه

اهل در راه

اهل در راه ترفیق بقول بعضی بجهت صفت استفاد هم گاه کسی را
 معنی دیگر که تفریر در در سینه شد از بر کلام شیخ عزیز سخن طریقی
 در عاقله کن با بیان فرماید مقنن باید دانست که اهل را از آن متفر
 از تفخیم و ترفیق که مذکور شد جارح است در راه آن متفر که در
 مال و صدق در حال وقف بر دم اما در حال وقف با سکن و در
 اشخاص حکم راه سکنی در در جارح است در این جارح در راه متفر
 ساکنه که سکنی است که سکنی است در حال وقف و در جار
 است در راه ساکنه که سکنی است در وقف باشد در حال وقف
 با سکن و اشخاص اما در حال وقف بروم حکم راه متفر که در
 جارح است و صدق در تعلق و ترفیق لامه بدانکه در قرآن
 حاصل جمیع لامه و قفند و هیچ کجا تفخیم است هر مکلام لفظ
 الله و الله تقدس اسم الله که لفظ جلالت میگویند از جهت
 و تفخیم اسم بار جلالت اسم و جمیع قرآن متفقد در تعلق آن
 در و تفخیم ما قبله است ان مفتوح با مضموم باشد آن
 الله و سبب تکلم الله و وجه الله و فالوا اللهم و گاه ما قبله

اهل ان مکور

اثبات مکرر باشد قرا منفقند در رتبه آن مشرجه الم ذکر
 الهم بحته انکم کما کسره که منزه تغذیه است مجرای لایم کسره
 اگر کسی سکون کند کسره عارضی و منفصله است در رتبه ^{بیشتر}
 و لایم با وجود کسره گذار رتبه پیشتر جواب کریم بحته انکم کسره
 لایم رتبه است و کسره کم مویب رتبه است که هم باشد ^{بیشتر}
 مجرای لایم کسره منتهی و رتبه آن پیشتر اندر شد اما کسره
 را در کسره تا نلبس بشود کسره نکره کسره مویب رتبه را ^{بیشتر}
 شد بحته انکم کسره در کسره تقسیم است و کسره معارضه با ^{بیشتر}

۲
 راد

کسره و الهم اعلم یاب و از دم در پستان ترا و افر کسره بدان
 و فک الهم کسره رتبه در لغت معنی است و فک و قطع
 کسره در اصل علاج قرا است بدان در قرا است معنی
 بر تلاوت با قطع نفس و این باب ششده است بر ضد مطلب
 اول در پستان و جوه وقف بدانکه وقف را در کلام عرب
 و جوه مشعر است و مشعر از آن جوه متر و عامی است
 وقف با کسان و وقف بر دم و وقف با شام و وقف ^{بیشتر}

وقف

بایدال

کسره وقف با کسان

وقف با کسان ساکن کسره حرف افر کلمه است بحکم مطلق
 اثر از حرکت با تر اندر آن آمدن در وقف از بر آنکه معنی
 وقف ترک است و قطع و نیز وقف منتهی است از این ابتداء
 مستحق حرکت است و وقف نیز مخصوص بکسره است و این وقف در
 حرکات ثلث کسره و فتمه و کسره است و کسره منتهی در غیر منتهی جاریست
 در منصوب منتهی کم در آن وقف بایدال است مشرکیم و من ^{بیشتر}

وقف
 بر دم

و العالین و من علم و هو لای و اما وقف بر دم و در ^{بیشتر}
 قرا عبارت است از نطق بیعنی از حرکت بیعنی ثلث حرکت
 حرف افر کلمه موقوف علیهم و بیعنی گفته اند ضعیف کسره
 صوت است بحکم تا معظم آن بر دم و بیعنی گفته اند ضعیف کسره
 صوت است بحکم کسره تردید است و بایدال حرکت حرف را در ^{بیشتر}
 و پیم قول است و این وقف در صمته و کسره منتهی و غیر منتهی
 جاریست مشرکیم و غفور و الذین رسی علم و اما اینها و
 وقف بر دم در مشعر و منصوب منتهی شد زیرا که قتم حرکت
 فقیر است و قاتر ضعیف است در کسره قدر ^{بیشتر} از لایم

ان بعضی دیگر نیز

آن بعضی دیگر نیز بود و بعضی از قرار دم را در مفعول متذکر
 جائز دانسته اند و گویند علة جواز این کجاست و ظاهر کجاست
 حرف باشد در این فطرت و صواب در مفعول متذکر وقف بکن
 حتی زیرا که در حرف متذکر لازم است مکث در زنگ کجاست در
 مخرب بقدر او شدن در حرف از مخرب پس بر کاه این تدر
 مکث در زنگ بجای دیگر حرف متذکر یک ظاهر و مبین کجاست
 و اما وقف با شام و وقف با شام انشک بعد از آنکه حرف
 مضموم کم در آخر کلمه است مکنی کجاست با شام را بیع کجاست
 قدر کم در تلفظ بضم صغیر میشود تا آنکه رثا بضم باشد
 و این وقف در مضموم باشد و بس در رنج و کسر نباشد و این
 ۲ قبل معلوم است مشغول است و علم و اثار آنها پس از این مقدار
 معلوم شد کم در مشغول است و وقف با مکان در و شام پس
 جائز است در مشغول است و این علم وقف با مکان
 در و کم جائز است در مشغول است و وقف با مکان فقط
 جائز است اما وقف با ابدال ابدال بدل کجاست چیز است

بجز دیگر

بجز دیگر وقف با ابدال در قرائت عام در هر موضع
 است یک کلمه منصرف منون کم در حال وقف نشوین رو
 بدل بالف میکنند مثلاً حلیاً و کجاً را علیاً و کجاً بخوانند
 یکی دیگر در کلمه کم آفران موافق رسم حفظ قرائت نام مدرسه
 باشد مشغول است و نفع آن را مثال آنها کم در حال وقف بدل میکنند
 ناء آنها را بهای بنفیه باید دانست که در باب مد معلوم شد کم
 سکون عارضه جاه کم ماقبل حرف موقوف علیه و موقوف مد با این
 باشد طول و نزاع و تصرف در جاه است و این در صورت است
 وقف با مکان یا با شام کسر شود اما در وقف بر دم بجز
 و در نباشد بجز آنکه در حکم صدق و فائده بدانکه وقف
 بر دم و با شام و غیره منحن است کم در حضور فارسی
 خواه منیع علم بکنت موقوف علیه داشته باشد یا نه کم اگر منیع
 علم بکنت موقوف علیه نداند بکنت بر او معلوم شود و اگر
 علم بکنت موقوف علیه را در منیع شود که قار بر ابلدیت معلوم
 در این امر میباشد و اگر در حضور فارسی منیع نباشد و

بر دم و با شام را

بروم و اشام رافئدة و صغ بن شریس بن علیہ وقف
بروم و اشام در این صورت بنا بر کوه مطلب بدانکه در
پند موفع است که بروم و اشام در آن مواضع جایز نیست اول بدانکه
در حال وقف مبدل بها ساکنه میشود زیرا که حرکت از آن
نماند حتی که بدل بها ساکن شده اما اگر وقف آن بنا شود
بروم و اشام در آن جائز باشد و صف بطه وقف نماند و در
عاصم است که در اینک رسم آن بنا مدور است و وقف آن بها
حتی در اینک رسم آن بها کشیده است در وقف نیز بنا
میشود بروم و اشام کن باشد و لا تقدر و من اینها
و بقدر در بقیع رسم هم صحیح که در حال و صد میسوی باشد از
نزد در حال وقف بروم و اشام جائز نیست باشد مشرانم الاعلان
و علمهم القتلها رسم بروم و اشام در حرکت عارضی در بنا
مشروع الید و لم یکن الذین رفقوا لهنه و یقیم در حرکت عارضی
از چیز دیگر باشد مشرانم قنن و بروم کنج که متون زال عرضی
از مضاف الیه است در این حرکت نیز بروم و اشام جایز باشد

بدانکه خلاف

بدانکه خلاف کوه اندر بروم و اشام نماند کن به از بعضی
کتب متقدّمین جواز بروم و اشام مطلق نماند کن به فایده شود
بعضی عدم جواز مطلق معلوم میکنند و رجوع باین تفصیل
نماند که بروم و اشام جائز نیست اگر قبر از ضمیمه قسم باشد
ساکن باشد مشرانم و فعله در ضمیمه پاکسره یا پاکسره باشد
مشروع به وقفه و اینها تا آنکه زودتر از ضمیمه با و بقیع و از
کوه و یا پاکسره و در غیر اینها بروم و اشام جایز باشد مشرانم
زمنه و عتبه زهدیه و اشام آنها مطلب است بدانکه عاصم در وقت
فران مجید تابع رسم آنجا است در وقف پس وقف میکنند تا
مدور باشد تعجبی و اعادة و اشام آنها دون و طلائع بناست
مشروع و نعت و سنت و غیر اینها در جائز است بروم بناست
کشیده باشد و بزین وقف میکنند کاتبین را هر چند زن از زن متون
حتی که بزین مکتوب است با لفظ وقف میکنند لکن تا در سوره
یوسف و نفع را در سوره حلق هر چند متون آن زن تا کسب خفیه
حتی که به متون نوشته شده و بها و وقف میکنند آیه و در

موضع اول

مرفوع اول سورة زلزالها اهل منون و روح سورة زلف ايتها
 ان قرسم در سورة رحمن اية الثقلان اكره اصدا و ايتها
 حن و بعض از قرابا و هو مكنوب بنون الف بالف
 وقف ميكنند در كل كلمه آن كه كس را در رسم موصول و
 مقطوع هر گو نوشته اند مشرقا و مني ما و انما و ان ما و
 كلمه كه مشاينها باشد در موصول آنها و قفرا در كل افعال
 ميكنند در مقطوع آنها در كل اول وقف ميكنند و گمان
 ميكنم كه اكر قار در هر كلمه كه مقطوع باشد رسم آن در هر يك
 از هر كلمه كه فواهد وقف كنند ضرر نداشته باشد مثلا در اين
 ما در حالتكم مقطوع نوشته شده باشد در رسم هر گاه فار
 بقراين حاصم وقف بر اين كنند با وقف بر كنند بهيچ وجه
 مانع و مختل نباشد و وقف بر هر ميدان حاصم بر لام جاره
 هر گاه از بحر در شش مقطوع باشد و اين در قرآن مجيد در چهار
 مرفوع كن امال هذا الخ بته در سورة كهف ۳ مال
 هذا الرسول در سورة فرقان ۳ مال و في لاء القوم در

ن و ع

ن و ع فحال الذين در سورة معارج و وجه قطع در اين
 چهار مرفوع ظاهره ايشه بر اين كتاب كلام بر ايه كلمه حن و
 و صدر مرفوع ديگر اشعار حن بمخارج چون لام بجهت حرف
 بودن بدانكه آنچه در كثر از مقطوع موصول در اين مطلب
 بعنوان مشاين بود برين منوال مشايخ موصولات و
 مقطوعه و الله يعلم بدانكه رسم اخلاص را مدفعية در قرآن
 نميشد و مختلف از ان فقره بواب قراين نمبر سازد و خلا در
 مع قرآن بهم نمبر سازد پس اكر قرآن بجز نوشته شده باشد
 قرآن در دست خواننده مراد موافق رسم نباشد و اصل
 آن ضرر نيك مثلا جاد و و با و و اثم ان كم معند و
 بعد از و او الف بايد نوشتن در رسم به الفند هر گاه در
 قراخ با الف باشد صك آن الف ضرر نيك و مشرند و او
 و يدعو و اثم ان كم مفرز بعد از و او الف نباشد
 نوشت در رسم به الفند هر گاه در قراخ به الف نوشته
 باشند نوشتن

باشند نوشتن الف اصباح بنیت و شد یکنوا و داد و
را مثل اینها که رسم آنها یک را و حس و در بعضی بعضی
دیده ام بدو و اسپاه نوشته اند هیچ ضرر ندارد در حکمت
که چون ضرر نیست اما اگر در آنها بر سر نوشته باشند
چنانکه بعضی از مرصعها را دیدم که چنانچه بودم که در
باید که جهت آنکه هر کس نظر میکند بخاطرش برسد که در
کلمه اختلاف در او در قاریت بجملاً تا چیزیست
قاریت یا معنی قرآن نباشد حکم و اصلاح نکنند و خود را
پیدا کرده بنندارند و قرآن طاعت را بنظرها برده و بیرون
منابع و به مالیت نکنند اما علی بنک مفلوحند شد که
لبس ما و این ما و الف نیکه موصولند شد و متن
در هم و سخن را که رعایت مفلوح و موصول کنند به فائده
نخواهد بود و همچنین کلمه رحمت و نعمت و سنت که بت
طولانی مکتوب است در رسم اکبر و طولانی فریبند بهر حال

در این کلمه

در این کلمه صلوة و زکوة و نعمة که بت و مدور در رسم اکبر است
مدور است بت کنند بهر حال زیرا که عام در وقف تابع رسم خط
حس مطلب چهارم در رسم اکبر وقف بر آنکه تا در لایق و ناچار است
از وقف که چون یکم آنکه بسیار از آیات حس که تا بر امکان
بنیت که یک نفس تلاوت کند پس ناچار است در وقف باید کند
در موضع که صحیح است وقف بر آن و صحیح باشد ابتداء کون با
بعد آن بعد از آنکه معرفت و توفیق بت بر خط و در کتاب القرآن
و از ترس حس لفظ قرآن درون علم بصحت و سقم مواضع و
موقوف بود بهم تقیر و راستی آن همه کس را مقدر نبود بت
بر این قواعد در رسم و کتب بسیار در این بت نوشته اند و شهر
انها را لم شیخ محمد ابن طهف در سجا و در حس که ملاحظه معنی
نموده مواضع که وقف بر آنها صحیح است و مواضع که وقف بر آنها
صحیح نیست از ذکر هر ممت زعم و در رسم چند نیز قرار داده و در
از برار و وقف چند مرتبه میباید قیج و حسن و ارض از برار مرتبه
در رسم سان نموم و از برار در رسم نیز بیان نموم که در

مواضع نوشته

بیت

مواضع نوشته شود تا هر که تلاوت نماید در وقف نمودن
 محتاج بتفکر و تأمل نباشد و شیخ مذکور از برابر وقف پنج مرتبه
 قرار داده لازم و مطلق و جائز و مجوز در وقف
 المقروءه و رمز وقف لازم را میگویم قرار داده و مطلق را
 ط و جائز را ج و مجوز را ز در وقف را
 ص و در جائز و وقف جائز نیست لا آورده یعنی وقف
 بی پس تا رسم چند نفی او تنگ کند یا اراده بی وجه قراء
 کند اگر اجتناب از وقف در آن مواضع نماید بهتر است و
 در جائز که دیگران وقف میکنند و پسندیده نبوده روق
 را قرار داده اما وقف لازم آن است که کلمه موقوف علیه
 مع تعلیق یا بعد بن شدن از در لفظ و نه از رو معنی
 و اگر و صد کنند در کوشها بیغ و نا فوشی و منع را و هم غیر معنی
 مراد صادر می شود و لا بخیر کن قولهم در سوره بونس و پس
 که صد کنند و هم شده که ان العزة للتمه و انا نعلم ما یتردنا
 و ما یعلمون قول کف رحمت و نخبین است و این رسم وقف

در قرآن پیش و

در قرآن پیش مواضع است وقف مطلق ط و وقف مطلق
 آن است که هرگز موقوف علیه را هیچ وجهی با بعد نباشد
 اما اگر و صد شده معنی فاسد نشود و ابتدا را با بعدش
 باشد مثل کت يوم الدين که در رایج در خط با یک بعد از رایج
 نیست زیرا که آن غیب است و این قطب است و وقف جائز و وقف
 جائز آن باشد که وقف را بید بود و صد را نیز نباید باشد و ما
 انزل من قبلک و اول وقف و صد میکند و تقدیم مفعول بر
 فعل انقض و وقف یعنی بر تونن بالافرة اما وقف مجوز آن بود
 که هم وقف را بید بود و هم صد را اما وجه صد ظاهر تر و قویتر
 بود مشروحا ابقا رحم خاوة لیکن پوشش در دیده با این
 در دنیا است و عذاب در آفره است و وقف بر قطع آب شد
 که ما بعدش از ما قبلش مستغنی نباشد مگر آنکه از بهانه فرد
 انقطاع نفس و طول کلام رخصت و وقف همیشه در جائز است
 جمله او را از رو عریته فوجه قرآن که در لازم نیست اعاد
 موقوف علیه شدن بعد بهت قسم از برابر اینک و یقطعون که

بعد از آن است

بعد از آن حث عطف حث بر بقعقون که مقرر آن حث است اما
پس از آن جمله بعد معنوی حث بن برای این با عاده موقوف
علیه بنیت بر آنکه متاخرین چند روز دیگر گفته وقف ذکر کرده اند
و چون چندان فائده در ضمن آنها بنویسد آنکف و بدتر بعضی از آنها
کلمه شد از آنجمله فق و سکنه و کس حث اما فق و سکنه
پس و سکنه معانی بعد معنی قاری بعد در آن موضع مکتوب باشد بخوبی
صورت قطع شود و منف قطع نشود و فرقی از جمله بین فق و سکنه می
باشد و آن اینست که فق اقرب بوقف حث پس مکتوب در آن
بیشتر کن شود بنسبت بیکدیگر در سکنه پیشتر بجهت آنکه سکنه اقرب
بود و اما کس حث علامه کذا لکن حث یعنی هر وقتیکه
پس از این مقرر شد این وقف نیز همان حکم دارد پس اگر وقتیکه
پس گذشتن مثلا لازم حث این نیز لازم حث و اگر مطلق حث است
نیز مطلق حث و معنی هذا لکن فائده بدانیم هر گاه بر سر این مقرر
وقف باشد از بر این آیه حکم آن وقف جاریست و بدانکه سنت
بر پایه وقف موقوف پس اگر بر سر این آیه لا باشد قاری حث

در وقف کجیون

در وقف کجیون در صد نمودن پس وقف نماید عاده موقوف
علیه اعتبار بنیت اما اگر قاری بکتابت بنیکه نفس باین وجه تراش
در موضع وقف نماید که آیه نباشد فراه لا مکتوب باشد یا هیچ
از مقرر وقف نباشد باید موقوف علیه را عاده نماید اگر کجیون
که فرق بین کلی تکلیف لایق آنها مکتوب حث و کلی تکلیف زنی بر آنها
مکتوب بنیت حث و حال آنکه وقف در هیچ یک از آنها نباید بود
و اگر وقف بشود عاده موقوف علیه باید نمود پس فائده چه باشد
جواب کجیون حکم که تاکید در وقف نمودن آیه فراه در حال
رضایت روحی در حال اضطرار لایق آن نوشته شده در کلی تکلیف
و هیچ چیز مکتوب نباشد در حال اضطرار و وقف بر آن کجیون عاده
موقوف علیه نیز کجیون و وجه دیگر آنکه آنکه ملاحظه شد لایق
مراضع مکتوب حث که فایده و ابتداء بنظر قاری حث بنیت یک
این موضع مکتوب وقف در آن مانعند از پس لایق آن
موضع از بر این حث که قاری حث بنیت نکند و بعد بنیت
بنیت باید دانست که بنیت در قرآن جانی که وقف بر آن

شرعاً واجب

عمران و سببی اسم در بعد اسم و امثال اینها در
 در ابتدا عمود با آنها تحت ج حث بتلفظ عمود با همزه که
 اول این کلمات هم در هر حال و در هر کلام اتمکم پس
 فارغ باید نظر نماید در کلمه که از اوله ابتدا عمود بان دارد که
 حرف بعد از حرف ساکنی چه حرکت دارد پس اگر حرکت بعد از
 حرف ساکنی فتم باشد یا کسره همزه اول آن کلمه را کسره میزند
 شد آن حرف اول و از بعد از امثال آن و اگر حرکت حرف بعد از حرف
 ساکنی ضمه باشد همزه اول آن کلمه را ضمه میزند مثلاً نشوز از
 اکتوا و امثال آن مگر امشوا و امثله که با وجود ضمه
 داشتی حرف بعد از حرف ساکنی همزه را باید در حال ابتداء
 کسره داد بجهت آنکه مصدر را مشهور و امضیر جمع و حرف و
 بعد از حرف ساکنی در اصل مکرر جمع بدانیم از این
 قاعده که مذکور شد متنبه و خارج من الف که بر لام تعریف است
 یعنی الفیکم بر لام شمع و لام فر میباشند مثلاً الف الذین
 تجببن را معانی را بجز آن که در حال ابتداء مفتوحه در البته اوله
 حرف بعد از حرف ساکنی مفتوح باشد یا مکرر

یا مکرر یا مضموم

یا مکرر یا مضموم در این قاعده خارج حث لفظ این
 و اینست و اسم اسم را شن و راشن و امر در اوله که همزه
 این در حال ابتداء همیشه مکرر است و باید دانست که همزه یا یکم
 مذکور شد و امثال آنها را همزه و مصدر میگویند و در حال با تید در
 درج کلام هر آن مکرر همزه الله در حال مذکور در آنوقت که
 افتد مثلاً اللهم همزه آن بجا حرف باقیست باید دانست که همزه در
 حال و مصدر و فرائض حاصم از اول کلمه افتد همزه است که از اول
 کلمه باشد مثلاً همزه را فذوا و اکلوا استبرق و امثال آن و همزه در
 باب افعال فراه ما ضمه باشد مثلاً فاعلم و سن اسم و ثم فرستم
 و امثال آن و فراه امر شدن از ج و او فوار و امثال اینها و فراه
 مصدر مثلاً لیما و ارض تا همزه متکلم از پر باب شدت حرف
 و اعلم و امثال اینها همزه همزه استقام شد اصطلاح و از
 و استکبر و امثال آن و این همزه یا یکم در درج غافله همزه
 قطع میگویند و الله و الترفیق باب چهارم در بیان
 نهید و افعال و سکت و نقد و زبان چند قاعده است

قاعده اول

قاعده اول در بیان تسمیه صحت بدانکه تسمیه در لغت
بمعنی آن که خوانندگن است و در اصطلاح ابدال و اعراض
را در میان همزه و الف و همزه و واو و همزه و یا و الف
صحت و عاصم تسمیه نکرده است در قرآن مجید مکرر در هفت
موضع و در آن ذکرین در سوره انعام و در امان در
سوره قوش و در و لا اله الا الله یک در سوره یوسف و دیگر در سوره
نمل و تسمیه این شش موضع از برابر عاصم هر دو است
صحت در این شش موضع از برابر عاصم ابدال نیز جاریست
صحت و ابدال در این مقام بدل همچون همزه ثانیه صحت بالف
و کلمه اعجمی است در سوره فطرت بر روایت صفی تسمیه
معمول باید دانستیم همزه حرف صحت شدید و قوی و ثقیل است
در گاه همزه جمع شکر خواه در یک کلمه خواه در دو کلمه
تلفظ بان در کلام عرب بسیار ثقیل است بنا بر این همزه تخفیف و انزاع
تلفظ بکارند و همزه را تسمیه میکنند یعنی همزه الف خوانند
در میان همزه و واو بخوانند و یا میان همزه و یا بخوانند هر یک

در مرفوع و زو

در مرفوع فو یا ابدال کنند یعنی بدل میکنند همزه را با و یا یا
یا با الف یا از به تخفیف صحت میکنند یک از همزه را و عاصم
در این کلمات صفت کانه مذکور صحت میکنند هیچ یک از همزه را باینکه
انکم در صحت همچون اشته صحت میکنند همزه را انکم بلکه استغناء است
یا جزئیته یعنی معلوم میشود که این کلمه همزه داشته یک صحت شده یا
انکم اهلایک همزه داشته بن و عاصم در شش کلمه اول هر دو است
موافقت با جمیع قراءت و در حال ابدال البته محدود است باینکه
وجود حرف مد و کسبه در در حال تسمیه است و صرفت وجهه ظاهر
صحت در کلمه ایه برایت صفی تسمیه خوانند و بن در قرآن
بکر تحقیق بدانکه دانستن طریق خواندن حکایت با تسمیه
موقوف است بتعلم و شنیدن از اساتید صاحب سلفه ما هر

این فن با ما هم دانم حکم یعلم قاعده دوم در بیان امان
صحت بدانکه امان در لغت تسمیه است و در اصطلاح قراءت
تسمیه دادن ثقیل است بی شک و الف بی شک یا بدانکه عاصم
بر این صفت امان نگوید صحت در جمیع قراءت مکرر در کلمه مجرب است

در سوره مبه

در سورة پيروي و برويت بگرامه ميکنند کلمه را در سورة
 انقلا و کلمه بار از حاشا حرف نادر در سورة زينة و لفظ ايملا
 در دو موضع در سورة بنبر اسرايد از ايه و سنی کان فريده اگر
 فريده الاخره اعم و اولد سبلا و اما لم فريده نماز در سورة بنبر
 اسرايد از نماز بنج بنبه و کلمه سور را در سورة طه در صی و وقف
 کلمه سدر را نیز در صی وقف در سورة قيمه و کلمه بر آن از
 کلام بر آن علی فلر بهم در سورة و بدل اللطفين اما لم ميکنند
 را در نموه و کلمه کبر را در جاکم با بدوقف و وصله پرگاه بعد
 آن متحرک باشد مثلاً در سورة قيسم اما اگر بعد از آن ساکنی
 باشد مثلاً در القرآن از برابر کبر در صی و صدر و طرفین حق را
 اما لم فريده را در نموه هر دو اما لم فريده را درون نموه و کلمه از
 را پر جاکم واقع شود کلمه اگر یک در سورة قوش و اما لم ميکنند
 کبر حرف منقطع کم در آوازه سور تا ميکنند کلمه بازي را نهادند
 حرف من مشر را در الکرا و الکرا و طه و طه و طه و طه و طه و طه
 و نا در کتب بعضی و طه و يا در ربي و کتب بعضی و ما در ربي

فريده

هفت کانه

هفت کانه اينست آنچه عالم امام کوه من در صبح قرآن با بد رسته
 کلمه اعم و اولد در قرآن غير سورة بنبر اسرايد باشد اما عالم
 بيز از سورة بنبر اسرايد موضع کبر اين کلمه را اما لم نموده
 بعضی از قاریا اين زمان را بدیدم کم اعم و نماز را در موضع
 در کبر نیز اما لم منمونه و زيام بر آن در نماز فريده زن را بدل کبر
 در نموه را اما لم منمونه و صراحت کبر اما لم کلمه منمونه فريده را
 در بنبر اسرايد و بس را بس منمونه و فريده قاعده
 سيم در بيان سکت بدانکه سکت در لغت ساکت و ساکنی
 شدن صحت در راه طلاء قرآن قطع صوت من دون قطع نفس
 و اين سکت از برايمه بسيار صحت و عالم برويت حفض سکت
 ميکنند در چهار موضع اول در الف او سورة كهف در
 بر الف مرقده تا در سورة يسي سيم بر فون من راق در سورة
 قيمه چهارم بر لام حنی بر آن در سورة مطفقين و در
 اين چهار لفظ از برابر عالم سکت نباشد قاعده چهارم

در بيان نقد سکت

در بیان نقره و نقر آن بعد که حرکت همزه را بجز آن
 صحیح فدر آن همزه دیند و همزه را ساکت که استند و این نیز در
 همزه وورش بسیار است اما عامی که لم یعنی همه در وقت در
 جمع قرآن در هر موضع این نقر را میکنند اول نقر نمی همزه لفظ
 اتمه تن قدر نقره بمیم آلم ال عمران در حال وصل و حذف همزه
 اتمه و نیز اندام اتمه و نقر حرکت همزه اسم است بلام ساکن
 ما قبل او حذف میکنند همزه را در باب اسم الفروق در
 سوره حجرات و در حال حذف در بعضی ابتدای نقره بالاسم
 دو قسم است یکی اسم الفروق و دیگری اسم الفروق و دیگر نقره
 بر احوال غیبی و اتمه اعلم باب پارو هم در بیان چیز
 ضد که در تلاوت سوره مبارکه حمد و نوحه باید مراعات
 که می شود بدانکه سوره فاتحه نیز در بعضی مکاتیب و نیز بعضی مکاتیب
 و نیز در جمیع هم مکاتیب و هم مدینه است و از راه شرافت
 دو مرتبه نازل شده یکی در مکه و دیگری در مدینه و از جهت

و یکبار در

و یکبار در مدینه در وقتیکه قبله خود دریافت و چون بوز
 اول بر چیز را فاتحه را بخیزد و این سوره چون اول
 سوره قرآن است لهذا هم شریف است که الکتب و باقی
 مؤلف و مخالف هفت آیه است لکن مطابق طریق است
 زادم اتمه شرفا و اجرا که اسم اتمه الرحمن الرحیم سوره است و یک آیه
 است صراط الذین نانا فریک آیه است و موافق طریق جمع رومی
 که در سوره غزواتند علیهم اول را آیه میداند و در بعضی
 البین میفرمایند که اتفاق کلمه اند علی شیع بر اینکیم سلم
 آیه است از حد و از سوره و این اتفاق کلمه اند که
 یکبار ترک کنند سلم را در نماز باطل است نماز اوله نماز
 باشد یا نفلیم تم تلاوت هم اتمه و بدانکه در حدیث وارد
 شده است که لا صلوة الا بغتة الکتب صتمه صلوة بند
 بفتا که او صتمه فاتحه بند است بر احوال نمودن امر خدا که به
 تقصیر مذکور خواهد شد ان اتمه بعد بدان و نفک اتمه
 در رسم شده با در اقامت کن فیا نکه شدید بهم رساند و

نخج نکه پا

چنانکه با دوازده شود و چنانکه میم شود و سینه از با
 صغیر کور شود و مکرر و کسره با دهم را خاص خوان در اشباع مکن
 کم باه از آن صادر شود و در الله لام را نازک در وقف کنی چنانکه
 مانند آن و کسره باه را خاص خوان چنانکه اشباع شده کم باه
 صادر شود و چنانکه مثبته بقیه بشود و در آخر می تندید را در
 کردن بخوبی که را در نیم مکرر شود در را در تقخیم کنی چنانکه مقصود
 بدون آن در را در مکرر را در اول و سکون دارد در طریقی و ب
 ظاهر کردن و میم را با الف با صفت استفهامی بر یک ادان کسره
 زن را خاص کنی تا بقیه شبیه شود و اشباع نیز شود در التزم را
 را تقخیم کنی و در این چنان خواند که تا شد و میم را در حال وقف
 در مخرج خود قرار ده نه چنانکه مثله در بیاید آن در حال وقف
 طول در شرط و قصر پریم چنانچه در رکعت هفتم را با شده ادان
 و قسمه آنرا خاص کردن که مثبته با الف شود یعنی احمد شود و
 سکون لام را طاهر خوان خوب کم حرکت اینها اند و باه تا شد
 و قسمه را خاص کنی و ضمیه را از اشباع خوان تا مثبته بقیه
 شود و اشباع نیز شود کم و از آن صادر شود و ضمیه و الراء
 بلکه ضعیف تر و کسره لام تقه قویتر بکرتا دل شود و گفته

کسره لام اشباع شود

را

کسره لام اشباع شود کم باه صادر بشود و لام را تقخیم کنی و کسره
 تا را خاص کنی که اشباع نشود و کسره باه لثمه را ضعیف تر و قسمه
 را در تب را قویتر بکرتا هر چه شود در تب را در تقخیم غا و قسمه
 آن را خاص کنی تا مثبته با الف شود و کسره باه را خاص کنی کم
 اشباع شود کم باه صادر بشود و در العاقبتی در چنین آن
 استفهامی چنانکه اماله شود و قسمه هم لام را خاص کردن
 کم مثبته بکسره شود و در باه مابین در حال وقف طول و
 قرطه و قصر پریم چنانچه در حال وقف زن را در مخرج خود
 قرار ده در الرهن التزم بقرینکم مکرر شد حد کنی و در
 ساکت میم بعد با الف با صفت استفهامی ادان کنی و اگر ملک بقیه
 میم بدون الف نیز بخوان میم کسره لام و کافرا خاص کنی
 و اشباع مکن کم باه صادر شود و حرکت کافرا ضعیف بکوت و حرکت
 یا در هم را کثرت تر تا بکسره شود و در تبم اللین قسمه و یا را
 خاص بکوت در را و لیه جمع کنی و نیم الف متدار را بده و کسره
 میم را خاص بدون اشباع بکوت و کسره طلی را واضح بکوت و در

سینه در حال

دین در حال وقف طول و توسط وقف هر چه جائز است و تون را
 در مخرج خود قرار بده و در ایاتک همزه را بشده ادا کن و شهادت کن
 و پن نیکم تا ف از حرکت کند و کسره همزه را فاصل بگویم که شبیه
 باشد که شود هم فاکم بعضی باین نحو می گویند در اشباع زبانی هم شود
 که باء حاصل می شود در شد پد باء زبانی مبالغه نشود و صد است
 بر ماع بنفند و باء را بنزیر ادا کن با صفت استغفار که اگر سخت
 ادا نماز زبانی در مخرج کاف رسد و صوت کاف ظاهر رسد و کاف
 اباکت از مخرج با صفت شده ادا کن تا آنکه کاف ظاهر نشود
 و کاف ظاهر کاف است که در کلگی می بینند و کاف عربی
 کاف است که در کلگی می بیند و فتمه کاف را فاصل کن که الف حاصل
 شود و اوسته بر بگو و فتمه از ن بعد را بلند تر تا کف نشود در
 بعد فتمه زن را فاصل کن که الف بعد نیاید و همین را از مخرج
 خود که صلی است ادا کن تا شبیه همزه نشود و در مخرج حرکت
 نکند و ضم باء و وال را فاصل کردن که اشباع نشود و او
 حاصل نشود و در وایاکت شعبان و در وایاکت لهما
 جمع کن و فتمه آنرا بنک ادا کن و طریقی خواندن اباکت مذکور

تفتم

شد و فتمه

شد و فتمه کاف را ضعیف تر بگو و فتمه زن شعبان را قوی تر
 تا کنس شود و بین را از مخرج با صفت با صفت ادا کن هم
 پن نیکم نه صد نشود نه شاد و تا در شعبان را پن نیکم که وال نشود
 و در باء آن در حال وقف طول و توسط وقف با مخرج و تون
 را در حال وقف در مخرج خود قرار بده و در اهدنا همزه را با
 کسره بنک ادا کن و ثاء ساکنی را خوب ظاهر کن و وال و
 کسره را لرا بنک بیان نما که وال ثاء نشود و کسره شبیه فتمه
 نشود در القراط ما در اخلاط با صفت اطلاق باشد
 سخت ادا کن که سببی و ثاء نشود و کسره ما در فاصل کن
 در در را و فتمه را کامل کن و طاء را پن نیکم زبان پس نشود
 در کلام بالا بچسب و فتمه زن را فاصل کن که الف نشود و در
 ضم هم را فاصل نما که اشباع نشود و بین پن نیکم همان که صد
 و ثاء و سکن بین را خوب ظاهر کن و ان که در مخرج حرکت نکند
 و ثاء را پن نیکم ادا کن که طاء و وال نشود و فتمه زن ظاهر

کن که الف

۴ نشود

کن که الف حاصل شود و قافرا بیک ادانگی شبیه بخین نشود
 در صدی و قفا ز برار میخ فتک بهما را بهم چسبانان بهم ادان شود
 در وقت از برار باد طول و توسط و قصر جایز حن و در
 طراط بطریق یک پیش مذکور شد حد کنی در الدنن لام را
 باشد بداد کنی در زیاده خانه مدار در مخرج لام را که زیاده نگاه
 حصر داشته حرف در مخرج مثنی در زیاده شدن حرف میشود و
 لام را نازک بگو و فتم لام را خالص کنی که مثبته بکسره نشود
 و الف بهم نرسد و زال را از سر زبان با سر دندانها پیش
 بالا بگو و اگر سر زبان اندک از دندانها برون آید بهتر ادا
 شود و باید باریک و نازک گفته شود در راحت همزه بشود
 با فتم خالص ادا نمودن ممکن است و ظاهر ادانگی در عین چنان
 ادانگی هم همزه نشود فتم آنرا خالص کنی که الف نشود و بهم
 را بیک سکنی همچون دنا را پنهان بگو که زال نشود و فتم آن
 را خالص کنی و ضعیف تر کنی بگو و در عین فتم عین را قویتر
 تا تعلیم شود و لام را با فتم نازک و خالص بگو که شبیه

بکسره نشود

بکسره نشود و کسره را در اشباع مکنی و سکن بهم را ظاهر کنی و
 در غیر فتم را پنهان بگو که قاف نشود و فتم غنن را خالص بگو که
 الف بهمز ندر و را از ترمیق کنی و کسره آنرا از شیخ مکنی و در
 المغمض فتم بهم را خالص کنی که الف حاصل شود و غنن را از صلق
 ادان کنی و متوجه شو که مثبته بقاف نشود و سکنش بیک بعد آید و
 در مخرج حرکت نماند و فدا را از کنی را بیخ زبان در دندانها
 آید ادانگی و ملاحظه نما که سر زبان بی شخسید کم طایر میشود
 و فتم آنرا چنان بگو که شبیه بقیه نشود در و او بهی را جمع کنی
 و کسره با در خالص کنی که اشباع نشود و کسره با در اینه تر
 بگو و در عین فتم را بلند تر تا بعلیهم نشود و طریقه کفنی
 علیهم مذکور شد در و لا الف لبین در و او بهی را جمع کنی و
 لا مرون نازک بگو و فتم را خالص کنی و فدا را از مخرج فدا را بیک
 ادان کنی چنانکه در فدا مغمض و نکر شد و در رشت پد آن مبعث
 نما و استعلا را طبعی از آنرا زیاده از فدا و از فدا و غیر
 مانف باید بعد آورد و مد آنرا تا م بقدر بهی را الف

بده و کشتی

بدو و کشی آن بیک نحو باشد از اول تا آخره مثل اینچنین
 در این زمان ملاحظه میشود که اول متراپن با اطلاق
 و التعلات و آخر متراپن با التماس و انتقاد و متراپن
 مثل تر که از گمان خلاص شود باشد و لام را با تشدید نازک
 را کنی و در تشدید لام مبالغه کنی نه زیاد که چند لام حاصل شود
 از برای یاد در حال وقف طول و توسط و قصر و بزرگی و نون
 را در مخرج فوه قرار بده که از آخر کلمه که نشود با هم الترتیب
 بدان اید که الله تعالی که سوره توحید نزل و بعضی مکنت و نزل
 بعضی مدینه کن و نزل مدینه و عروقه را آیه کن که کم یکر
 و کم یکر آیه کن آیه میدانند و نزل مدینه کن و نزل آیه کن
 که کم یکر آیه کن آیه میدانند و تجرید این سوره نزل
 بر سر مکلف لازم است بجهت آنکه فوایدن سوره در دنیا و واجب
 کن و فوایدن سوره اخلاقی در دنیا و اوده از سوره را در یک
 بدانکه طریق فوایدن و تجرید سیم الله در سوره مبارکه هر مذکور
 شد و در نقل هو الله احدی از مخرج فوایدن را کن

کم شبیه بغین

کم شبیه بغین نشود و ضم آن را فاعلی کنی کم و از آن
 حاصل نشود مگر ن لام را فاعلی کنی تا حرکت نکند و ضم آن
 اشباع نشود و در و را و لیه را بکن جمع کنی و ضم آن
 را فاعلی کنی کم الف نشود و لام لفظ جلاله را تغلیظ
 کنی بجهت فتح ما قبل و ضم آن را فاعلی کنی و ضم و هاء
 احدی بیک را بکن از مخرج فوایدن و ضم هزه و هاء
 را فاعلی کنی کم الف از ضم هاء حاصل نشود و ال در
 حال وقف متوجه شود که از مخرج فوایدن را شود و شبیه
 بنام نشود و تشدید هم هم نزل را اگر وقف بر هم
 بکنی تشدید باشد و اوم آن شکم حرف از فرار در حال
 وقف کم کنی میکنی یک ثلث حرکت از با بقر یکبار و در
 ثلث از کیند از در اگر و صدی را و ال را بلفظ الله فن تون را
 را کسره میدهم و لام الله را از ترقیب میکنی و کمترین را را اینست که اصل
 نمون احدی با ضم بهتر باشد بجهت آنکه در بعضی مواضع کم ما قبل

جلال مکسر

جلاله مکسور است کسره را بدل بفتح میکنند از جهت تفتیح و
 تعظیم لفظ جلاله پس بگویند در این موضع کم تفتیح متصور است
 ما خود ما قبل جلاله را کسره بدیم و تفتیح را بر طرف غایب و
 در اللهم الصمد حمزة اللهم را با شدة ادا کنی که مناف تو حرکت کند
 و فتح از الفا صلی کنی کم عاصد نشود کم اگر الف عاصد نشود
 اللهم میشود و الله فوازن با فهم مع کفر است در لام را تفتیح کن و
 فتحها را اشباع ممکن و صداد القدر با استعلاء و اطباق تکلف
 کنی کم اگر سببی فوازن شود معنی فاسد میشود و فتح میم را فاضل
 کنی کم الف عاصد نشود و در هاء وقف و الم را اگر سببی
 کنی تفتیح را ش مجرب می آید در نه زبانه کم و کم به هر ساند و اگر وقف
 بر و م کنی بدینست در و لم یلد و فتح لام را فاضل کنی و میم را سبک
 ساکنی کنی و فتح میم را فاضل کنی کسره لام را نیز فاضل کنی و
 را سبک ساکنی نما و اندک تفتیح چهار بیجا در ملام فظ نما کم
 تا نشود و در و لم یولد در و او با بهما را جمع کنی و تجزیه
 با قرون مذکور شد در و لم یولد در و لم یکنی کم گفتو آقا در

واو با

واو با بهما را جمع کنی و وزن کنی را در لام تم او غام به فتح کنی
 و ضم تا و تم را اشباع کنی بجز میم و او را از او عاصد نشود و ضم تا و
 کافر اینست فاضل کنی و میم را و او را از او کنی تر و حمزة آقا
 را اگر سببی را و گفتو حمزة بیجا در و گفتو آقا بجز از نیز فاضل کنی این
 است بجز یک کسره سوره حمد و تو صد کم اگر ملام فظ این امور را
 نماز نوزات اللهم صلی کنی در اکثر متبره نشود و حمد سوره خود را

خاتم

در حد کلمه نماز نوزاد است و الله اعلم بحقیقت خاتم در بیان
 تکبیر و تهلیل و عزیمت و در آن چند صحت فساد اول در بیان
 سبب در و و تکبیر و بیان آنکه تکبیر از کم منقول است و محلیش کجا
 است بدانکه بعضی گفته اند کم سبب در و و تکبیر است که چون منکر
 التماس نمودند از حضرت رسول هم کم بگو روح جیت و فتح
 ذوالقرنین را صی ب کاف هم بود رسول الله ص فرمود
 فردا جواب میگویم و ان الله تفرع من مدی و منقطع
 شد تا غایتیک مشکان گفتند خدا جز ذکر محمد ص را نکند
 و او را بخود و انداخته و خاطر مبارکت آنحضرت از این

معنی غمناک

معنی غنا کشت تا جبرئیل علی نازل شد و سوره واقعه را آورد
پس حضرت رسول صلی الله علیه و آله این نعت گفت اللهم اکبر بعد از
آن سید کریمین صلی الله علیه و آله ابن کعب را گفت که چون سوره واقعه
برسد در آخر هر سوره تکبیر بگردان قرآن را ضم کند و بدانکه تکبیر
اصد است ایضا بلکه بوجه نزل و ضم قرآن فراه در غنا و فراه
در غنا و چون این کثیر امام ایضا گفته بود از او منقول
گشت از هر دو روایتش اما الله را از نبر ریاضت و بعضی
از بر ارجح قرآء تکبیر گفته اند و جاعل از اول هر سوره از اول
قرآن تا آخر تکبیر اگر گفته دیگر بدانکه خلاف گفته دیگران
در اول سوره باید گفت یا در آخر سوره جمع از آخر سوره و بعضی
میدانند و جمع از اول سوره آلم شرح و بعضی از اول و بعضی
میدانند و هلامت طبع شعر بر این حدیث فلی و قلیع النبیر
شیخ الفرائدی و بعضی که من الله و صلا و بدانکه آنکه تکبیر را هر از
آخر سوره تکبیر در آخر سوره التاسی تکبیر میگوید و آنکه که از اول
سوره میدانند در آخر سوره التاسی تکبیر میگوید و صد و دوم در

در بیان صیغه

در بیان صیغه تکبیر بدانکه صیغه تکبیر الله اکبر حدیث پیش از بسم و
و بعضی پیش از تکبیر میگوید نزل را این که لا اله الا الله لا اله الا الله
حدیث و بعضی بعد از تکبیر و گفته احمد نیز روایت گوید اند پس هر کس
خواهد جمع بر سه روایت کند که لا اله الا الله و الله اکبر و الله اکبر
بدانکه بنا بر هر دو سوره و قطع سوره از سوره با تعلق و اصل کوهن
ذکر میگرد در بیان هر سوره پشت و وجه متصور حدیث است و وجه جابر حدیث
و پشت وجه دیگر جابز اما آنکه بگوید جابز و صد کوهن سوره
تکبیر و صد کوهن تکبیر به بسم و قطع کوهن بسم حدیث از سوره آلم
و پشت وجه دیگر را از این وجه و فراج باید کوهن فلدبر و اصل
کترین چند وجه دیگر از وجه مقتضایه را نیز جابز عبدالله نام حکیمت و
غیر قرآن بقرآن و این کویا صبیح باشد و باید دانست که از سره که
و صد کنند تکبیر راه کس کن یا متون حدیث آن سکنی و تون متون
را مکتور کوهن اند شد حدیث الله اکبر و حامیه الله اکبر و اثنان
و اگر از سوره تا کوهن باشد متون باشد آن حرف متون را اعلی
الله و صد تا صد و هفتاد را طرف نمایند مثل ای که بین الله اکبر

و اثنان

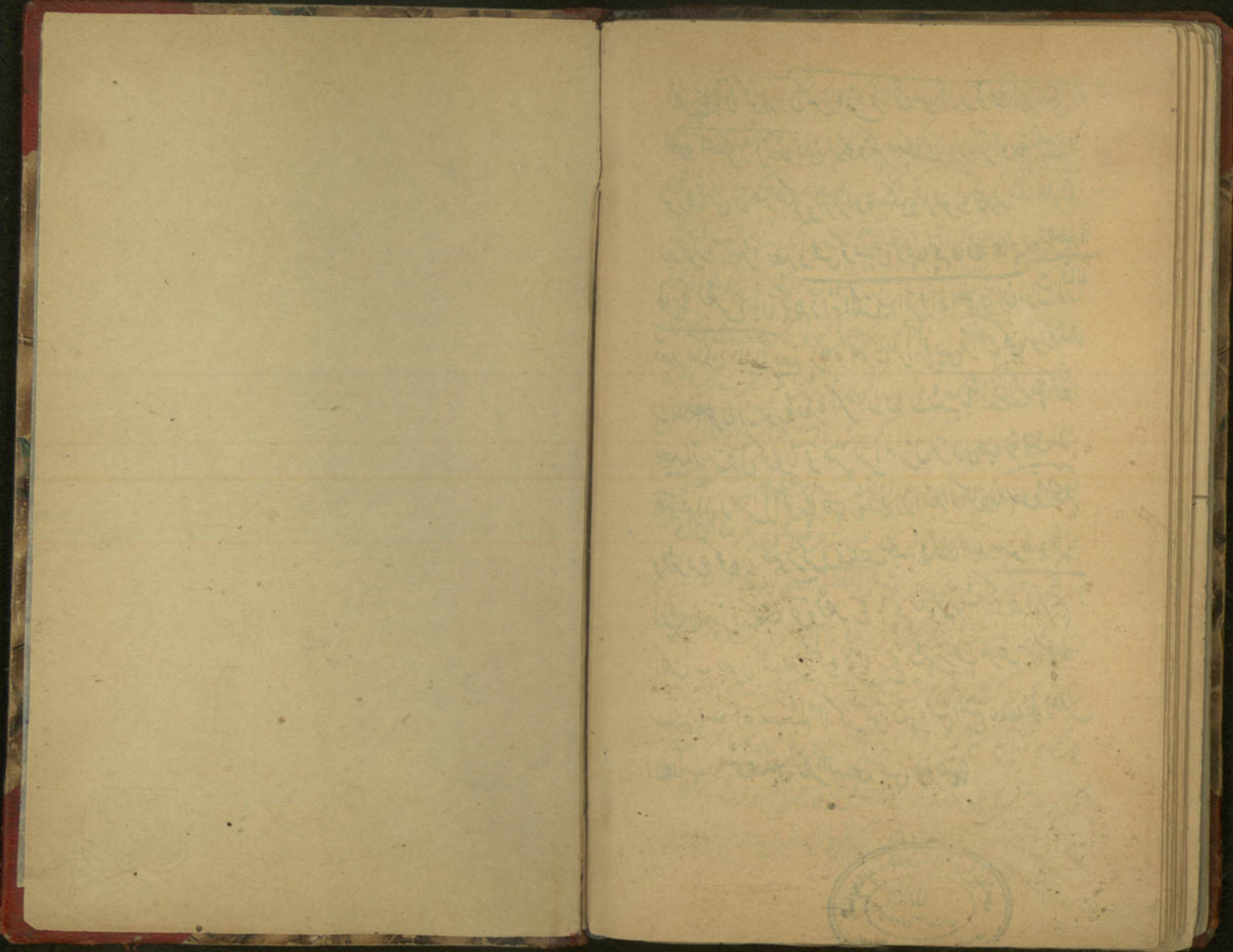
وامتیان در آن ذکر فرموده تا کنی به پند در حال و حد صدق
 کوه میشود بود در صفت کوه میشود و از جهت التفات سکنین
 مشربته الله اکبر و شکر آیه الله اکبر و در جمیع صور مذکوره حذف کوه
 میشود عجزه و صیغه اول لفظ الله است بدانکه سنت است که هرگاه
 وقف کند قرآن را از آیه الکتب است که تا پنج آیه از سوره
 البقرة که هم امفکون باشد تا آنکه حد کوه باشد حدیث افضل
 الاعمال الطی المرکب روایت کوه شده است که حضرت رسالت
 پناه صلا الله علیه و آله سوال کوه شده است که از الاعمال افضل
 یعنی در میان عملها کدام حد افضل است از عملها دیگر حضرت در
 جواب فرمودند اعمال امر بخند صبیحه عرض کوهند ما اعمال
 امر کدر حضرت فرمودند ای تم افکنج یعنی کسب قرآن را وضع
 کند و افکنج بختم دیگر کند و معنی حال نزول کتبه است و معنی
 مرکب کوه کتبه است تشبیه کوه است تا در کوه این حدیث
 هرگاه قرآن وضع کند و ابتدا کند سوره حدیث با فریکم نزول
 کند منزل را من بعد کوه کند از آن منزل و در آن قطع
 منزل دیگر داشته باشد آن کوه شیخ طبر در عوز الامان

تصریح بان

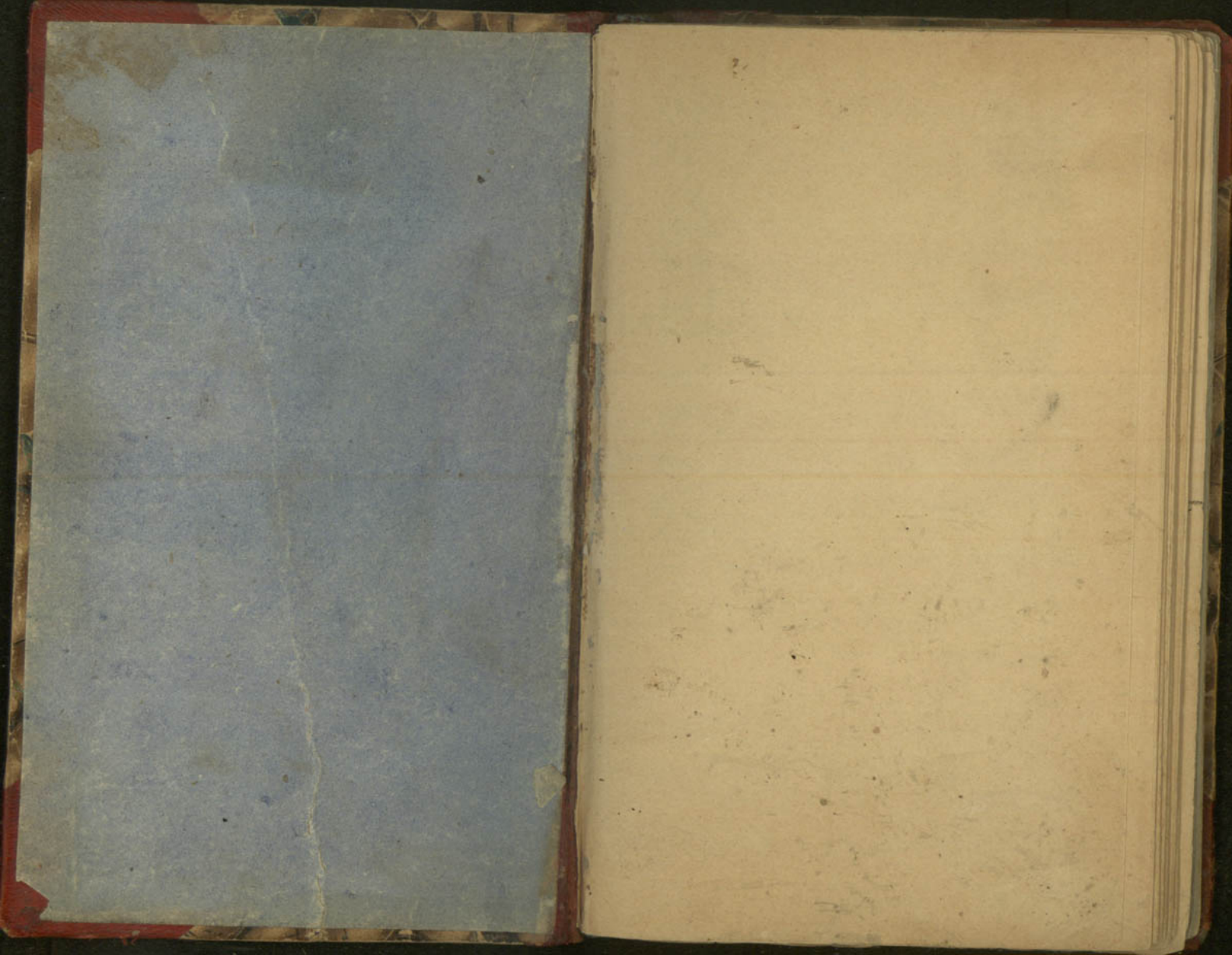
تصریح بان کوه از اکبر و از قرآن من در فوج احدی
 الطی المفلون رسلا یعنی هرگاه بکوه میکنند در آن سوره تبس و
 سوره ناس را وضع میکنند فرموده بکوهند سوره اکران مفلون
 از سوره البقرة بعد در حدیث کوفین و این نیم حافظ طاهر در قصده
 طایفه تصریح بان کوه و آیه الکتب است که از اخلاص ان ارات از
 بعد صلح منزل یعنی هرگاه وضع کند قرآن پس قرآن کنی سوره حد
 را تا مفلون از سوره بقرة اکران را داشته باشد تا کوه کوه
 بعد از نزول کوهون تو منزل را منزل نزول جبهه است از
 وضع قرآن و منزل کوه جبهه است از ابتدا کوهون بسوق احد
 و شروع کوهون بختم دیگر و صاحب تیسر و صاحب مبدوط و غیر
 ایشان نیز در کتب فقه تصریح با پنجم مذکور شد کوه اندیم
 الکتب بعون الله جل و کوهه فی تاریخ شهر ری یا مرقی من شهر
 سنه ۱۳۱۱ هـ سنه ۱۳۱۲ کتبه من سنه من النسخ بان فظم اقل
 الطلاب و المحصلین نصر الله ابن عن عفتها

خطی